

Diós István

A Szentek élete

– december hónap –

Tartalomjegyzék

December 1.....	3
BOLDOG CAMPION ÖDÖN jezsuita, vértanú.....	3
December 2.....	5
BOLDOG RUYSBROEK JÁNOS ágostonos kanonok	5
December 3.....	7
XAVÉRI SZENT FERENC	7
December 4.....	9
DAMASZKUSZI SZENT JÁNOS.....	9
SZENT BORBÁLA	11
December 5.....	12
MAR SZABAI SZENT SZABBÁSZ szerzetes	12
SZENT CRISPINA asszony, vértanú.....	15
December 6.....	17
SZENT MIKLÓS PÜSPÖK	17
December 7.....	19
SZENT AMBRUS	19
December 9.....	23
FOURIER SZENT PÉTER pap, rendalapító.....	23
December 11.....	24
SZENT I. DAMAZUSZ PÁPA.....	24
December 12.....	27
CHANTAL SZENT FRANCISKA	27
December 13.....	30
SZENT LÚCIA	30
December 14.....	32
KERESZTES SZENT JÁNOS.....	32
December 16.....	36
SZENT ADELHEID özvegy	36
December 17.....	38
SZENT OLÜMPIÁSZ özvegy	38
December 19.....	40
BOLDOG V. ORBÁN pápa.....	40
December 21.....	41

CANISIUS SZENT PÉTER.....	41
December 22.....	44
CABRINI SZENT FRANCISKA apáca, alapítónő	44
December 23.....	46
KENTY SZENT JÁNOS.....	46
December 26.....	48
SZENT ISTVÁN DIÁKONUS	48
December 27.....	50
SZENT FABIOLA özvegy.....	50
December 27.....	51
SZENT JÁNOS APOSTOL ÉS EVANGÉLISTA	51
December 28.....	54
APRÓSZENTEK	54
December 29.....	56
BECKET SZENT TAMÁS.....	56
December 31.....	59
SZENT I. SZILVESZTER PÁPA.....	59
IFJABB SZENT MELÁNIA özvegy.....	61
LABOURÉ SZENT KATALIN	63

December 1.

BOLDOG CAMPION ÖDÖN jezsuita, vértanú

December 1.

*London, 1540. január 25. +London, 1581. december 1.

Egy könyvkereskedő fiaként született Londonban 1540-ben; korai gyermeksége még VIII. Henrik (1509–1547) uralkodásának idejére esik, aki Anglia egyházát elszakította a pápától és az Anyaszentegyházról. A vallási helyzetre az jellemző, hogy a pápához hű férfiak, mint az egykori kancellár, Morus Szent Tamás (lásd: A szentek élete, 284. o.) felségsértőkként haltak meg a vérpadon, miközben a reformátorok tanainak követőit eretnekségért fenyegették halállal.

A körülmények megváltozása egybeesett Ödön tanulmányi éveivel. VI. Eduárd idejében (1547–1553) a kontinens protestáns teológusai – az egykor domonkos Martin Bucer (1491–1551) és az egykor kapucinus generális Bernardino Ochino (1487–1564) – hatására kezdtek tért hódítani a reformáció eszméi. Csakhamar megindult a visszahatás.

Ödönt a kereskedőcéh támogatta abban, hogy tanulhasson. Tanárai büszkeségére ő köszönthette az új királynőt, Tudor Máriát bevonulásakor. Melléknevei, amelyeken ez a királynő bevonult a történelembe, jól megvilágítják ellentmondásos, de a korra jellemző tevékenységét: mint „katolikus” Mária szenvedélyesen fáradozott Anglia újra katolikussá tételén; mint a „véres” Mária keménységével és kegyetlenségével teljesen elveszítette a nép bizalmát, még katolikus alattvalóit is. Ötéves uralma (1553–1558) alatt 273 protestáns – köztük az angol egyház öt püspöke – végezte életét eretnekként a máglyán. Házassága V. Károly fiával, aki II. Fülöp néven foglalta el a spanyol trónt, odahatott, hogy az angol katolikus egyházat belevonta a magas politika örvényébe. Nem volt csoda, hogy a katolikus restauráció korai véget ért a királynő halálával. Nagy tehetségű féltestvére, I. Erzsébet királynő (1558–1603), akinek meg kellett védenie utódlását a katolikusok által támogatott Stuart Máriával szemben, kezdeti habozás után az angol államegyház mellett döntött. Ily módon megpecsételődött a reformáció győzelme Angliában. A kortársak közül sokan nem fogták fel azonnal az esemény fontosságát. Közéjük tartozott Ödön is, aki időközben a doktori vizsgával befejezte tanulmányait az oxfordi egyetemen. Az akkor modern humanista tanulmányokért lelkesedve, és a tanult vezető réteg egyik kiemelkedő tagjaként először nem látott semmit abban, hogy szüleivel, barátaival és pártfogóival együtt letegye az Erzsébet által kívánt esküt az angol korona egyházfőségére. Mi több: Gloucester püspökének tanácsát követve diákonussá szenteltette magát az angol egyházban.

Feladatköre azt hozta magával, hogy humanista érdeklődése (kora tudósaihoz hasonlóan mesterien elsajátította a latin, görög és héber nyelvet) Vergiliusról és Homéroszról áttevéődött az előző idők lelki és egyházi irodalmára. Mindenekelőtt a nagy egyházatyákkal foglalkozott. E tanulmányai során egyre jobban tudatosult benne, hogy az anglikán vallás mennyire eltér az áthagyományozott hittől, és hogy Erzsébet államegyháza milyen kevéssé felel meg a régi Egyháznak.

Súlyos lelkiismereti konfliktusba került. A kereskedők céhe megbotránkozott azon, hogy védence „pápista hajlandóságot” mutat, és megvonta tőle a támogatását; másrészt egy barátja igyekezett rábeszélni, hogy menjen az észak-franciaországi Douai-ba, ahol szemináriumot alapítottak az Angliából emigrált teológiai hallgatók számára.

Ödön más kiutat választott: az új dublini egyetemen akart magántanári képesítést szerezni. Könyvet írt az egyetemi hallgatókról De Juvene academico címmel, továbbá megírta Írország történetét is, ez azonban nem sikerült valami jól, és még Dublinban is alig talált visszhangra.

Egyre sürgetőbbé vált számára az a kérdés, nem kell-e elszakadnia Erzsébet egyházától. Nyíltan kifejtette gondolatait és kételyeit. 1570-ben Szent V. Pius pápa (lásd: A szentek élete, 187. o.) kiközösítette a királynőt, s feloldotta alattvalóit a hűség eskü alól. Erzsébet hatékony ellencsapással válaszolt. Ödön is „gyanús személlyé” vált. Álruhában tért vissza Angliába, s ott átélte Boldog Storey

János (1504 körül–1571) perét és kivégzését, s véglegesen eldöntötte, hogy Douai-ba megy. Csak nehezen tudott kitérni a letartóztatás elől, de második kísérletére sikerült átjutnia a csatornán. Douaiban Anglia fiatal katolikusainak színe-java körében otthon érezte magát. Aquinói Szent Tamást (lásd: A szentek élete, 67. o.) tanulmányozta és szónoklattani tanfolyamokon vett részt. Miután szubdiákonussá szentelték, Rómába ment, s felvételét kérte Jézus Társaságába.

Brünni noviciátusa után rövid ideig szónoklattant és filozófiát tanított, majd 1579-ben pappá szentelte Prága érseke. Az angol William Allenkre (1532–1594), a douai angol szeminárium és a még ma is fennálló római Angol Kollégium alapítójára nagy hatást gyakoroltak a jezsuitáknak az ellenreformáció során Európa különböző országaiban elért sikerei, és arra kérte XIII. Gergely pápát (1572–1585), hogy Angliába is küldjön jezsuitákat. Ödön és Robert Persons (1546–1610) kapta meg elsőnek a parancsot, hogy menjen Angliába. Campion Prágából való elutazása előtti estén egy rendtársa a cellája ajtajára írta: P. Edmundus Campianus vértanú.

Az angol katolikusok egy része félt, hogy a jezsuita atyák jövelele újabb nehézségeket hoz majd a katolikusoknak. Mindenekelőtt azt hitték – még a katolikus körökben is –, hogy a „jezsuita invázió” politikai célokat szolgál. Campion az angol koronatanács tagjaihoz intézett írásában helyesen tárta fel az ügyet: „Mi, jezsuiták azért alkottunk Társaságot, hogy örömmel hordozzuk a keresztet, amelyet ti a vállunkra helyeztek. Bízunk a megtérésükben, amíg csak egyikünk is életben van, hogy részesüljön Tyburnötökben (Tyburn volt London veszthelye). A költségeket számba vettük (vö. Luk 14, 28), a munka megkezdődött; Istené az, és nem lehet abbahagyni. Így plántálódott el a hit, így kell helyreállítani is.”

Campiont 1580. június 25-én Londonban letartóztatták, de csakhamar szabadon engedték. Vidékre ment, s prédikációival számos megtérést ért el.

„Mindennap máshova megyek – írta a generális atyának Rómába. – Az aratás csodálatosan nagy... Tartósan azonban nem tudom elkerülni az eretnekek kezét... Ruházatom magamnak is nevetséges; gyakran változtatom, éppúgy, mint a nevemet is. Olykor magam olvasom levelekben azokat a híreket, hogy Campiont elfogták, és ha odaérkezem, annyit hallok magamról, hogy a rettegés miatt elmúlik az aggodalmam.”

Persons-szal Londonban folytatott megbeszélése után Lancashire-be ment, és csaknem naponta prédikált ott nagy sikerrel. Eközben állandóan besúgók vették körül, és gyakran csak nagy ügyel-bajjal tudott tőlük megszabadulni.

Campion atya ez alatt az egész idő alatt dolgozott egy hitvédelmi művön, amelynek a Decem rationes (Tíz indok) címet adta. Egy titkos sajtóban nyomtatták ki, s az oxfordi egyetem hallgatói egy reggel négyszáz példányt találtak belőle az egyetemi templom padjain. Az eset nagy port vert fel az egész országban, a kormányzat pedig megkettőzte erőfeszítéseit, hogy szerzőjét letartóztassa. Ez három héttel később sikerült is. Campion atyával megértették, hogy Norfolkba kell menekülnie; útközben egy hűséges katolikus család házában misézett mintegy negyven személy előtt, akik között azonban akadt egy Eliot nevű áruló. A következő tizenkét órában háromszor kutatta át a házat a rendőrség, s a harmadik alkalommal megtalálták Campiont két másik pappal együtt. „Most bizonyára haragszik rám” – vélte Eliot. „Nem, megbocsátok Önnek – válaszolta Campion. – Bizonyosságul iszom az egészségére. Ha megbánja, még fel is oldozom, előbb azonban derekas elégtételt rovak ki Önre.” Campiont Londonba vitték; a kalapjára feliratot tettek: „Campion, a lázadó jezsuita.” Először olyan kínzás alá vetették, amelyet „little ease”-nek, „kis kényelmetlenségnek” neveztek; ez abból állt, hogy bedugták egy lyukba, amelyben sem feküdni, sem állni nem tudott. Három nap múlva felajánlották neki a hitehagyást. Több lord, sőt vélhetően maga a királynő is felszólította erre, de szilárd maradt. Attól kezdve naponta a kínpadra vonták. Amikor egyszer gúnyosan megkérdezték tőle, hogy érzi magát, így válaszolt: „Éppen nem rosszul, egyáltalán nem érzem magamat.”

1581. november 14-én más papokkal együtt megkezdődött a pere. A vád az volt ellenük, hogy Róma megbízásából összeesküvést akartak szőni. Amikor megkérdezték, hogy a vádlottak közül ki vallja magát ártatlannak, Campion a sok kínzás következtében nem volt már képes arra, hogy felemelje a

kezét; a szomszédjának kellett magasba tartania. E gyengesége ellenére Champion mégis védekezett, és védte vádlott társait is okosan és talpraesetten. A halálos ítéletet ugyan nem sikerült elhárítania, de meggyőzően igazolta, hogy az összeesküvés vádja csupán ürügy, és hogy végső soron a hitük miatt üldözik őket.

Mialatt a fogságban a kivégzésére várakozott, meglátogatta nővére, s még egyszer eléje tárta a megtiszteltetés és a gazdagság csábító ajánlatát, arra az esetre, ha megtagadja hitét. Egy másik látogatója az áruló Eliot volt. A per alkalmával is Champion ellen vallott, és most félt a katolikusok bosszújától. Champion ajánlást adott neki egy németországi nemes barátjához, akinél biztonságban lehet.

Egy borús, esős decemberi napon végezték ki Championt három másik pappal együtt. Amint akkoriban szokásos volt, két ló farkához erősített létrafélén vonszolták a vesztőhelyre.

Nyomorúságos állapota ellenére szilárdan és töretlenül csengett a hangja, amikor a Korinthusi levélből idézett: „Látványosságul szolgálunk a világnak, az angyaloknak és az embereknek is; oktalanok vagyunk Krisztusért.” Ezután megkérte a jelenlévő katolikusokat, hogy imádkozzák el vele együtt a Hitvallást.

Mint minden papot, őt is barbár halálnemre ítélték: felakasztásra, beleinek kitépésére és felnégyelésre. A hóhér mégis némi emberieséget tanúsított iránta: függve hagyta, míg meg nem halt, és csak ezután kezdte el a mézárálást. Vére ráfröccsent egy fiatal költőre, a későbbi Boldog Walpole Henrikre (1558–1595). Ő is Jezsuita lett, és vértanúságot szenvedett hitéért.

A haldokló Champion az Urhoz hasonlóan imádkozott tévelygő testvérei bűneinek bocsánatáért: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek.”

Champion Ödönt 1886. december 29-én avatták boldoggá.

December 2.

BOLDOG RUYSBROEK JÁNOS ágostonos kanonok

December 2.

*Ruysbroek, 1293. +Groenendaal, 1381. december 2.

Már fiatal éveiben vonzódott a tanuláshoz és az imádsághoz és ahhoz, amit később „fölséges bölcsességnek” nevezett, a tapasztalati istenismerethez. A brüsszeli káptalani iskolában tanult, s nagybátyjánál, Jan Hinkaert kanonoknál lakott. Miután pappá szentelték, egy idő múlva a Szent Gudula székesegyházban egy kanonok helyettese lett. Bár fő feladata nem a lelkipásztorkodás volt, tevékenységét nem korlátozta csupán a misézésre és a zsolozsmázásra. Távol maradt ugyan Brabant nyugtalan fővárosának, Brüsszelnek társadalmi és politikai eseményeitől, de hivatásának tekintette hogy szoros kapcsolatot tartson kora vallási és szellemi áramlataival. Ebből pedig gyakran adódott az alkalom, hogy Brüsszel szellemi elitjének irányítója legyen.

A 14. század első felében feltűnt az udvar és a papság előtt nagy tekintélyű Bloemardine nevű nő különleges tévtana. Ez a szélsőséges, nagy fényűzést és keserű ínséget, háborúkat és nyugtalanságokat hordozó kor egyben a vallási éhség, testi és lelki szertelenségek ideje. Ruysbroek kíméletlenül szembeszállt a tévtanokkal, és a legkeményebb szavakkal pellengérezte ki azok balgaságát, akik a szemlélődő élet ürügyén a belső magukbaszállás miatt elhanyagolták a felebaráti szeretetet. Hasonlóan kemény nyelvezetet csak akkor használt, amikor a papság és a kolostorok szomorú visszasságait ostromozta.

Ruysbroek azonban sohasem járt el meggondolatlanul és rombolóan. Bármennyire megbélyegezte is környezete ferdeségeit, számára a legfontosabb a lelki élet hatékony elősegítése maradt. Buzgón mélyedt bele az egyházatyák és a skolasztikus teológusok írásainak tanulmányozásába, bár ő maga inkább lelkiatya, mint tanító akart lenni. A megtévesztett nép nyomorúságát átérezve kezdett írni a

latin nyelv helyett a nép nyelvén. Nem azért írt, hogy bonyolult vitákban állást foglaljon, hanem azért, hogy elvezessen az átélt istenszolgálatnak, Isten misztikus megtapasztalásának élményéig. Ötvenedik évéig Brüsszelben maradt.

1343-ban Ruysbroek – a magányosság szeretetétől úzva – nagybátyjával, Jan Hinkaerttel és Frank van Coudenberg kanonokkal együtt visszavonult a Brüsszeltől délkeletre lévő soignes-i erdőbe. Először a Groenendaali tóhoz közel egy remetelakban tanyáztak, ahol Lambertus remete rendelkezésükre bocsátotta a helyét. Az egyházi törvények értelmében csatlakozniok kellett egy elismert rendhez, ezért Szent Ágoston (lásd: A szentek élete, 503. o.) reguláját fogadták el. Így ágostonos kanonokok lettek, és Groenendaalban kolostort rendeztek be maguknak. Frank van Coudenberg lett a prépost, Ruysbroek pedig a prior. Később mások is csatlakoztak hozzájuk. Legismertebb volt közülük Jan van Leeuw laikus testvér, aki ezt írta lelkiatyjáról: „Szent tanítása szent életét tükrözte. Élete ezért még sokkal nemesebb, mélyebb és magasztosabb volt, mint a tanítása... Istentől jött, és hozzá tért vissza.”

Ruysbroek még csaknem negyven évig élt Groenendaalban. Priorként az újoncokat kellett kiképeznie, és társait kellett oktatnia. Életrajzírója, Uten Bogaerde közli, hogy eközben milyen gyakran követte hirtelen sugallatát. Elragadtatásában néha messze túllépte a kitűzött időt, és annyira szívének teljességéből szólt, hogy az idő múlását senki sem érzékelte. Az is megtörtént azonban, hogy teljes lelki szárazságban nem talált gondolatokat. Ilyenkor alázatos egyszerűséggel mondta: „Gyerekeim, ma nem megy...”

Közletről és távolról sokan felkeresték a jó priort: korábbi lelki gyermekei Brüsszelből, a párizsi egyetem hallgatói, Gerhard Groote, a devotio moderna atyja[19] Deventerből, a domonkos Johannes Tauler (1300–1361) misztikus a Rajna-vidékről és istenfélők a hegyvidékről.

Annak módjáról, ahogy traktátusai keletkeztek és ahogy Ruysbroek írt, ránk maradt néhány feljegyzés. Csak akkor írt, ha úgy érezte, hogy ihlete kényszeríti rá: egy-egy töredékes művét gyakran hónapokon át mellőzte, mert a gondolatait nem érezte eléggé érettnek. Gyakran írt a szabad ég alatt és viasztáblácskákra; ezeket azután egy rendtársa az írószobában pergamenre vezette át. Egyszer „az erdő mély elhagyatottságában egy bükkfa alatt ült, s az isteni kegyelem vigasztalásában megfeledkezett az idő múlásáról, úgyhogy a kolostorban már aggódni kezdtek miatta. Amikor átkutatták szeretett erdőségét, az egyik legmeghittebb rendtársa azt látta, hogy egy fa hirtelen sugárzón felragyog, mintha égi fénybe mártották volna. Csendben közeledett, és ott találta Isten emberét a fa alatt ülve, még félig elragadtatásban. Jó példa ez arra, hogy lelkét mennyire átjárta a belső hév és a belé áradt szeretet mint sugárzott kifelé” (Életrajza, 15. fejezet). Úgy látszik, hogy egy ilyen lelki élményt írt le ő maga is: „Ha az ember csillapíthatatlan vággyal csüng Istenen, bár az egyesülést saját erejéből nem képes elérni, akkor az Úr Lelke jön el ellenállhatatlan tűzként, amely mindent feléget, elpusztít és elnyel, úgyhogy az ember teljesen megfeledkezik magáról, és semmi mást nem érez már, csak azt, hogy egy lélekké és egy szeretetté lett Istennel. Itt elnémul minden érzék és törekvés: megbékél és megnyugszik; teljesen átjárja az isteni jószág és az isteni gazdagság árama.”

A misztika legmagasabb fokára jutott szemlélődése mellett is tudott segíteni dolgozó testvéreinek.

Lelki életének központja az Eucharisztia volt. A szentmise az ő számára szorosán kapcsolódott a zsolozsmához, a liturgikus évet pedig úgy élte át, mint ünnepek koszorúját, amelyek az évszakok ritmusának felelnek meg. A három főünnep: karácsony (tél), húsvét (tavasz) és pünkösd (nyár) után életének az őszén várta a negyedik ünnepet: minden dolog újjáalkotásának napját Krisztusban az utolsó napon. „Akkor majd beteljesül minden időbeli ünnep és menyegző, s Krisztus azokat, akik hűek maradtak hozzá, bevezeti az Atya dicsőségébe, amely neki és nekik is öröktől fogva készült.”

Ruysbroek számára ez az utolsó és legnagyobb ünnep akkor érkezett el, amikor 1381. december 2-án testvérei körében Groenendaalban meghalt.

Szelleme tovább él írásaiban, amelyek mélységes misztikus tanítása megszerezte számára a „doctor admirabilis” (csodálatos tanító) címet.

Tiszteletét 1908. december 9-én hagyta jóvá X. Pius pápa. [19] Groote, Gerhard (Deventer, 1340–1384): pap, misztikus. Ő indította el, tanítványai pedig elterjesztették a devotio moderna, „új jámborság”-nak nevezett lelkiséget. A személyes jámborságot hangsúlyozták az intézményes formákkal szemben. Mintaképpül Jézus Krisztust tekintették.

December 3.

XAVÉRI SZENT FERENC

December 3.

*Javier vára, 1506. április 7. +San-Csao (Kanton mellett), 1552. december 3.

Ha valaki a baszk származású nemes ifjúnak, Francisco de Jassu y Javiernek, aki 1530-ban a párizsi egyetemen éppen magiszteri fokozatot szerzett, azt mondta volna, hogy nevét évszázadokon át emlegetni fogják az egész világon, lelkének legérzékenyebb pontját érintette volna. Don Francisco ugyanis büszke ember volt, nagyra tartotta nemesi származását, és dicsőségre, megbecsülésre vágyott.

És ez a nagyravágyó Francisco 1552-ben, távol a főúri kastélyoktól és az egyetemi előadótermektől, de még Európától is, San-Csaóban, egy kis sziklás szigeten, Kína partjai előtt halt meg, miközben szíve minden vágya az volt, hogy bejuthasson Kínába. Elhagyatottsága ellenére halálhíre hamarosan bejárta az egész akkori kultúrvilágot, és mindazok, akik hallották a hírt, szomorkodtak elvesztése miatt. A szomorúságba azonban annál több csodálat vegyült, minél inkább megismerték ennek az embernek a tetteit. Fél évszázad sem telt el, és Xavéri Ferencet V. Pál pápa boldoggá, XV. Gergely pápa 1622-ben szentté avatta. XIV. Benedek pápa 1748-ban India és az egész Távol-Kelet védőszentjévé tette. 1927-ben XI. Pius pápa a földkerekség minden misszióját oltalmába ajánlotta, Ferenc tehát a misszionáló Egyház védőszentje lett.

Bármilyen nagyra törő tervei voltak is az ifjú magiszternek, erre nem számíthatott. Épp azzal lépett e dicsőség útjára, hogy Krisztus szavától szíven találva – „Mit számít az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de a tulajdon lelkének kárát vallja?” – megtagadta minden földi vágyát, és honfitársa, Loyolai Ignác társaságához csatlakozott, aki erre a krisztusi mondásra oly sokszor figyelmeztette. Ferenc 1534. augusztus 15-én, Nagyboldogasszony ünnepén Ignáccal és öt hasonló gondolkodású társával együtt letette a szegénységi és tisztasági fogadalmat. Azt is megfogadták, hogy elzarándokolnak a Szentföldre, s 1536 telén útnak is indultak, hogy ez utóbbi fogadalmukat teljesítsék. Velencében azonban tudomásul kellett venniük, hogy a törökök az összes Szentföldre vezető utat lezárták. Velencében 1537. június 27-én szentelték pappá őket, miközben a körülmények kedvezőbb alakulására várhoztak.

1538 novemberében ott térdeltek Krisztus földi helytartója előtt, akitől azt kérték, hadd változtassák meg fogadalmukat, vagyis a szentföldi zarándoklat vállalása helyett fogadalommal kötelezhessék magukat a pápa iránti tökéletes engedelmességre. Ignác, aki valaha katona volt, a „Jézus Csapata” nevet találta a legmegfelelőbbnek az új szerzetesrend megjelölésére, de később fölcserélte a „Jézus Társasága” névvel, amely kevésbé katonásan hangzott. Azt azonban továbbra is megtartották, hogy a pápa kívánsága számukra parancs, amelyre semmi körülmények között sem mondanak nemet, és soha nem fogják a saját szájuk íze szerint magyarázni.

1540 tavaszán III. Pál pápa a Társaságból két személyt Írországba, másik kettőt Portugál-Kelet-Indiába küldött. Egy testvér helyett, aki megbetegedett, Xavéri Ferencet Indiába irányította.

Az Indiába készülő flotta 1541 áprilisában futott ki Lisszabon kikötőjéből. Ferenc nem sokkal előbb egy pápai iratot kapott, amellyel a pápa Távol-Kelet pápai legátusává nevezte ki. Az utazás tizenhárom hónapot vett igénybe, beleszámítva a Mozambikban töltött telet is. Ferenc 1542. május 6-án érkezett meg Goába.

Éppen az esős időszak utolsó hónapja volt, amely miatt nem indulhatott tovább, de az időt itt sem töltötte tétlenül. Nagyon hamar észrevette, hogy a portugál tengerészek, katonák, tisztviselők és kereskedők viselkedése nem sok becsületet szerzett a keresztény névnek. Ezért keresztet vett a kezébe, és bejárta a város negyedeit, maga köré gyűjtötte a gyermekeket és a felnőtteket, s katekizmusra tanította őket, prédikált nekik, gyóntatott, egyszóval mindent elkövetett annak érdekében, hogy a megkeresztelt, de lélekben elhanyagolt híveket életre serkentse.

Szeptember végén újra hajóra szállt, még mielőtt társai Mozambikból utolérték volna. A Comorin-fok (az Indiai-félsziget legdélibb pontja) körül élő gyöngyhalászok közé ment, akik közül 1535–37 között mintegy húszezren megkeresztelkedtek, de jóformán semmi oktatásban nem volt részük. Ferenc tanította nekik a katekizmust, védelmezte őket a portugál kereskedők ravaszságával szemben, s vigasztalta és támogatta őket a muzulmánok rajtaütései alkalmával. Később hasonlóképpen segítette Travancorból a halászokat, akik közül mintegy tízezret ő maga keresztelt meg. Több mint egy évet töltött egyszerű, de hívő lelkek között, akiket „első szerelmének” szokott nevezni, s ha missziós útjai során a közelben hajózott, mindig felkereste őket. Valahányszor új misszionáriusok érkeztek Goába, valakit hozzájuk küldött. Őt magát legátusi megbízatása elszólitotta, mert a terület, amely hozzá tartozott, a Jóreménység fokától (Afrika legdélibb pontja) Kínáig terjedt.

Így Ferenc állandóan úton volt. 1545-ben Mailapurból Malakka felé indult, amelyet a portugálok 1511-ben hódítottak el a muzulmánoktól. Győzelmüket akkor úgy ünnepelték, mint a kereszténység diadalát az iszlám felett. 1546. január 1-én kelt útra, hogy a „Fűszer-szigetek” néven ismertté vált Molukka-szigetekre menjen, és segítségére legyen az ott élő keresztényeknek. Mintegy másfél év múlva tért vissza Malakkára, ahol meghallotta, hogy a Kínai-tengertől keletre új szigeteket fedeztek föl: Japánt, a felkelő nap országát.

Ferenc Malakkában találkozott az első japánokkal, akik itt kerestek menedéket. Magával vitte őket Goába, útközben tanította nekik a keresztény hitet, és meg is keresztelte őket. Közben megérlelődött benne a terv, hogy ezzel a három japán kereszténnyel fölkeresi Japánt, hogy ott is hirdesse az evangéliumot. Ferenc a gyors döntések embere volt: elrendezte dolgait Goában, és már 1549 áprilisában úton voltak Japán felé. Kísérete a három japán és két segítő testvér volt, s négy hónappal később a kis csoport Kagoshimánál partra szállt.

A legenda azt mondja, hogy Ferenc birtokában volt a nyelvek adományának. Levelei erről mit sem mondanak. Sőt, ellenkezőleg, arról tanúskodnak, hogy Ferencnek nagy nehézségei voltak a nyelvvel, főleg a japán nyelv tanulásával. Egyik levelében az áll, hogy negyven napig tartott, amíg japán nyelven el tudta mondani a tízparancsolatot. Mindehhez járult még, hogy a tolmácsnak kiválasztott japán keresztény félreértéseivel és rossz fordításaival sok kellemetlenséget okozott Ferencnek. Ez Japánban különösen súlyos hiba volt. A japánok ugyanis műveltek voltak, gondosan kidolgozott szokásrendszerük volt, és sokat adtak a külső formákra. Szívesen hallgatták Ferencet, de vitatkoztak vele, és nem voltak hajlandók az új hitet könnyen elfogadni. Még nehezebb volt a boncok térítése, főképp amikor Ferenc erkölcsi életüket kezdte kifogásolni. Nem kellett sok idő, és a boncok a legnagyobb ellenségei lettek.

Ebből következően Kagoshimában nem tudott nagy eredményeket elérni. Így a következő évben továbbment; az volt a terve, hogy fölkeresi Mlyakot, hogy találkozzék a császárral és shogunjával (hadvezérével). Itt azonban újabb csalódás érte, amennyiben a császár pusztán bábuk bizonyult, shogunja pedig csecsemőnek: az igazi hatalom a földbirtokosok kezében volt.

E fölismerést Ferenc kihasználta, mert visszafelé jövet Yamagusiban – aboncokkal és a tudósokkal folytatott hosszas viták eredményeként – sikerült egy kis szigetet alkotnia, s megnyernie Bungo herceg barátságát. Amikor ellátogatott hozzá, minden lehetséges ruhadarabot és jelvényt magára vett, ami mint pápai legátust megillette.

Ferenc összességében két évet töltött Japánban. Ez idő alatt mintegy ezeröttszáz embert keresztelt meg. Meglehetősen kis szám ez a másutt megkeresztelt tömegekkel szemben, de ez a kis eredmény vezette el Ferencet a fontos felismerésre: egy olyan magas kultúrájú országban, mint Japán, a

missziót másként kell irányítani, mint a műveletlenebb népek körében. Alkalmazkodni kell, ismerni kell a nyelvet és az érintkezési formákat: Japánnak nagyon művelt és jól képzett misszionáriusokra van szüksége.

Ferenc azt is fölismerte, hogy Japán a kínai kultúra örököse. A forrásokat tehát Kínában kell keresnie azokhoz az értékekhez, amelyeket Japánban annyira megcsodált. Ezért ébredt föl benne a vágy, hogy Kínába eljusson, s ott is evangelizálhasson.

Ezzel a szándékkal indult vissza 1551 novemberében Goába, ahol 1552 februárjában kötött ki. Itt súlyos feladatok vártak rá, amelyeket mint az újonnan alapított indiai jezsuita provincia vezetőjének kellett megoldania. Éjjel-nappal dolgozott, hogy minél előbb Kínába indulhasson. Április 17-én már újra úton volt. Malakkából egy portugál kereskedő segítségével akarta elérni célját, a malakkai kormányzó azonban ellenezte a tervet. Féltette a portugálok kereskedelmi kapcsolatait attól, hogy egy külföldi titokban behatoljon az idegenek előtt szigorúan lezárt Kínába. Ferenc ekkor elhatározta, hogy egyedül utazik tovább. Augusztus vége körül érte el Kanton közelében a kis San Csao sziklaszigetet, amelyen át be akart jutni az országba, ha másként nem, hát egy csempész dzsunkáján. A kínai azonban, akivel Ferenc megegyezett, cserbenhagyta. A portugál kereskedők a tél közeledtével már majdnem mind elhagyták a szigetet, Ferenc pedig ott maradt egyedül.

Ebben az elhagyatott, reménytelen helyzetben Ferencet láz támadta meg, és szervezete a hosszú utazások és a kíméletlen munka után már nem volt ellenálló. 1552. november 3-án a reggeli órákban meghalt.

Xavéri Szent Ferenc a jezsuita misszió tulajdonképpeni megalapítója, ugyanakkor az újkori misszió történetének legnagyobb alakja is volt. Sok kérdésben – mert elsőként szerzett személyes tapasztalatokat – alapvető fölismerései voltak. És a példája ezeket vonzott maga után a missziókba.

Ünnepét 1623-ban, a szentté avatását követő évben fölvelték a római naptárba, december 3-ra.

December 4.

DAMASZKUSZI SZENT JÁNOS

December 4.

*Damaszkusz, 650 körül +Jeruzsálem, 750 körül

A keleti Egyház nagy szentjéről, Damaszkuszi Szent Jánosról sem a pontos születési évet, sem halálának dátumát nem őrizte meg a hagyomány. Valószínűnek látszik, hogy 650 körül, tehát húsz évvel Mohamed halála után született, és 750 körül halt meg. Az adatok hiányának nem az az oka, hogy a világ egyik eldugott sarkában élt. Szülővárosa, Damaszkusz, ahol élete első fele is zajlott, mozgalmas hely, 660-tól a kalifák székhelye volt. Innen irányították az iszlám szellemi és vallási életét egészen 750-ig, amikor ezt a vezető szerepet Bagdad vette át.

János atyja – Sargun ibn Manszurnak hívták – keresztény volt, de a kalifátus pénzügyminiszteri tisztét töltötte be. Nagy gondot fordított arra, hogy János és fogadott fia, Kozmász alapos műveltséget szerezzenek, s így készüljenek föl a későbbi, magas hivatalok betöltésére. Az ellen sem volt kifogása, hogy János a trónörökös barátja, a leendő Jazid kalifa játszó- és asztaltársa legyen.

Amikor János elérte a férfikort, először munkatársa, majd utóda lett atyjának a pénzügyminiszteri posztton. A 7. század végén azonban megváltozott a keresztények helyzete a kalifátusban. Az új uralkodó, Abd-el-Malek (685–705) bizalmatlan volt velük szemben, s ezt János családja is nagyon hamar megérezte. Éppen ezért, hogy elkerüljék a nagyobb bajokat, fogadott testvérével, Kozmással együtt elhagyták Damaszkuszt, és Jeruzsálembé települtek át. Ott beléptek a világszerte ismert Mar Szabbasz-kolostorba. Mindez 700 körül történhetett. Nem sokkal később a jeruzsálemi pátriárka, V. János (706–735) pappá szentelte Jánost. Ettől kezdve János a pátriárka tanácsadója lett, s egyre inkább be kellett avatkoznia az egyház életébe. Elkezdte írói tevékenységét is. A mindenfelé dúló viták és bizonytalanságok miatt sokan fordultak hozzá tanácsért, segítségért.

Jánost a kortársak s az utókor is nagyon becsülte és értékelte. A középkor után Kelet Aquinói Szent Tamásának nevezték, ami ellen ő maga tiltakozna a legjobban. János ugyanis korának gyermeke volt, s ezt a kort az utánzás és a gyűjtés jellemezte. A 4. és 5. század az Egyház szellemi életében a nagy lángelmék kora volt, a 6–7. század csak rendszerezte és őrizte a nagy elődök hagyományát, anélkül, hogy átfogó szintézist, rendszert készített volna. János annyit akart, hogy a megtámadott igazságot megvédje. Önmagát egy helyen a méhhez hasonlítja, amely mindenféle virágról összegyűjti a mézet. Fő teológiai műve, A megismerés forrása a korábban élt keleti atyák írásaiból és a zsinati aktákból hihetetlen szorgalommal összeállított gyűjtemény.

A maga korában a képrombolással kapcsolatos vita tette híressé. Három nagy beszédet írt a képek tisztelete érdekében, amely ellen a képrombolók III. Leó császár vezetésével (717–741) könyörtelen támadást indítottak. A szentképek tisztelete körül korábban is akadtak már nézeteltérések. A kérdés gyökere az Ószövetségbe nyúlik vissza, ahol a mózesi törvény szigorúan megtiltotta minden képmás, szobor vagy kép készítését, hogy a bálványimádás veszedelmétől megóvja az igaz Isten tiszta kultuszát. Az Újszövetség ezt a törvényt hatályon kívülként kezelte, de a nép körében mindig óvakodtak attól, hogy közvetlen tiszteletet adjanak a képmásoknak. A kérdést az iszlám megjelenése éllezte ki a maga kivételt nem ismerő képtilalmával, amely – mivel az iszlám egyre nagyobb hatalomra tett szert – az Egyházra is hatást gyakorolt.

Lehetséges, hogy III. Leó császár, aki kiváló államférfi és hadvezér volt, az iszlám oldaláról várható kritika elkerülése végett fordult a képtisztelet ellen. A mohamedánok ugyanis bálványimádással vádolták a keresztényeket. Bizonyára nem véletlen, hogy a császári intézkedés szinte egybeesik II. Jazid kalifa 720-ban kiadott, képeket eltiltó rendeletével. Ez azonban csak mellékes hatás lehetett, a fő indíték az Egyházon belül támadt azzal, hogy a régóta vitatott kérdésben a császár személy szerint a képtisztelet ellen foglalt állást. Meggyőződése volt, hogy a képek „bálványozása” Isten haragját hívja ki a birodalom ellen, melyet neki minden veszedelemtől óvnia kell. Kötelességének érezte tehát, hogy hatalmi szóval avatkozzék a vitába. 726-tól egyre keményebb intézkedéseket hozott, végül 730-ban nyílt rendeletet adott ki, amely megtiltotta a szentek képeinek készítését és tiszteletét (ekkor Krisztus és Mária ábrázolása még kivételt képezett).

A rendelet Keleten fölháborodást és tiltakozást váltott ki. Ebben az időben lépett föl János, s megírta beszédeit a képrombolók ellen. Nem a képekkel kapcsolatos visszaéléseket vette védelmébe, hanem világos különbséget tett a csak Istent megillető imádás és a képeken ábrázolt szenteknek szóló tisztelet között. Minden erejével a képek tisztelete mellett foglalt állást. Ezzel a későbbi kor számára „a képtisztelet klasszikus teológusa lett”. Csodálatos a bátorsága, amellyel szembeszállt a császárral, s még a kiközösítést is föl merte hozni fenyegetésül.

E két említett munka mögött háttérben marad János minden egyéb írása. Mindazonáltal lenyűgöző a tudása és széles körű az érdeklődése. Nemcsak dogmatikus és apologéta, hanem ezegéta, filozófus és hagiográfus is volt. Ezenkívül mint himnuszkiáltó vált nagyon híressé a keleti Egyházban, ahol mindmáig éneklük a liturgiában a himnuszait.

A bizánci hagyomány úgy tudja, hogy Damaszkuszi Szent Jánost december 4-én temették el. Valószínűbb azonban, hogy ezen a napon halt meg. A római naptárba 1890-ben vették föl az ünnepét, március 27-re. 1969-ben az ünnepet december 4-re helyezték át.

Műveiből három fő jellemvonás rajzolódik ki:

Elsőként egyszerű alázatossága. Gazdag és tekintélyes családból származott, életének első fele a legmagasabb körökben zajlott, de amikor a Mar Szabbasz-kolostor szerzetese lett, mindez mintha nem is létezett volna. Elvonulva a világtól egyedül Istennek akart szolgálni. Nagyon művelt és tudós szellem volt, ennek ellenére „haszontalan és utolsó rabszolgának” tartotta magát, akinek „jobb lett volna, ha Isten előtt csak a bűneit vallja meg”, mint hogy beavatkozzék a teológia és az egyházpolitika kérdéseibe. Mindazonáltal engedelmességéből harcba szállt a megtámadott igazságért.

Másik vonzó jellemvonása a hagyományhoz való hűség volt. Igaz, korának lelkületére jellemző volt, hogy az áthagyományozott kincsek őrzését tekintették a legfőbb feladatnak, és nem az újdonságokat hajhászták, mégis Jánosban a hagyomány tisztelete erkölcsi alapállás lett. Az igazság iránti tisztelet tanította meg arra, hogy önmagát és a saját ötleteit távol tartsa a kapott és továbbadandó üzenettől. E hűségében lett közvetítő az első századok és a középkor között.

Harmadik vonása az Egyház iránti szeretete. Éber készenlétben nyilvánult ez meg, amellyel a veszélybe került Egyház segítségére sietett, nem törődve az őt fenyegető megtorlásokkal, még a leghatalmasabbakkal sem. Nem kereste a vitákat, de ha az Úr ügyéről volt szó, félelem nélkül szállt harcba az igazságért.

SZENT BORBÁLA

December 4.

+Nikomédia, 306 körül

Minden történetkritikai megállapítás ellenére fény és vonzerő árad Szent Borbálából. Szent Cecíliához és Alexandriai Szent Katalinhoz hasonlóan Borbála tisztelete is jóval megelőzi a 7. századból ránk maradt latin, görög, szír és örmény nyelven megírt legendát, függetlenül attól, hogy a hitelesnek tekintett történeti források nem beszélnek róla.

Borbála/Barbara (kinek neve a Barbarus, azaz barbár szó nőnemű alakja) egy pogány apa nagyon szép leánya volt. Valahányszor az apa kereskedelmi útra ment, leányát egy magas toronyba zárta. Egy ilyen távollétet ragadott meg Borbála arra, hogy miután már régóta vágyott a keresztségre, fölvetelét kérje az Egyház közösségébe. A Szentháromságba vetett hite jeleként a torony falába, amelyen addig csak két ablak volt, vágatott egy harmadikat is. Atyja hazatérve az ablakok számából fölismerte, hogy leánya elhagyta ősei hitét. Emiatt azonnal meg akarta ölni, ám Borbálának sikerült elmenekülnie, mert a torony fala és a sziklák megnyíltak előtte.

A hegyek között egy barlangban rejtőzött, de egy pásztor elárulta atyjának a rejtekhelyet. A pásztor árulásának büntetéseként Isten a bárányait ganajtúró bogarakká változtatta. Ez azonban nem tartotta vissza az atyát attól, hogy leányát a bíró elé hurcolja.

A bíró megfélemlítésül keresztényeket gyötörtetett Borbála szeme láttára a legválogatottabb kínzásokkal. Krisztus azonban erőt öntött lelkébe, s hogy ne féljen, társnőnek adta mellé Juliannát.

A város kormányzója akkor a megszegyenyítés eszközéhez folyamodott: megparancsolta, hogy ruhátlanul pellengérezzék ki a piacon, minden kíváncsi tekintet prédájául. Borbála azonban most is az Úrhoz menekült, és meghallgatásra talált: a földből felszálló köd és az égből leereszkedő felhő úgy beburkolta a testét, mintha teljesen föl lett volna öltözve. Végül a bíró fővesztésre ítélte, és ekkor történt a legszörnyűbb: az apa, aki korábban esztelen féltékenységgel óvta a leányát, most maga ragadta meg a kardot és fejezte le. Mikor azonban hazafelé ment, villám sújtotta őt, és nem maradt belőle más, csak egy maréknyi hamu.

Egy Valerianus nevű ember gondoskodott arról, hogy Borbála és a vele együtt lefejezett Julianna teste méltó temetésben részesüljön. A sírnál pedig hamarosan megkezdődtek a csodák.

Borbála vértanúságának időpontjául a legenda különböző változatai más és más időpontokat jelölnek meg: Maximinus Thrax (235–238), Maximianus (286–305) vagy Maximinus Daia (308–313) uralkodását. Lakóhelyeül Antiochiát, Héliopoliszt mondják, vértanúsága helyeül pedig egyes források Nikomédiát, mások Toszkanát, sőt olyan is van, amelyik Rómát jelöli meg.

Ezeket az ellentmondó adatokat lehetetlen tisztázni. Elégedjünk meg tehát azzal a ténnyel, hogy Borbála tisztelete legkésőbb a 9. század óta Keleten és Nyugaton egyaránt elterjedt. Ez keleti származására utal, mert a nyugati egyház sok keleti szent tiszteletét átvette, fordítva ellenben nagyon ritkán történt.

Annak ellenére, hogy a történeti források nem szólnak róla, többfelé tisztelnek Borbála-ereklyét, és több ereklyeátviteli ünnepet is számon tartanak. Így Velence, Konstantinápoly, Róma és Ó-Kairó büszkélkedik azzal, hogy ereklyét őriz a vértanú szűztől; de olyan kis helyek is állítják ugyanezt, mint Plaisance és Rieti. Fejét Novgorodban őrizték. Borbála tisztelete Brémából terjedt Litvánia és Finnország felé.

A 13. században az aragóniai királyság folytatott tárgyalásokat a kairói szultánnal, hogy megkaphassa a szent ereklyéit. Szeretik és tisztelik Borbálát Ciprus szigetén, az Égei-szigeteken, Görögországban, a Balkánon és Örményországban éppúgy, mint Grúziában. Nyugat-Európában: Belgiumban, Hollandiában, Franciaországban, Svájcban, Ausztriában és Magyarországon is nagy tekintélynek örvend. A népi tisztelet a legenda különböző elemeihez kapcsolódik. Így a „hirtelen és készületlen halál” elleni oltalmazónak tekintik, mivel atyja ezzel bűnhődött gonoszságáért. Gyakran így imádkoznak: „Add meg, ó Urunk, hogy Szent Borbála közbenjárására halálunk előtt részesülhessünk szentségeidben.” Ez a magyarázata annak, hogy a művészek gyakran ábrázolják Borbálát úgy, hogy a kezében cibóriumot és felette ostyát tart. Ugyanezen az alapon számtalan azon jámbor testvérületek száma, amelyek a „Jó halál” nevét viselik, és védőszentjüknek Borbálát tekintik.

Apja villám általi halála miatt a villámcsapás és tűzvész ellen is kéri oltalmát, ezért a vészharangra rá szokták vésni a képét. Ezáltal lett a harangok és a harangöntők védőszentje, de neki ajánlották a hegycsúcsokat és az erődítményeket is. A puszkapor feltalálása után, amelyet úgy tekintettek, mint a villám és a tűz egyesült erejét, ez a gyenge és minden erőszaktól távol álló szűz hamarosan a tűzerek védőszentje lett. Védőszentjüknek tekintik a hegyászok, akiket útjaikon vihar és villámcsapás veszélye fenyeget, de ugyanígy a bányászok is, akik a sújtólég veszélyében dolgoznak. Végül a torony miatt, amelyben lakott, s amellyel oly gyakran ábrázolják, a régi építőmesterek és kőművesek védőszentje lett.

A gazdag népszokás-anyagból csak egyet említünk, a Borbála-ágot. Ha a cseresznyefa ágát Borbála napján beviszik a szobába, karácsonyra kivirágzik. Ez a szokás nemcsak Jessze kivirágzott vesszejére emlékeztet, hanem Borbálán keresztül arra is, hogy a mi szívünkben is kivirágzik a szeretet, ha Krisztus benne él.

Ha történetileg lehet is kifogásokat emelni Borbála legendájával szemben, két dolgot mindenképpen el kell fogadnunk: a vértanú szűz alakja és tisztelete olyan erővel sugárzik mintegy másfél évezreden át, ami fölér a történeti adatokkal. Borbála Krisztus tiszta tükre volt, ezért képes sugározni az örök szentség világosságát.

December 5.

MAR SZABAI SZENT SZABBÁSZ szerzetes

December 5.

*Mutaszká, 439. +Szabbász-lavra, Jeruzsálem mellett, 532. december 5.

Szabbász egy kis kappadókiai faluban, Mutaszkában született, és már ötéves korában elvesztette a szüleit. A közeli Flaviana kolostorban lett szerzetes.

Tizennyolc évesen őt is elfogta a kor szerzetesei közt olyan gyakran megfigyelhető vágy a Szentföld és a Júdeai pusztaság szerzetesei után. Jeruzsálemben, amelynek városi nyugtalansága felkeltette a csend és visszavonultság iránti vágyát, hallott Nagy Szent Euthümioszról (lásd: 50. o.), akinek abban az időben már nagy hírneve volt. Megkérte a sokat csodált szerzetest, hogy vegye fel Jeruzsálemtől nem messze fekvő remetekolostorába, de fiatalsága miatt visszautasításban részesült. Alázatosan követte a tapasztalt szerzetes atya tanácsát, és elindult Szent Theoktisztoz (+466/67) közeli kolostorába; ő azután különleges szeretettel és gondossággal fogadta oltalmába.

„Teljesen átadta magát Istennek” – közli Szabbásról életrajzírója, szküthopoliszi Kürillosz (524–?). Szerzetesi „harcának” elemei a szokásosak voltak: böjt, testi munka, éjszakai imádság, a szent liturgia

buzgó ünneplése, alázatosság, engedelmesség. Ifjúi erejének ezen éveiben Szabbász valóságos Herkules volt: semmilyen munka, semmiféle aszkézis nem volt számára túl nehéz.

Mintegy harmincévesen végre megkezdhetett egy félig-meddig remeteéletet a pusztaság közepén lévő hegyek barlangjainak egyik cellájában. A hét öt napját teljes böjtben, csendes imádságban és kosárfonó munkában töltötte; heti ötven kosár volt szorgalmas munkája eredménye. Csak szombaton és vasárnap osztotta meg a kolostorban élő testvéreivel az életet és a liturgia ünneplését.

Ezeknek a csendes éveknél nagy élménye lehetett a fiatal remete számára, amikor Euthümiosz megengedte, hogy a nagyböjtben elkísérje a puszta belsejébe, hogy teljes elzártságban készüljenek a húsvétra. Szabbász – ha lehetősége volt rá – egész életén át ragaszkodott mesterének ehhez a tiszteletre méltó hagyományához.

Amikor Szabbász öt évet töltött csendes cellájában, 473-ban meghalt Euthümiosz. Szabbász nem maradt tovább Theoktisztoz kolostorában, ahol a fegyelem hanyatlani kezdett, hanem teljesen egyedül a Holt-tenger melletti Rubán és Kutila pusztaságába vonult vissza. Ott „egyedül Istennek szentelte magát csendben, böjtben és szakadatlan imádságban, s lelkét Isten és az isteni dolgok tükrévé tette”. Csak ritkán találkozott magához hasonló társakkal; köztük a legjelentősebb volt Szent Teodóziosz (lásd: 34. o.), akivel egész életre szóló barátságot kötött.

Szabbász négy évig vándorolt a pusztaságban, amikor egy angyal a Rubán sivatagában lévő Kidron-völgy nyugati sziklafalában egy barlangot mutatott neki, amelyet csak kötél segítségével lehetett elérni. Itt töltött további öt évet imádkozva. Csak néhány szaracén törte meg magányosságát, amikor időről időre meglátogatták és ennivalót vittek neki.

Nemcsak saját további életére, hanem a palesztinai szerzetesség további fejlődésére is döntő jelentőségű lett ez a hely. Lassanként ugyanis elterjedt a magányos vezeklő híre, és más istenkeresők is vezetése alá rendelték magukat. Ő pedig „befogadott mindenkit, aki hozzá ment”. A fiatal szerzetesközösség létszáma gyorsan hetvenre növekedett. A Kidron-völgy mindkét oldalán lévő barlangokban telepedtek le kezdetleges „celláik”-ban. Idővel ebből nőtt ki Palesztina legnagyobb remetekolostora, a később nagy hírnévre szert tett Nagy Szabbász-lavra (Mar Szaba).

Csaknem elképzelhetetlen nehézségek közepette ment végbe a kolostor felépítése ezen az izzó, vízben és táplálékban szegény, köves vidéken. A folytonosan növekvő, gyorsan 150 tagúvá vált közösségnek el kellett helyezkednie, táplálékról és vízről kellett gondoskodnia. Templomot építettek és megkezdtek az istentiszteletet, de kívülálló papokra voltak utalva, mert a közösségnek nem volt saját papja. Szabbász méltatlannak tartotta magát a papi méltóságra, és egyetlen szerzetesét sem akarta szenteléshez engedni, hogy az elbizakodottság mindenféle lehetőségét kizárja.

Ám ez a felfogása ellenkezést váltott ki, megkezdődtek a viszálykodások. A lázongók a jeruzsálemi pátriárkánál Szabbász letételét indítványozták. Indokul azt hozták fel, hogy laikus, teljesen képzetlen, és alkalmatlan a vezetésre. A Szabbász iránt jóindulatú pátriárkának ezúttal sikerült a nyugtalanságot szítókat megszelídítenie. 491-ben ellátogatott hozzájuk, pappá szentelte az apátjukat, majd megáldotta új templomukat.

A következő éveket szakadatlan tevékenység töltötte ki. Szabbász a szüleitől jelentős vagyont örökölt, és azt csakhamar felhasználta egy jerikói menedékház felépítésére, ezt azután remetekolostora tartotta fenn zarándokló vagy beteg szerzetesek számára. Hamarosan felszínre tört az a nagy szenvedélye, amely a magányosság keresése mellett Szabbász jellemzője maradt: az építőkedv. Ez hozta létre kimondhatatlan fáradságok közepette a Castellium kolostort a Kidron-völgy túloldalán, a remetekolostor közelében pedig azt a további kolostort, amely a noviciátus lett.

Szabbász számára ötvenes évei közepén új életszakasz kezdődött: tevékenységi köre kiterjedt. 493-ban a jeruzsálemi pátriárka a szerzetesek javaslatára Szabbászt a Szent Város közelében és a vele határos pusztaságban lévő valamennyi remeteség és remetekolostor előljárójává (archimandritájává) tette. (Ugyanakkor Teodóziosz az összes palesztinai kolostor [koinobium] vezetője lett.)

Nemsokára újból kitört a nyugtalanság a remetekolostorban, s a helyzet olyan komolyra fordult, hogy Szabbász, aki sohasem ellenkezett szívesen kétszer is elhagyta kolostorát. Amikor végül a Nagy lavrában minden a feje tetején állt, a pátriárka visszarendelte a kolostorba, a lázongókat pedig kiutasította. Miután ezek alapjáig szétrombolták azt a kis tornyot, amelybe Szabbász vissza szokott vonulni, garázdálkodva eltávoztak. Jellemző a szent lelkületére: ez a szégyenletes esemény sem tudta eltéríteni attól, hogy elveszett gyermekeivel törődjön. Alig értesült arról, hogy anyagiak nélkül és egyenetlenül tanyáznak a Thekoa vidékén egy elhagyatott kolostor dűledező romjaiban, élelmiszerekkel és építőanyagokkal megrakott tevékkel sietett a segítségükre, továbbá megszervezte a pátriárka segélyakcióját is. Csak amikor a remetekolostort, az úgynevezett Új lavrát berendezte, a közösséget valamiképpen összehangolta, és igument rendelt számára, akkor távozott, anélkül, hogy lakóitól hálát várt vagy kapott volna.

Még további kolostorok keletkeztek és virágoztak fel keze alatt, s számuk végül hétre emelkedett: három remetekolostorra vagy lavrára és négy koinobiumra.

511-ben Szabbász hirtelen az egyházpolitika szereplője lett. Már sok évtized óta Palesztinát, mint az egész Közel-Keletet is, hitviták taszították egyik nyugtalanságból a másikba. Leginkább felzaklatta akkoriban a kedélyeket a kalkedoni zsinat (451) körül még mindig tomboló harc. Anasztáziosz császár (491--518) a zsinat ellenzőinek, a monofizitáknak a pártjával rokonszenvezett, és ennek következtében nagyon feszült volt a helyzet Jeruzsálemben. Szent Illés pátriárka (+518) elhatározta tehát, hogy követséget meneszt Konstantinápolyba. E küldöttség vezetőjéül Szabbászt választotta, aki egész Palesztinában korlátlan tekintélyt élvezett.

Egy kényes küldetés számára azonban aligha lehetett a legalkalmasabb ember Szabbász. A politikai adottság és a politikai becsvágy éppúgy hiányzott belőle, mint a magasabb képzettség, beleértve a teológiaiakat is. Küldetése célját tekintve nem is ért el sokat. Fellépése azonban mégis nagy hatást keltett a császári udvarban; megállapodott higgadtsága olyan méltóságot sugárzott, amely másfajta, talán még fontosabb sikerrel járt. A szerzetesek iránt barátságos érzületű császár teljes tiszteletnyilvánítással fogadta a küldöttséget. Eközben az a balszerencsés eset fordult elő, hogy az udvaroncok az összes szerzetes közül Szabbászt, a küldöttség vezetőjét ki akarták rekeszteni, és egyedül őt nem akarták a császár elé bocsátani, mert csak keveset törődött a külsejével, és szerényen meghúzódott a háttérben. Amikor a császár érdeklődött iránta, izgatottan keresték, és végül megtalálták a császári palota egy zugában, amint semmivel sem törődve imádkozta a zsolozsmáját.

Amikor Szabbász Bizáncban tett első látogatásáról, a császári udvarban történt hosszabb tartózkodás után hazatért, régi szerzetesi nyugalomát nem találta. Éveken át bekapcsolódott a monofizitizmus elleni éles küzdelmekbe. Pártfogójának, Illés pátriárkának 516-ban száműzetésbe kellett mennie, Szabbász pedig nem tudta ezt megakadályozni. Utódját, Jánost, aki eredetileg a zsinat ellenfeleinek a párthíve volt, sikerült azonban az ortodoxia oldalára állítania. Nagy hatású beszédben átkozta ki a pátriárka ünnepélyesen, Szabbásztól és Teodóziosztól támogatva a kalkedoni zsinat ellenfeleit. Ezzel ugyan mindkét archimandrita magára vonta a császár haragját, de a császár csakhamar meghalt, utóda alatt pedig egy időre visszatért a rend és nyugalom Palesztina egyházi viszonyaiba, Szabbász is visszavonulhatott végre a szerzetesélet csendjébe. Most ínséges évek következtek: Palesztinát öt teljes évig rettentő szárazság s ennek következtében sáskajárás, éhség és szomjúság sújtotta. Szabbász Istenbe vetett legyőzhetetlen bizalommal kormányozta a kolostorát ezekben az ínséges esztendőkből is.

Utoljára 531-ben ragadták ki csendjéből az aggastyánt, amikor még egyszer követségbe kellett indulnia a császári udvarba vivő messzi és fáradságos úton. Ezúttal a Palesztinát nyugtalanító samaritánusok felkeléseiről volt szó. Azt közlik, hogy amikor Justinianus császár kihallgatáson fogadta Szabbászt, hirtelen úgy tűnt neki, mintha a tiszteletreméltó aggastyán fejét a napsugarakból kiinduló fényes koszorú venné körül. Erre a császár odasietett az alázatos emberhez, leborult előtte, örömkönnyek között csókolta meg a fejét, és az áldását kérte. Az öreg szerzetes utoljára azt kérte a császártól, hogy Jeruzsálemben egy nagy kórházat építsen fel és rendezzen be. Hazatérve Szabbász

ünnepélyesen kihirdette a császári engedélyt Jeruzsálemben, Cézareában és Szküthopoliszban. Ezután előkészült a halálára.

Mint a családapa, aki megtette a dolgát, és elrendezte háza ügyeit, még egyszer tisztelettel adózott a neki és minden szerzetesnek olyan drága jeruzsálemi szent helyeknek, majd visszatért remetekolostorába. A tornyocskájában feküdt betegen, visszautasította a pátriárka minden gondoskodó szeretetszolgálatát, és kijelölte az utódát.

532. december 5-én kora reggel, egy vasárnapi napon magához vette az Oltáriszentséget, utoljára még elimádkozta: „Uram, a Te kezeidbe ajánlom lelkemet!”, majd ugyanazzal a bizakodó nyugalommal, amely egész, külsőleg olyan mozgalmas földi létét jellemezte, életét Isten kezébe helyezte.

A szent életrajza ezekben a szavakban foglalja össze a jelentőségét: „Szabbász, a földi angyal és mennyei ember, a bölcs és tudós tanító, az igaz hit védője, a hű és okos sáfár megsokszorozta talentumait, és ehhez az égből kapta az erőt. Az Atyaisten tetszése szerint, Krisztus erejéből és a Szentlélek sugallata által benépesítette a pusztaságot a szerzetesek csapataival.”

SZENT CRISPINA asszony, vértanú

December 5.

+Thebeszte, Numídia, 304. december 5.

Tekintélyes, gazdag asszony volt a numídiái Thagorában. Már a Crispina név („szépen bodorított”) is ennek a minden földi jóval és ráadásul jólnevelt gyermekekkel megáldott nőnek az ápoltságára és jólétére utal. 304 tavaszán Diocletianusnak és uralkodótársainak negyedik üldözési ediktuma kemény büntetések kilátásba helyezésével kötelezte a birodalom minden lakosát, hogy áldozzon az isteneknek. Az afrikai városkában, Thagorában is kíméletlenül felléptek minden kereszténnyel szemben, aki nem engedelmeskedett ennek a parancsnak. Néhány keresztény nőt nagy kínzások közepette meg is öltek. Az előkelő Crispinával azonban nem mertek ugyanúgy eljárni, mint az egyszerű asszonyokkal. Átadták a legközelebbi fölöttes hatóságnak, a római prokonzulnak, akinek székhelye Thebesztében (a későbbi Tebesszában) volt. A prokonzulátus levéltárából előkerült régi jegyzőkönyv szó szerint közli a prokonzul előtti eljárás lefolyását. A keresztények Crispina halála után megszerezték ezt a jegyzőkönyvet, és néhány kiegészítéssel ellátva felolvasták a szent mártírnő ünnepi megemlékezéseit:

„Történt Thebeszte kolóniai városban, amikor Diocletianus császár kilencedszer, Maximianus pedig nyolcadszor volt konzul.

December 5-én Anulinus prokonzul ítélezéshez ült le hivatali szobájában. A bírósági titkár jelentette: Thagorai Crispina semmibe vette urunknak, a császárnak az ediktumát. Ki kell hallgatni? Anulinus prokonzul: Vezessétek elő! Crispina belép. A prokonzul: Crispina, ismered a szent rendeletet? Crispina: Nem tudom, miféle rendelkezésről van szó. Anulinus: Áldoznod kell isteneinknek a császárok jólétéért, uraink: a jámbor Diocletianus és Maximianus császár és nemes uralkodótársaik ediktuma szerint. Crispina: Sohasem áldoztam nekik. Csak az egy igaz Istennek áldozok és Fiának, a mi Urunk Jézus Krisztusnak, aki emberként született és szenvedett. A prokonzul: Hagyj fel ezzel a babonával és hajtsd meg fejedet a római istenek szentsége előtt! Crispina: Naponta imádom mindenható Istenemet; kívülről nem ismerek más Istent. Anulinus: Makacs és gögös vagy. A legjobb úton jársz afelé, hogy akaratod ellenére megismerkedj a törvény szigorával. Crispina: Bármilyen történjék is velem, szívesen szenvedek a hitemért, amelyhez szilárdan ragaszkodom. Anulinus: Ostobaságod az oka, hogy nem hagysz fel ezzel a babonával, és nem tiszteled a szent istenségeket. Crispina: Naponta bemutatom imádatomat, de az élő és igaz Istennek. Ő az én Uram, kívülről nem ismerek mást. Anulinus: Figyelmeztetlek a szent ediktumra. Engedelmeskedned kell. Crispina: Egyetlen parancsnak engedelmeskedem, mégpedig Uram, Jézus Krisztus parancsának. Anulinus: Leüttetem a fejedet, ha nem engedelmeskedel urunk, a császár parancsának. Kényszeríteni foglak arra, hogy engedj és engedelmeskedj. Nagyon jól tudod, hogy egész Afrika bemutatta az áldozatot. Crispina: Sohasem fog

sikerülni arra kényszeríteni engem, hogy a démonoknak áldozzak. Annak az Úrnak áldozok, aki az eget, a földet, a tengert alkotta és mindazt, ami benne van. Anulinus: Az istenek tehát nem megfelelőek neked? Kényszerülni fogsz a szolgálatukra, hogy épségben juss el az igazi kultuszhoz. Crispina: Az nem kultusz, amire akarata ellenére, erőszakkal kényszerítik az embert. Anulinus: Nem kívánunk tőled mást, csak azt, hogy tanúsíts jámbor megadást, hogy a szent templomokban hajtsd meg a fejedet a rómaiak istenei előtt, és áldozz nekik tömjént. Crispina: Ezt életem folyamán sohasem tettem, nem is ismerek ilyesmit, és nem is teszem meg, amíg csak élek. Anulinus: Mégis tedd meg, ha nem akarsz megtapasztalni a törvény szigorát! Crispina: Amivel fenyegetsz, attól nem félek. Az semmiség. Ha azonban elkövetném ezt a szentségtörést, akkor elhagyna mennyben lakó Istenem, úgyhogy az eljövendő végső napon nem lennék mellette. Anulinus: Nem követsz el szentségtörést, ha engedelmességet tanúsítasz a szent parancsok iránt. Crispina: Az olyan istenek, akik sohasem alkottak sem eget, sem földet, pusztuljanak! Én csak az örök Istennek áldozok, aki megmarad az egész örökkévalóságon át. Ő az igaz Isten, akit félnünk kell; Ő, aki a tengert és a zöldellő növényeket s a szárazföldet alkotta. Az általa teremtett emberek azonban mit árthatnak nekem? Anulinus: Csatlakozz a római kultuszhoz, amelyet uraink, a győzhetetlen császárok és mi magunk is gyakorolunk! Crispina: Már többször megmondtam neked: inkább kész vagyok, hogy elviseljek minden kínzást amellyel engem sújthatsz, mint hogy a lelkemet bemocskoljam a bálványok tiszteletével, amelyek csupán kövek és emberi kéz alkotásai. Anulinus: Istengyalázást beszélsz! Ezt nem a javadra tetted!

Ezután ezt diktálta a bírósági írnoknak: El kell csúfítani. Le kell borotválni fejről a haját, hogy arcát a gyalázat takarja. Crispina: Beszéljenek hát az istenek! Akkor majd hiszek bennük. Ha nem az üdvösségemre gondoltam volna, most nem állnék itt kihallgatáson bírói széked előtt. Anulinus: Akarsz-e még sokáig élni, vagy pedig kínok között meghalni, mint a hozzád hasonlóan gondolkodók? Crispina: Ha a halál után vágyakoznék, és arra, hogy lelkem az örök tűzben pusztuljon el, akkor a démonaid kedvére tennék. Anulinus: Lefejeztetlek, ha visszautasítod, hogy imádd a tiszteletre méltó isteneket. Crispina: Hálát adok Istenemnek, ha ez lesz az osztályrészem. Sóvárogva vágyakozom arra, hogy Istenért hulljon le a fejem. A ti semmi, néma és süket isteneiteknek nem áldozok! Anulinus: Ktartasz tehát ebben az esztelen önfejűségemben? Crispina: Istenem, aki most és mindörökké van és megmarad, hívott engem életre, ő hozta meg számomra az üdvösséget a keresztség menedéket nyújtó vízében, ő velem van és mellettem áll, megerősíti szolgálóját mindenben, hogy ne kövessen el szentségtörést. Anulinus: Meddig viseljük el még ezt az istentelen keresztény nőt? Olvassátok fel a korábbi kihallgatás jegyzőkönyvét!

Miután felolvasták, Anulinus prokonzul kihirdette az ítéletet: Crispina makacsul kitart szégyenletes babonája mellett, és megtagadja, hogy áldozzon isteneinknek. A császári rendelet isteni utasításai szerint kivégzésre ítélem. Crispina így válaszolt: Áldom Istenemet, aki ilyen módon kegyeskedik kiszabadítani engem kezedből. Istennek legyen hála! Megjelölte homlokát a kereszt jelével, lehajtotta nyakát, és lefejezték, mert megvallotta a mi Urunk Jézus Krisztust, akinek dicsőség legyen mindörökkön-örökké! Amen.”

E nemes nő példájából megismerhetjük, hogy a vértanúnak gyakran milyen magányosan kell tanúságot tennie Krisztusról. Az előkelő és elkényeztetett hölgyet, akit élete folyamán figyelmes szolgálhad vett körül és látott el (Szent Ágoston adatai szerint, aki gyakran említi őt prédikációiban és írásaiban) megkötözve vezették el, és testvérei vagy nővérei vigasztaló jelenléte nélkül, teljesen egyedül kellett helytállnia a küzdelemben. A bajban és szorongatásban lelkiismerete szavát követte, bízva abban, aki vele volt legyőzhetetlen segítőtjeként.

December 6.

SZENT MIKLÓS PÜSPÖK

December 6.

+350 körül

Amilyen kevés hitelesnek tekinthető történeti adat birtokában vagyunk, olyan sok mozgalmas történetet ismerünk a szent püspökről, akiről a hagyomány olyan tisztelettel beszél, hogy népszerűségben, bensőséges tiszteletben és életszerűségben alig találjuk párját a szentek között.

Olyan életrajz, amely a történettudományt is kielégítő pontossággal mondaná el Szent Miklós püspök életét, nincs birtokunkban, s a későbbi források adatai sem megbízhatóak, ezért alakját annak a történetnek alapján vázoljuk föl, mely először a 13. századi Legenda Aureában tűnt fel.

A legenda egyik közlése olyan erővel hat, mint amikor fiatal szülők az első fényképet készítik újszülöttjükéről. Eszerint Miklós már a születése napján fölállt a fürdőkádjában! S hasonló ehhez az is, amit némi büszkeséggel mond el a legenda, mint a leendő aszkéta első megnyilvánulását, hogy böjti napokon a kisdéd csak egyszer szopott. Miklós felnőttkoráról pedig elbeszéli a legenda, hogy amikor megtudta, hogy az egyik szomszéd nagy szegénysége miatt nyilvánosházba akarja adni három lányát, a következőképpen segített rajtuk: éjnek idején a nyitott ablakon át bedobott egy erszény pénzt, és így először a legidősebb, majd hasonló „égből jött” segítségek után a másik két lány is tisztességgel férjhez mehetett.

Égi jel hatására Myra városa megválasztotta püspökének. Miklós kiválóan teljesítette püspöki feladatait, s részt vett a niceai zsinaton is. Mikor pedig egy napon viharba került matrózok hívták segítségül, megjelent a hajón, kezébe ragadta a kormányt, és a szükséges manőver után – lecsillapítván a vihart is – biztonságban hagyta ott őket.

Legendája legrégebbi rétegéhez tartozik az az elbeszélés, mely szerint megmentett három ártatlanul vádolt katonatisztet. Ezeket koholt vádak alapján bebörtönözték és halálra ítélték. Miklós azonban Nagy Konstantinnak megjelent álmában, és a katonákat megmentette a hóhértól.

Megszámlálhatatlan azoknak a történeteknek a száma, amelyek a segíteni siető Miklósról szólnak, különösen gyermekek esetében. Az egyik ilyen történet szerint egy gonosz vendéglős elcsábított három iskolás fiút, majd megölte őket, és mint a húst szokás, só közé egy hordóba rejtette a holttestüket. Miklóst egy angyal figyelmeztette az esetre, mire ő megjelent a vendéglős házánál, föltámasztotta a gyermekeket és megbüntette a bűnöst.

Mikor hosszú öregség után 343-ban vagy 350-ben meghalt, angyalok fogadták és vezették be a Paradicsomba.

A Legenda Aurea ilyen képet fest Szent Miklós püspökről. A tudományos kutatók ennél sokkal kevesebbet és egyszerűbb dolgokat tudnak róla. Így a szentek életével foglalkozó tudósok, a hagiográfusok kiderítették, hogy Szent Miklós legendájában van néhány olyan vonás, amelyeket más, 6. századi szentektől vettek át és kölcsönöztek neki. Ezenkívül azt mondják, hogy legendája a 6. században keletkezett, görög kultúrkörben, és a következő történeteket tartalmazta: a három igazságtalanul vádolt katonatiszt története, a három szegény leány megsegítése, továbbá három halálra ítélt ártatlan tanuló és a matrózok megmentése.

E hagiográfusok azt is vallják, hogy egy szent legendája részben kifejezi egy-egy szent tiszteletét, részben pedig oka a tisztelet további bontakozásának. Maga a legenda is él: alakul, fejlődik, főleg azáltal, hogy merít abból a gazdag motívumkincsből, amely nem a történeti szenttel, hanem a nép életével és a természettel van kapcsolatban.

E fölismerés birtokában a Szent Miklós-tisztelet alakulását így vázolhatjuk: Keleten, Myra városában és Konstantinápolyban Miklós püspököt a 6. században már tisztelték. Myrából és konstantinápolyi sír-templomából terjedt el tisztelete az egész görög, szláv illetve orosz egyházban. Kappadókia

tartományának falusi templomaiban általában más szentek társaságában mint orvost, de legtöbbször mint a tengerészek védőszentjét ábrázolják. A régi Oroszországban különleges tiszteletet tanúsítottak iránta: az ország fő patrónusa lett. Az ortodox egyház ma is nagyon tiszteli, az ikonosztázokon mindig megjelenik. Szibériában még a részegítő italokkal is kapcsolatba hozták a nevét, mivel a „nykolitsza” ige azt jelenti: leissza magát.

A latin egyházban – a dél-itáliai területtől eltekintve – lassan és később terjedt el tisztelete. A 9. században Rómában egy bazilikában és három kápolnában tisztelték. Németországba a 10. század végén került a Miklós-kultusz a görög származású Theofanu császárnő révén. Franciaország és Anglia területére a normannok viszik a tiszteletet a 11. század végén. Ereklýének 1087-ben Bari városába történt átvitele Európa-szerte fölvirágoztatta a Miklós-tiszteletet. (Magyarországi tiszteletéről kimerítően ír Bálint Sándor Ünnepi Kalendárium c. művének I. kötetében.)

A késő középkor óta Miklós püspököt a tizennégy segítő szent közé sorolják. Számtalan templom, társulat és foglalkozás patrónusa (tanulók, gyermekek, leányok, hajósok, foglyok, pékek, kereskedők, gyógyszerészek, jogászok).

A 11. században keletkezett a három megölt gyermek története, amit hamarosan dramatizálva is megjelenítettek. Az ártatlan gyermekek napján, december hatodika előestéjén előadott püspökjátékból bontakozott ki a közismert Miklós-est: a gyermekek meglátogatása, kikérdezése és megjutalmazása.

A jelen körülmények között – félretéve az összes történeti problémát – Myra szent püspökének történeti arca alig ismerhető föl sűrű szakála mögött. A hívő ember számára azonban akkor is a szent alakja ragyog tiszteletében, ha sokak számára Szent Miklós ma csak egy Télapó.

A bizánci és a kopt rítusban temetése napját, december 6-át ülik ünnepként. Nyugaton a 10. század óta tartják ezt a napot.

Az eddig elmondott történetekkel egyáltalán nem merítettük ki a legendák gazdag kincstárát. Hallgassunk csak néhány további történetet a szent püspökről, aki bőkezű felebaráti szeretetével a Karácsony misztériumának is előhírnöke lett.

Amikor a myrai püspök meghalt, a környék püspökei összegyűltek, hogy megválasszák az utódot. Éjszaka egyikük egy szózatot hallott: „Holnap délben állj a templom kapujába! Az első embernek, aki akkor belép, Miklós lesz a neve, őt szenteljétek püspökké.” És valóban, Miklós, aki Isten hűséges szolgálója volt, miként előre megmondattott, eljött a templomba, és az égi szózat szerint – ámbár eleinte tiltakozott – megválasztották, és fölszentelték püspökké.

Egyszer a vidéken éhínség volt, Myra kikötőjében pedig gabonával megrakott, nagy hajók horgonyoztak, és rakományuk a császári tárházak feltöltésére volt szánva. A püspök tárgyalni kezdett a hajósokkal, és azt javasolta nekik, hogy minden hajóról csak száz mérőnyi gabonát adjanak a városnak, bizonyára nem fogják észrevenni a hiányt a császári ellenőrök. A kapitányok hajlottak a szóra, és átadták neki a kért gabonát, de amikor megérkeztek rendeltetési helyükre, a rakomány éppen annyi volt, amennyit Alexandriában behajóztak.

Egy másik történet a szent okosságát mutatja, aki egymaga játszva szembeszállt a felbőszült Diána vélt bosszújával. Történt ugyanis, hogy Miklós püspök kivágatott egy szent fát, amelyet a nép Diána istennő tulajdonának tartott. A bosszúért lihegő Diána robbanó keveréket készített, és az utazókra bízta, hogy vigyék el Myrába, s mint áldozati adományt ajánlják föl Miklós püspök jelenlétében a templomban. Miközben azok a tengeren voltak, Miklós megjelent nekik, és felszólította a zarándokokat, hogy a veszedelmes folyadékot tartalmazó korsót vessék a tengerbe. Megtették, s mikor a korsó a vízbe került, tartalma fölrobbant, és lobogva égni kezdett a vízen. Ezzel kinyilvánult a tervezett merénylet.

De Szent Miklós „ökumenikus” szent is, amennyiben segített az akkoriban nem kedvelt zsidókon is, amikor keresztények hazug módon vádolták őket. Így esett meg egyszer, hogy egy keresztény adósa

volt egy zsidónak, de nem akarta megadni tartozását, sőt tanúk előtt vallotta, hogy már régen visszaadott mindent. Amikor bírósági tárgyalásra került a sor, a hazug keresztény megjelent egy vándorbottal a kezében, amelynek belsejét előzőleg kifúrta, és arannyal töltötte meg. Amikor esküt kellett tennie, átadta a botot a zsidó hitelezőnek, és megesküdtött rá, hogy sokkal többet adott hitelezőjének saját kezébe, mint amennyivel tartozott. Utána pedig visszavette a botját. Miután a csel bevált, és megnyerte a pert, mint aki jól végezte dolgát, elindult hazafelé. Útközben azonban elálmosodott, ezért lefeküdt az út szélére, és elaludt. Egy arra haladó kocsiban azonban átment rajta: elgázolta a csalót, és a kocsikereke alatt eltörött a bot és előkerült a beléje rejtett arany. A zsidó hitelező visszakapta pénzét, de arra kérte Miklóst, gyógyítsa meg az elgázolt embert.

Egy gyermektelen házaspár azért imádkozott a szenthez, hogy gyermekük lehessen. Mikor fiúk született és már fölcseperedett, atyja tengerre szállt vele, hogy hálából elvigyen a myrai Szent Miklós-templomba egy díszes fogadalmi kelyhet. Útközben a gyermek éppen ezzel a kehellyel akart vizet meríteni a tengerből, beleesett a vízbe, és megfulladt. Az apa bár vigasztalhatatlan volt, a fogadalmát teljesíteni akarta, de a megígértnél sokkal egyszerűbb kelyhet tett az oltárra. Egy láthatatlan kéz azonban visszautasította a kelyhet, és lesöpörte az oltárról. Egyszer csak látja ez az ember, hogy a halottnak vélt kisfia beszalad a templomba, és elmeséli, hogy amikor beleesett a vízbe, Szent Miklós püspök vette az ölébe, és megmentette. Most már az igazi hálaajándékot tették le az oltárra.

December 7.

SZENT AMBRUS

December 7.

*Trier, 339. +Milánó, 397. április 4.

Milánó ariánus püspöke 374-ben meghalt. Különös, hogy haláláig meg tudta tartani a katolikus püspökséget, jóllehet ízig-vérig ariánus, azaz eretnek volt. Jó diplomáciai érzéssel fönn tudta tartani ezt a lehetetlen helyzetet anélkül, hogy a katolikusok nyíltan megtámadták volna. Mikor azonban a szemét lehunyta, féltő volt, hogy a város katolikus és ariánus lakossága egymásra támad. Különösen nagy volt a feszültség a püspökválasztás napján. Ambrus, a város kormányzója, joggal tartott a legrosszabbaktól, ezért személyesen jelent meg a templomban, jóllehet a választáshoz semmi köze nem volt, hiszen csak katechumen volt, s így nem választhatott és őt sem választhatták. Ám a választás folyamán egyszer csak egy gyermek fölkiáltott: „Ambrus a püspök!” És a jelenlévők egy szempillantás alatt magukévá tették a „választást”.

Ambrus erélyesen tiltakozott. Fölhozta, hogy még nem is keresztény, és az egész ereszakos cselekménynek minősítette. De hiába volt minden tiltakozás, meg kellett hajolnia a nép kívánsága előtt. Ezért megkeresztelkedett, és nyolc nappal később, valószínűleg 374. december 7-én püspökké szentelték.

Előző életében semmi nem történt, ami előkészületnek számíthatott volna erre a hivatásra. Az Úr úgy kereste és találta meg őt is, mint annak idején Sault Damaszkusz kapujánál. Ambrus becsületes ember és jó hivatalnok volt, de a kereszténységtől még távol állt, hiszen már harmincéves volt és a keresztségre még nem szánta rá magát. És éppen ezzel testesítette meg a 4. század emberét, aki még csak tökéletlenül szívta magába a kereszténységet.

Ambrus Trierben született, ahol atyja birodalmi tisztviselő volt: Gallia praetori prefektúrájának a vezetője. Édesanyja, egy csodálatraméltó keresztény asszony férje halála után három gyermekével – két fiúval és egy leánnyal – Rómában telepedett meg, és Liberius pápa kezéből vette át a fátylat, annak jeleként, hogy özvegyen egészen Istennek szenteli az életét.

Ambrus gyermek- és ifjúkora arisztokratikus, de fegyelmezett környezetben zajlott le. Irodalmi és jogi tanulmányokat folytatott, hogy a birodalom tisztviselői karában kapjon helyet. Előmenetele gyors és

ragyogó volt, harminc évesen a birodalmi főváros, Milánó prefektusa, azaz kormányzója lett. Erkölcsi érzéke és határozottsága következtében rendet is teremtett a városban.

Püspökké választásával és szentelésével új szakasz kezdődött életében. Komolyan és nagy lelkiismeretességgel kezdte tanulni a püspöki teendőket. Nem elégedett meg azzal, hogy jó gondnoka legyen az Egyháznak, hanem hozzáfogott, hogy életét a hivatalához alakítsa. A vagyonát szétosztotta, és napjait munkával, imádsággal és tanulással töltötte. Vezetőnek egy Simplicianus nevű papot választott, aki később a püspökségben utóda lett. Elkezdte tanulni a teológiát is, elsősorban a görög atyáktól. Origenész olyan nagy hatással volt rá, hogy későbbi műveinek egyes részei olykor szinte a nagy alexandriai tudós fordításának tűnnek, de nem hagyta figyelmen kívül Philót és Plotinoszt sem.

Elsősorban nem teológus akart lenni, hanem hívei atyja és pásztora. Ágoston egyszer azt mondta róla, hogy „a szegények serege vette körül, annyira, hogy csak a legnagyobb nehézségek árán lehetett hozzáférközni”. Igen nagy gondja volt az Evangélium hirdetésére, s különösen szerette Lukács evangéliumát. Prédikációiban gyakran magyarázta a Szentírást, és szüntelenül a bibliai személyekkel példálózott: Ábrahámmal, Jákobbal, Illéssel és Nábóttal. Magyarázta a szentségeket és a liturgiát is, mert mint igazi római szellem, azt akarta, hogy a hit igazságainak erkölcsi és gyakorlati oldala is világosan álljon a hívek előtt.

Irodalmi munkásságának legnagyobb része olvasásra szánt prédikáció, amelyek természetesen az utólagos rendezés és átsimítás folyamán egy keveset veszítettek közvetlenségükből s természetes frissességükből. Pedig éppen ezeket a tulajdonságait értékelte Szent Ágoston, aki valóban mestere volt a retorikának.

Ambrus szerette a liturgiát, és azon fáradozott, hogy a nép énekléssel vegyen benne részt. Ezért ő maga is írt himnuszokat, és dallamot is adott hozzájuk a görög dallamkincséből.

Személyes tapasztalataiból ismerte, hogy a 4. század társadalmát mennyire kevésbé hatotta át a kereszténység. Ezért különös figyelmet szentelt az Evangélium erkölcsi követelményeinek. Ilyenkor tagadhatatlanul érződött rajta Ciceró hatása, akit szándékosan tartott szem előtt, és magyarázott keresztény szellemben. Erkölcsi témájú beszédei közül kiemelkednek azok, amelyekben nagy szeretettel szólt a szüzességről.

Kora világi társadalmában, de az Egyházon belül is egyre élesebben mutatkoztak meg a vagyon megsabta különbségek. Ambrus a szociális igazságosság apostolának bizonyult, aki – sajnos nagyon kevésbé ismert – szociális tanításában a jogász szigorával és a moralista komolyságával pellengérezte ki a pénz hajszolását s a vagyon utáni törtetést. Ezméinek és gondolatmenetének világosságával ezen a téren még a híres Nagy Szent Vazult is felülmúlta.

Az egyháztörténelemben nem mint szónokot és tanítót, hanem mint olyan püspököt tartják számon, aki az Egyháznak függetlenségét biztosította a római birodalom államhatalmával szemben. Az egész ariánus vita során a világi hatalom sokszor és súlyosan beavatkozott az Egyház életébe, ezért Ambrus szükségesnek látta, hogy fölhívja a figyelmet egy elfeledett alapelvre: „A császár az Egyházban van, és nem az Egyház felett!” S ha az Evangéliumot vagy az igazságosságot érte sérelem, félretett minden személyes barátságot, ami egy korábbi állami tisztviselő esetében ritka magatartás volt.

Nagyon finom választékossággal – úgy ahogy még Szent Ágoston sem – tudott beszélni a Szűzanyáról: „Krisztus a Szűzben találta meg azt, amit magáévá akart tenni, s amit mint mindenek Ura magára akart öltetni: a szüzességet. A test, amely egy férfiban és egy asszonyban kiűzetett a Paradicsomból, a Szűz által ismét összekapcsolatott Istennel.”

De Ambrus lelkének mélységei leginkább imádságaiban mutatkoztak meg. A hit titkai az imádságban tárultak föl számára. Ebben is Origenészt követte, pontosabban: az imádságban találta meg újra a saját lelkét.

„Jézusom, engedd meg nekem, hogy megmossam szent lábadat, hiszen beszennyeződött, mióta a lelkemben jársz. Engedd, hogy a szennyet, amellyel lépteidet bemocskoltam, lemossam a lábadról.

De honnan vegyem a forrásvizet hozzá? Nincs más lehetőségem, csak a könnyeim. S ha a te lábadat már megáztattam a könnyeimmel, talán magam is megtisztulok.”

Néhány helyen írásaiban bensőséges közléseket találunk, amelyek szívének alázatosságáról, emberszeretetéről, az ember, még a bűnös ember iránti tiszteletéről is, s egészen evangéliumi lelküetről tanúskodnak: „Uram, adj nekem részvétet minden esetben, amikor csak látom, hogy valaki bűnbe esik, azért, hogy ne fölényel és göggel büntessenek, hanem hogy megsirassam és bánkódjak miatta.”

A 397. év elején diktálta – már nagyon meggyengült egészséggel – a 44. zsoltár magyarázatát. A 24. versnél ezt írta: „Nehéz dolog ily sokáig hordozni ezt a testet, amelyre már ráveti árnyékát a halál! Serkenj föl, Uram! Még mindig vissza akarsz utasítani engem?” – Ezek voltak utolsó sorai. Tanúskodnak arról, hogy Milánó szent püspökének élete nem volt más, mint várakozás az Úrra és Mesterre. Életét a kiüresítésben, a hitben és az önátadásban tette teljessé.

Nagyon tekintélyes az irodalmi hagyatéka, de fontosabb volt ennél lelkipásztori tevékenysége, amely az Egyház legjelentősebb püspökei közé emelte. Személyének titka azonban nem a külső cselekedetekben volt, hanem a lelkében, amely egész életén át tele volt hálával Isten iránt, aki ilyen nagy kegyelemben részesítette.

Ünnepét a húsvét miatt nem áprilisban, hanem december 7-én, püspökké szentelése napján üljük. A római naptárban a 12. század óta szerepel.

Találó jellemzést ad Szent Ambrusról Szent Ágoston, amikor a Vallomásokban így magasztalja: „Istennek ez az embere a katolikus igazságnak szokatlanul kemény védelmezője volt a tévtanítókkal szemben. Nem törődött az életveszéllyel, bátran küzdött Krisztusért, hűségesen tanított az Egyházban. Úgy tiszteltem őt, mint atyámat, hiszen engem is – a keresztség által – ő hozott a világra Krisztusban. Én magam is együtt éltem vele a katolikus hit iránti szeretetét, erősségét, a szenvedéseket és a fenyegetéseket, amelyekben tettei s prédikációi miatt része volt.”

Legendája egy csecsemőkori történetet úgy értelmez, mint próféciát a későbbi mézajkú prédikátorról és himnuszköltőről: Ambrus bölcsője egyszer kint ringott a ház udvarán. Egyszer csak egy méhraj zúgta körül, s rátelepedett a bölcsőre. A méhek teljesen ellepték a gyermeket, még a szájába is bemásztak, mintha csak szőlőfürt lett volna, amelyből a méhek nektárt szívnak. Anyja rémülten kiáltott föl: „Ha ez a gyermek életben marad, nagy ember lesz belőle!” De a kicsi Ambrust egyetlen méhecske sem szúrta meg és semmi baja sem esett.

Fiatal korában, amikor édesanyjával és testvéreivel már Rómában éltek, szívesen látott vendég volt Petronius Probus helytartó házában, aki akkor már keresztény volt. Megkapva a milánói kormányzói kinevezést, Ambrus fölkereste, hogy búcsút vegyen a helytartótól, aki olyan jó tanáccsal bocsátotta útjára, amelynek mélyebb értelmét nem is sejtette: „Menj, és úgy cselekedjél, mintha nem bíró, hanem püspök lennél!”

A fiatal püspök szent buzgósággal látott hozzá teendőihez, s mivel a gyengéket és a szegényeket mindig oltalmába vette, hamarosan szívébe fogadta őt az egyszerű nép. Szociális gondolkodására egy homíliarészlet vet fényt, amelyben Nábótról beszél és a vagyonos emberek lelkiismeretére kíván hatni: „Ha egy szegénynek adsz, nem a sajátodból adod, hanem az övéből. De te kisajátítod magadnak azt, ami mindenki javára adatott. A föld ugyanis mindenkié, nemcsak a gazdagoké. Csak éppen, akik e jogszerű tulajdont használgják is, sokkal kevesebben vannak, mint akik nem élnek vele. Így te csupán azt fizeted meg, amivel tartozol, és valóban nem is lehet beszélni nagylelkűségről.”

Ambrust mindig szent lelkesedés tölti el, amikor a szüzességről szól. Hatására távoli helyekről jöttek Milánóba, hogy az ő kezéből vegyék át a szűzi életet jelentő fátyolt. Olyan is megtörtént, hogy anyák megtiltották leányaiknak, hogy Ambrus prédikációját hallgassák, mert attól féltek, hogy hatása alatt ők is a szűzi életformát választják.

Egy vitatkozó kedvű ariánus – mondja a hagyomány – fölényesen beszélt Ambrussal. De amikor egy alkalommal prédikálni hallotta, meglátott mellette egy angyalt, aki a fülébe súgta Ambrusnak, mit mondjon. Ettől a mennyei hitelesítéstől az ariánus úgy megrendült, hogy elhagyta tévedését, és Ambrus híve lett.

Ambrus hajlíthatatlanul védte az Egyházat a tévtanítókkal szemben, még akkor is, amikor emiatt szembekerült a császári házzal. A nővéreinek írt egyik levelében elmondott egy ilyen összeütközést: 385 nagyböjtjének idején az udvar hirtelen úgy határozott, hogy ráparancsol a püspökre, adjon át egy templomot az ariánusoknak. Ő azonban így válaszolt a parancsra: „Nem, császár, ez részemről árulás, számodra pedig szerencsétlenség lenne! Egy egyszerű magánember házához nem nyúlhatsz hozzá, Isten egyházát viszont el mernéd rabolni?” Erre az egyik udvari ember így ellenkezett: „Te nem tudod, hogy a császár mindent megtehet, és hogy minden az ő tulajdona?” „Ó, császár – mondta Ambrus –, ne végy magadra bűnt, hanem vesd alá magadat Istennek, ha hosszan akarsz uralkodni. Hiszen írva van: »Adjátok meg Istennek, ami az Istené!« Hozzád tartoznak a paloták, a püspökhöz pedig a templomok!” A még gyermekkorban lévő Valentinianus császár azonban tovább erősködött: „De nekem egy templom is kell!” Erre a püspök ismételten nemet mondott. Kívülről ekkor nagy láрма hallatszott, mert tömeg gyűlt a császári palota köré és azt követelte, hogy bocsássák el a püspököt. Félték ugyanis, hogy bántódás éri Ambrust. Így kiáltoztak: „Készen vagyunk meghalni keresztény hitünkért!” Akkor a császár megrettent, és kérte Ambrust, szóljon a néphez. Ő megkérdezte, hogy mit mondjon. A császár azt mondta: „Mondd meg nekik, hogy egy templomot sem veszek el tőlük!”

Az ariánusok nem sokkal ezután ismét támadást indítottak, és mögöttük a császár anyja, Justina húzódott meg. Ambrus éppen a nagyheti liturgiát ülte, amikor váratlanul katonaság fogta körül a bazilikát, és a templomot három napig szabályosan ostromzár alatt tartották. Miközben kinn katonai vezényszavak hangzottak, és csörömpöltek a fegyverek, bent a templomban Ambrus prédikált, zsoldároztak, majd himnuszokat énekeltek. Ambrus többek között ezt mondta: „Szívesen odaadom a császárnak összes javaimat, az életemet is, de arra, hogy az Egyház szentélyeit neki átadjam, egyszerűen nincs jogom.” A három nap elteltével, anélkül hogy a templomot át kellett volna adniuk, a katonákat visszavonták.

Ambrus még egyszer szembekerült a császárral, amikor az elrendelte a tesszaloniki vérengzést. Tesszalonikában meggyilkoltak egy gót parancsnokot, s ennek bosszújaként Theodosius hétezer embert gyilkoltatott meg. Amikor a szörnyű hír megérkezett Milánóba, a püspök kiközösítette a császárt, és felszólította, hogy nyilvánosan tartson bűnbánatot. Theodosius azonban nem törődve a felszólítással, megjelent a templomban, hogy részt vegyen a misén. Ambrus elébe ment az előcsarnokba, és megtagadta tőle a belépés jogát, mondván: „Úgy látszik, Császár, gyilkosságod szörnyűségét most sem ismered be, mert magas állásod meggátol a belátásban... Merészelnéd imára kulcsolni a kezedet, amikor emberi vér csöpög róla? Menj csak, és vesd alá magadat a kiközösítésnek!” Amikor a császár azzal védekezett, hogy Dávid is vétkezett, a püspök így felelt neki: „Ha már a bűnös királyt utánoztad, kövesd a bűnbánó Dávidot is!” A császár sírt dühében, és bosszúsan elment. 390 karácsonyán azonban a hatalmas császár vezeklő ruhában jelent meg a templomban, s kérte a püspöktől a bocsánatot és az Egyházba való visszafogadást. Öt évvel később Ambrus mondta a császár ravatalánál a gyászbeszédet.

Ambrus nagyszombaton hajnalban halt meg. Püspöki templomában ravatalozták föl, és éjszaka a katechumeneket holtteste jelenlétében keresztelték meg. Sokan közülük – mondja a legenda – ragyogó csillagot láttak a ravatal fölött. Mások úgy látták, hogy a püspöki székben ül, és megáldja a népet.

December 9.

FOURIER SZENT PÉTER pap, rendalapító

December 9.

*Mirecourt, 1565. november 30. +Gray, 1640. december 9.

Pierre Fourier 1565. november 30-án született a lotharingiai Mirecourt-ban egy kereskedő fiaként. Mivel nagyon tehetséges volt, apja már tizenhárom éves korában elküldte Pont-*à*-Moussonba, a jezsuiták kollégiumába.

Húszévesen belépett Chaumousey ágostonos kanonokjai közé. A kanonokok élete egyáltalán nem volt alkalmas arra, hogy bárki is épülhessen rajta. A rendi fegyelem siralmas volt, és a novíciusokkal csaknem úgy bántak, mintha fegyencek lettek volna. Derűs, szeretetre méltó kedélyével Péter friss életet vitt a dohos légkörbe. Huszonnégy évesen pappá szentelték, és ismét Pont-*à*-Moussonba küldték, ahol teológiát és valószínűleg jogot is tanult. Miután tanulmányait a doktorrá avatással befejezte, visszatért Chaumouseybe, és megkísérelte, hogy a szellemet és a szokásokat megjavítsa. Ez magától értetődően az idősebb rendtagok nemtetszését váltotta ki olyannyira, hogy elhatározták: menesztik a kellemetlen békebontót.

Három plébániát ajánlottak neki választásra. Péter Mattaincourt-t, valamennyi közül a legnehezebbet választotta. A Vogézeknek ez az erkölcsi tekintetben meglehetősen züllött, kis faluja részben kálvinista volt. Harminc éven át tevékenykedett itt Péter példás módon mint plébános, és áldásos munkája csakhamar meghozta gyümölcsét. Még ma is eleven a vidéken „a mattaincourt-i jó atya” emléke. Már bemutatkozásakor megmagyarázta hogy teljesen a faluért akar élni. „Aki nem plébános, nem is sejtí, hogy mennyire szereti a plébános plébániájának gyermekeit” – mondta később. Testvérületeket alapított, vallásoktatást tartott, és a távollevők után elment még a kocsmába is. Különösen sikeres volt az általa alapított biztosító pénztár. Mindenki, aki nehéz pénzügyi helyzetbe került, kölcsönt vehetett fel ebből a pénztárból, és csak akkor kellett visszafizetnie, ha jobbra fordult a helyzete. Ezáltal sok emberen tudott segíteni.

Voltak olyan nehézségei, amelyek jellemzők a vegyes vallású népességből álló helységekre: lemorzsolódás, a vallásosság gyengülése a vegyes házasságok révén. Sok visszás állapotot tulajdonított Fourier Péter joggal a tudatlanságnak, ám csak a tehetősek járhattak iskolába.

Hosszú imádkozás és megfontolás után úgy gondolta végül, hogy eljutott a megoldáshoz: a gyermekek oktatásának ingyenesnek kell lennie. Először összegyűjtötte a fiúkat. Az idő azonban nem volt még érett hozzá; amit akart, az csak ötven évvel később sikerült De la Salle Szent Jánosnak (lásd: A szentek élete, 154. o.) és iskolatestvéreinek.

A sikertelenség nem szegte kedvét; most a lányok ingyenes iskolai oktatásával kísérletezett. Hívei között talált négy fiatal lányt, akik elfogadták a vezetését; közülük tartozott mindenekelőtt a nagyon tetterős Boldog Alix Le Clerc, a későbbi Jézusról nevezett Mária Terézia nővér (1576–1622). Először egy kolostorba küldte őket Pousseybe, hogy ismerkedjenek meg a szerzetesélettel, ezután ő maga képezte ki mindannyiukat tanítónőnek. Naponta tartott számukra pedagógiai tanórát, még akkor is, miután Mattaincourt-ban megnyílt a tervezett leányiskola. Oktatási módszerei bámulatosan korszerűek voltak. A lánytanulóknak nemcsak az olyan elemi ismereteket kellett elsajátítaniuk, mint az olvasás, írás és számolás, hanem gyakorlati képzést is kellett kapniuk; képeseknek kellett lenniük arra, hogy számlákat vagy nyugtákat állítsanak ki, továbbá szóban és írásban folyékonyan és ügyesen kellett kifejezniük magukat. Az utóbbi annál inkább a szívében feküdt, mert ő maga is kiemelkedő stílusban írt. A más vallásúak iránti magatartásában is messze megelőzte korát. Sohasem használta az akkor olyannyira elterjedt „eretnek” szót. Nővéreinek lelkére kötötte, hogy a protestáns gyermekekkel „barátságosan és szeretetreméltóan” bánjanak. „Ne engedjék meg a többi gyermeknek, hogy ugrassák őket! Ne beszéljenek rosszállóan a vallásukról, hanem ha valamennyi tanulóhoz beszélnek, mutassák meg, hogy mennyire jók és okosak hitünk előírásai!”

Fourier Péter azt akarta, hogy apácái „elsősorban tanítónők” legyenek, ne pedig elsősorban apácák. Ezzel azonban az egyházjogászok merev ellenállásába ütközött, akik a szerzetesnők szigorú klauzúrájának évezredes előírásaihoz ragaszkodtak.

Hosszú és nehéz küzdelem után sikerült végül Fourier-nek, hogy kijárja alapításának, a „Miasszonyunkról nevezett ágostonos kanonisszák”-nak az elismerését; de több dologban meg kellett hajolnia az uralkodó elképzelések előtt (klauzúra a nővérek számára stb.).

Csak Páli Szent Vincének (lásd: A szentek élete, 542. o.) sikerült megvalósítania azt a gondolatot, amely egyre jobban utat tört az Egyházban: hogy legyenek olyan Istennek szentelt nők, akik klauzúra és szerzetesruha nélkül a világban végzik apostolkodásukat.

Fourier-t püspöke 1625-ben népmissziók tartásával bízta meg. Tárgyilagos, szeretetre méltó és egyáltalán nem fanatikus stílusával mély benyomást gyakorolt. Tükröt tartott a katolikusok elé, akik rossz példájukkal részesek a hitszakadás vétkében.

Toul püspöke végül azzal a nehéz feladattal bízta meg, hogy reformálja meg Franciaország ágostonos kanonokjait. Ez mindenféle ellenállással szemben is sikerült neki, s közben még mindig Mattaincourt plébánosa maradt. Csak 1632-ben, amikor a kanonokok általános előjárójává választották, mondott le kedvelt plébániájáról.

Munkaereje kimeríthetetlen volt. Már felsorolt teendői mellett számos népmissziót prédikált, és kiterjedt levelezést folytatott, bár legtöbb levelét éjszaka kellett megírnia.

Élete utolsó éveiben akarata ellenére belevonták politikai ügyekbe. Lotharingia, amely független hercegség volt, Franciaországhoz került. Fourier magára vonta a hatalmas Richelieu bíboros neheztelését, és száműzetésbe kellett mennie. Négy éven át élt Felső-Burgundia szabad grófságában egy női kolostor papjaként. Itt halt meg 1640-ben.

Egy évvel később holttestét Mattaincourt-ba szállították; sírja még ma is sok zarándokút célja. 1730-ban boldoggá, 1897-ben szentté avatták.

December 11.

SZENT I. DAMAZUSZ PÁPA

December 11.

*Róma, 305 körül +Róma, 384.

Damazusz valószínűleg 305 körül született Rómában. Liberius pápa diakonusa volt, akit hűségesen elkísért a számkivetésbe is, ahova Constantius császár űzte a pápát. Liberius halála után, 366-ban viharos pápaválasztásra került sor, amelynek következményei beárnyékolják Damazusz pápaságának első felét. Egy kis csoport ugyanis először egy Ursinus nevű diakonust választott meg pápának, és ez a Santa Maria in Trastevere-templomot tette meg „székhelyévé”. Egy sokkal nagyobb csoport rövidesen Damazuszt emelte Péter székébe, s ő a lateráni bazilikát foglalta el. Ursinus és Damazusz hívei között összecsapásokra került sor. Egy alkalommal az egyik templom volt a csatatér, s többen meg is haltak. Damazuszt emiatt a város prefektusa bevádolta, de később fölmentették a vád alól.

Damazusz idejében zárult le az ariánusokkal folytatott hitvita, maguk az ariánusok sok apró pártra oszlottak. A szentháromságtan és a krisztológia kérdései a keleti teológusok – főképp Szent Atanáz, Nagy Szent Vazul, Nisszai Szent Gergely és Nazianzi Szent Gergely – munkássága során tisztázódtak, s Damazusz elfogadta a tanításukat. Nagy Theodosius (379–395), akinek személyében a niceai hitvalláshoz hű császár került a keletrómai birodalom élére, 380-ban rendeletet adott ki, amellyel felszólította a birodalom összes keresztényeit, hogy csatlakozzanak ahhoz a hitvalláshoz, amelyet az igazhitű püspökök személyes aláírása hitelesít, köztük Damazuszé is.

Hit dolgában teljesen egyetértett az I. konstantinápolyi zsinattal (381), joghatósági intézkedéseiben azonban már talált kifogásolnivalót. E zsinat harmadik kánonja ugyanis úgy határozott, hogy az új

császárváros, Konstantinápoly püspökének elsőbbsége van az alexandriai és az antiochiai püspökkel szemben. E két régi, kiemelkedő fontosságú püspökség védelmében Damazusz zsinatot hívott össze Rómába, és 382-ben újra megalapozta ezek rangját az egész Egyházban azáltal, hogy fölelevenítette a püspökségek „Péter-féle” rangsorát. Ennek értelmében a római egyháznak az összes többi püspökséggel szemben elsőbbsége van, mert Rómában halt meg a két apostolfejedelem, Szent Péter és Szent Pál, és sírjuk is ott van. A második helyen Alexandria áll, mert ezt a püspökséget Péter apostol parancsára Márk alapította, aki Péter tanítványa volt. A harmadik helyen áll Antiochia, mivel itt mind a két apostolfejedelem működött. Konstantinápolynak a második helyre történő besorolását – azzal a megindoklással, hogy császári város – Damazusz határozottan visszautasította. Ez a döntés nagyban hozzájárult a római püspökség tekintélyének növekedéséhez. Ettől kezdve honosodott meg a pápák szóhasználatában a „Sedes Apostolica – Apostoli Szentszék” megjelölés.

E fejlődéssel azonos irányban hatott a pápának az a törekvése, hogy előtérbe helyezze a latin nyelvet. A szentmisében kötelezővé tette a latin használatát, s csak a Kyrie maradt meg a korábbi görög nyelv hírmondójának. Ez a rendelet magával hozta, hogy a szentmise olvasmányai számára gondoskodni kellett a Szentírás megfelelő latin fordításáról. A feladattal Damazusz Szent Jeromost bízta meg, aki pápasága utolsó két évében a titkára volt, s aki a halála után a feladatot végre is hajtotta.

Damazusz pápa nagy érdeme a vértanúk tiszteletének fölélesztése. Sok feledésbe merült vértanú sírfeliratát maga készítette el vers formában, és nagyon szép írással kőbe vésette, majd elhelyezték a vértanú sírján. Különös gondot fordított Szent Lőrinc vértanú diakonus tiszteletére; minden bizonnyal tőle származik a gondolat, hogy Szent Lőrinc Róma városának patrónusa legyen.

Jó kapcsolatot tartott fenn a város világi vezetőivel. Ezekben az években nagy vita folyt, hogy a szenátus üléstermében – tekintettel arra, hogy a szenátorok többsége keresztény – megtűrhető-e a pogány Victoria istennő oltára. Ráadásul az ősi szokásoknak megfelelően a szenátus üléseinek kezdetén erre az oltárra áldozati adományokat helyeztek el. A kérdést a Milánóban élő császár elé terjesztették, s Ambrus közvetítette az ügyet. A császár úgy határozott, hogy az oltárt véglegesen távolítsák el a teremből. Damazusz jóban volt a még pogány prefektussal, Praetextusszal is, aki egyszer jókedvében így szólt: „Ha megválasztanánek Róma püspökévé, azonnal megkeresztelkednék!”

Ennek ellenére Damazuszt egész pápasága alatt sok rágalom érte. Mindez azzal a ténnyel állt összefüggésben, hogy akkoriban sok asszony és leány tért meg a római arisztokrácia családjaiból, és vagyonukból bőkezűen adakoztak az Egyház céljaira. Mivel pedig a pápa a kezébe került javakból nem csupán a karitatív szolgálatokat fedezte, amelyek egyébként nagyon jól meg voltak szervezve a városban, hanem a templomokat ékesítette, s méltó környezetet teremtett a vértanú sírjai köré, ellenségei a „dámák fülcimpája” csúfnévvel illették.

Ahhoz azonban Damazusz túlságosan energikus volt, hogy a püspökökkel és a teológusokkal ne támadjanak surlódásai. Egyesek második Szent Atanázként magasztalták, mások ellenben becsmérően gondolkodtak és nyilatkoztak róla. Nem szolgált a pápa öröme, hogy Nazianzi Szent Gergely elhagyta kisázsiai püspökségét és átment a konstantinápolyi székre. Úgy ítélte meg, hogy ez ellentétben áll az Egyház hagyományos gyakorlatával, és tűrhetetlennek tartotta a püspökök törekvését a tekintélyesebb székhelyek felé. Nagy Szent Vazullal sem volt teljes az összhang. Mindketten másként gondolkodtak és beszéltek a teológia kérdéseiről, s más jellegű kérdésekben sem voltak azonos állásponton. Ezért nem túlságosan kedvező és jóindulatú Vazul véleménye a pápáról.

Damazusz 384. december 11-én halt meg. A Via Ardeatina mentén akart nyugodni. Nem akart a Callistus-katakomba pápasírjai között sírhelyet magának, inkább a családi sírboltba kívánczolt. Anyjának Laurentiának, a nővérének, Irénének és saját magának külön sírboltot készíttetett. Maradványait később bevitték a városba.

Amit Damazusz pápáról a források elmondanak, annak alapján egy föltűnően energikus, tetterős ember rajzolódik ki előttünk, aki minden erejével harcba szállt a Niceában megfogalmazott hitvallás

megőrzéséért. Hivatkozva a Péternek adott ígéretre: „Te Péter vagy, és én erre a kősziklára építem Egyházamat” (Mt 16,18), a pápaság tekintélyének növeléséért többet tett minden elődjénél.

Fáradhatatlan volt a liturgia rendezése és a vértanúk tisztelete dolgában. Személyes jámborságáról a források hallgatnak, még csak következtetési támpontokat sem adnak.

Ünnepe a 11. században terjedt el az egész Egyházban.

Néhány jelentéktelennek látszó, de hiteles adat alapot ad ahhoz, hogy fölidézzük a szent pápa életének néhány jelenetét.

A titkár csöndesen lépett be a pápa dolgozószobájába. Jeromos mindig pontosan érezte, mikor nem zavarja a pápát, akit urának és barátjának is tekinthetett. A pápa egyszerre volt érzékeny, költői lélek, akire a pillanatok nagy hatással voltak, s ugyanakkor az Egyház távolba tekintő kormányosa nagy tervekkel. Jeromos ezúttal gondolkodás nélkül sietett a fehér ruhát viselő, ősz pápa felé, aki elmélyülten tanulmányozott egy iratot, de a léptek zajára csodálkozva föltekintett.

„Örvendj, atyám – kiáltotta feléje Jeromos –, ma beteljesedett régi kívánságod! Éppen a katakombáktól jövök, szemtanúja voltam, hogy a munkásoknak sikerült szabaddá tenniük a katakomba bejáratát, miután csigákkal, nagy erőfeszítések árán eltávolították a hatalmas köveket. Rendelkezésed megsokszorozta a munkakedvüket!”

„Való igaz, ez jó hír számomra, és te tudod a legjobban, hogy mennyire szívemen viselem a katakombák ügyét” – felelte a pápa, majd az ablakhoz ment, ahonnan messzire ellátott a város fölött. S inkább magának, mint művelt titkáranak mondta: „Igen, a mi ősi Rómánk elvesztette a fényét. Az atyák erényeit erőszakos tettek és hazugságok tépázták meg. Igaz, atyáink pogányok voltak, de sok nemes lelkű ember élt közöttük. Az utóbbi években számtalan a keresztséget kérő ember, de többen keresték a külsőséget, mint a hit elevenítő erejét. Nekem is tapasztalnom kellett, hogy az állítólagos keresztények a pártviszály idején milyen hévvel támadtak Péterre, és hogyan ontottak vért a szent helyeken. Mennyire más volt, amikor még száz esztendővel ezelőtt is vértanúk vére folyt ebben a városban. Csak a hit elerőtlenedése válhatta ki azt, hogy megfélemedzenek a vértanúk sírjairól, s hogy a leomló épületek még a katakombák bejáratait is eltorlaszolják. Ez lett a gyümölcse annak a szabadságnak, amelyet az Egyház mindössze két emberöltő óta élvez!”

„Túl szigorúan ítéled meg korunkat – próbálta félbeszakítani Jeromos –, hiszen éppen most vált lehetővé az újrakezdés. Te összegyűjtötted a vértanúk nevét, az életükre és vértanúságukra vonatkozó följegyzéseket, és szép verseket írtál róluk. Most már szabaddá vált az út is, amely a föld alatti sírokhoz vezet a hívőket. Hívnod kell az embereket ezekre a szent helyekre, és a vértanúkra való emlékezés föl fogja éleszteni bennük a hitet, és példát vesznek majd az állhatatosságra is!”

A pápa hálás mozdulattal tette kezét titkára vállára, aki nemcsak munkatársa, hanem lelki barátja is volt: „Igen, ennek így kell lennie, de azt is el kell mondanunk, hogy a vértanúk sírja csak jel, fölhívás, figyelmeztetés, és nem több. Az imádás egyedül Istent illeti. Hiszen én is bizonyos vagyok abban, hogy nagy dolgok fognak történni. Miként a vértanúk kiontott vére magvetés volt, úgy a sírjaik körül bontakozó tisztelet is új élet forrása lehet az Egyházban. Sokan közülük olyan fiatalok voltak, amikor odaadták az életüket! Gondolj csak Lórincre, Pongrácra vagy Cecíliára. Úgy hiszem, Isten általuk |zeni: az Egyház ifjúságának ereje nem halt ki, hanem újra elevenné válik, ha úgy fogunk hinni, mint ők. Ezt kell a mi kortársainkban is tudatossá tenni!”

Még azon a napon, délután pápai hírvivő kopogtatott Furius Dionysius Philokalus kőfaragó mester ajtaján, és jelentette, hogy a pápa föl fogja keresni. Ez a közismert kőfaragó mester és művész már korábban is megörvendezettette a finom ízlésű Damazuszt különböző alkotásaival. A hírvivő szava szerint ismét munkát és megbecsülést várhat a pápától.

Az előre jelzett órában meg is érkezett a pápa néhány klerikus kíséretében a műhelybe, ahol nyers márványtömbök és félig kifaragott szobrok sora állt. A pápa és a művész szívélyesen üdvözölték egymást, majd Damazuszt kivett a diakonusa kezében lévő pergamentekercsek közül egyet,

kigöngyölte, és a mester elé terítette: „Nézd csak Philokalus! Versekét írtam pápa elődeimről és a vértanúkról. Csak a te művészkezed alkalmas arra, hogy ezeket a sorokat kőbe vésse és megörökítse az utókor számára. A márványod ragyogó, s a vésőd úgy dolgozik, mint a legszebben dolgozó írnok tolla! Hirdesd velem együtt Isten csodálatos tetteit, amelyeket a vértanúkban vitt végbe akkor, amikor legyőzhetetlen szeretetét a szívükbe véste. A kőtáblák a vértanúk sírját fogják ékesíteni, de kérjük Istent, hogy a mi nevünket is írassa be az élet könyvébe!”

December 12.

CHANTAL SZENT FRANCISKA

December 12.

*Dijon, 1572. január 28. +Moulins, 1641. december 13.

A francia parlament elnökének, Bénigne Frémyot grófnak és Marguerite de Berbisey asszonynak a házasságából három gyermek született: egy Marguerite nevű kislány, 1572-ben Jeanne (Franciska) és tizenhét hónappal utána egy André nevű kislány, akiből később Bourges városának érseke lett. A család mélyen vallásos volt, s az apa magas tisztsége következtében gazdagok is voltak. Marguerite asszony azonban a harmadik gyermek szülése közben meghalt.

1587-ben, amikor Jeanne már tizenöt éves volt, a nővére férjhez ment Jean-Jacque Neufcheze-höz, és ő elkísérte az ifjú párt Poitou-ba. Atyjuk Dijonban maradt. Öt évvel később visszahívta magához Jeanne-t, majd nem sokkal később, december 29-én férjhez adta őt Christophe de Rabutin Chantal báróhoz. Mivel Jeanne meg is bérházolt és viselni kezdte a bérháznevet, a Françoise-t is, asszonynevén Jeanne-Françoise Frémyot de Chantalnak szólították. Ebből egyszerűsítették a nálunk ismerős nevét: Chantal Franciska.

A házasságuk boldog volt. Eleinte egy tönkrement birtokon kellett berendezkedniük és szűkösen éltek, hamarosan azonban rendbe hozták a birtokot, és Franciskának már nem is hiányzott a nagyvárosi társaság. Hat gyermeket szült, akik közül négyet fölnevelt. 1601 októberében, két héttel utolsó gyermekük születése után azonban elveszítette a férjét. Vadászat közben Chantal báró egyik barátjának fegyvere véletlenül elsült, a báró halálos sebet kapott, s egy héttel később belehalt sérülésébe.

Franciska számára súlyos csapás volt férje elvesztése. Nehéz óráiban hitbéli kísértései is támadtak, de végül is ez a csapás vitte egészen közel Istenhez. Addig is jámbor és istenfélő volt, de attól fogva sokkal mélyebb lelki életet élt. Teljes szívvel az imádságnak és a vezeklésnek adta át magát, s közben olyan belső próbatéteken ment keresztül, amelyek a misztikus ajándékok befogadásához készítik föl, tisztítják meg a lelket. E megpróbáltatásai közben az Úr látomásban mutatta meg neki későbbi lelki vezetőjét.

Franciska önként fogadalmat tett, hogy többé nem megy férjhez. Nem sokkal férje halála után a Dijon közelében lévő Notre-Dame d'Etange-ba ment, ahol találkozott egy szerzetessel. Senki nem tudja, hogy ki volt ez a szerzetes, aki lelki tanácsokkal látta el és fogadalmat tettetett vele, hogy lelki ügyekben senki máshoz nem fordul, csak hozzá. Hazatérése után Franciskának át kellett költöznie apósához, Monthelonba. A vidék csöndes magányában Franciska lelki élete tovább mélyült, s egyre határozottabban a misztika irányában fejlődött.

Sokszor megfordult Dijonban, s 1604. március 5-én itt látta meg először Szalézi Ferencet, aki éppen nagybőjti beszédet tartott a Sainte-Chapelle-ban. Felismerte benne azt, akit látomásában mint leendő lelkiajtját látott. Atyja, Frémyot gróf házában találkoztak először, és azonnal mély, lelki kapcsolat alakult ki közöttük. Franciska azonban, mivel korábbi lelkivezetőjének tett fogadalmát kötötte, nem merte Ferenc püspök vezetésére bízni magát. Néhány szóban érintette erre vonatkozó fogadalmát, és a püspök sokáig tanácstalan volt. A körülmények azonban úgy alakultak, hogy egy fél év múlva ismét találkoztak Saint-Claude-ban. Ekkor Ferenc már világos eligazítást tudott adni a

korábbi fogadalomra vonatkozóan, és késznek mutatkozott arra, hogy Franciska lelki vezetését elvállalja.

Valószínűnek tűnik, hogy a szent püspök először nem ismerte föl, milyen életre szól Franciska hivatása, ezért eleinte erősen aszketikus irányban vezette. Franciska 1606-ban kapcsolatba lépett a dijoni kármelita apácákkal. Tanácsaik derítették fényt belső életére, és lelkivezetőjét is eligazították, hogy világosabban ítélhessen.

Súlyos belső megpróbáltatások közepette imádságos élete egyre inkább a szemlélődés felé irányult. Ekkor égette tüzes vassal a szíve fölé Jézus nevét.

A jövőjét tekintve Franciska bizonytalanságban élt: határozott vonzódást érzett a szerzetesi életre, anélkül azonban, hogy választani tudott volna egy meghatározott rendet. 1607 húsvétján Szalézi Ferenc püspök Annecyben föltárta előtte a tervét: egy női rendet akar alapítani, amelyben a nővérek klauzúra nélkül élnek, s melybe beteg és öreg nők is kérhetik föl vételüket. A későbbi Vízitációs apácáknak nevezett rend tervét vázolta előtte, és Franciska boldogan fogadta ezt a tervet. Anyai kötelezettségei azonban egyelőre a szűkebb családjához kötötték. Végül 1609 októberében Szalézi Ferenc öccse, Thorens báró feleségül vette Franciska legidősebb lányát, Maria-Aimeét. Ekkor már gondolhatott arra, hogy visszavonul a világtól. 1610. március 19-én búcsút vett Dijontól, ott hagyván atyját és Celse-Bénigne nevű fiát (kinek leánya lett később a híres de Sévigné márkiné). Annecyben néhány társnője várta, és június 6-án egy egyszerű, tóparti házban megalapították a Vízitációs nővérek társaságát.

E társaság lelkületét kétségtelenül Szalézi Szent Ferenc formálta ki személyes varázsával és beszédeivel, de Franciska szerepe legalább ilyen fontos volt. Úgy tűnik, elsősorban neki köszönhető a rend misztikus jellege, amely az első időkben az egész társaságra meghatározó erővel hatott. Fő tevékenységük eleinte az új házak alapítását jelentette; amikor Franciska meghalt, már negyvenegy házuk volt. A lyoni alapítás 1615-ben a szabályzat megváltoztatásához vezetett. Addig ugyanis az eredeti elgondolásnak megfelelően, a vízitációs nővérek házaiban nem volt klauzúra, tehát a nővérek szabadon járhattak ki a városba és segíthették a rászorulókat. A lyoni érsek, de Marquemont azonban rájuk kényszerítette, hogy mint a többi apácák, ők is klauzúrában éljenek. E módosításnál Franciska sokkal kisebb ellenállást tanúsított, mint Ferenc püspök, de ezek után is ő maradt a legnagyobb támasza.

Franciska és Szalézi Szent Ferenc között bensőséges, mély lelki barátság alakult ki. 1616-tól azonban a püspök úgy látta jónak, hogy egyre ritkábban találkozzanak. Franciska emiatt sokat szenvedett, és nagy veszteségnek érezte a szent püspök 1622-ben bekövetkezett halálát is. Szerető gondossággal ápolta lelkivezetője emlékezetét, és sokat tett azért, hogy a művei megjelenhessenek.

Franciska mindazon a nehézségen, amelyet az új alapítások jelentettek, szinte páratlan éleslátással és határozottsággal lett úrrá. Mivel az egyes házak egymástól függetlenek voltak, az ő személye jelentette számukra az egyetlen összekötő szálát, bár sohasem tekintette magát „alapítónőnek”. Sokféle külső teendője ellenére mély lelki életet élt, napjai mégis telve voltak fájdalommal és súlyos lelki megpróbáltatásokkal: elsősorban a lelki szárazság és a hitellenes kísértések gyötörték.

Utolsó éveit, főképp az 1637. esztendő nagyon fájdalmas volt számára. De mindig volt hozzá ereje, hogy uralkodjék belső félelmein, és a legbizalmasabb nővértársakon kívül más nem is sejtette, hogy mennyit szenved belül. A többiek számára mindig a kedves, állandóan megtalálható és fölkereshető anya volt.

Egészsége lassan fölmondta a szolgálatot. Sok-sok utazása egyikén megbetegedett, és 1641. december 8-án Moulins-ban lévő házukban ágyának dőlt. Tüdő- és mellhártyagyulladás lépett föl, és hosszú, nehéz haláltusa után december 13-án meghalt. 1751. augusztus 21-én boldoggá, 1767. július 16-án szentté avatták. Ünnepe két év múlva, 1769-ben fölvetették a római naptárba, augusztus 21-re. 1969-ben áthelyezték decemberre, de Szent Lúcia ünnepe miatt nem a halála napjára, hanem 12-ére.

Egy 16. századi festő a reneszánsz kor feszes díszruhájában, magas csipkegallérban, nyakában sokszoros gyöngyfűzrérel és gyűrűkkel ékes kezében kendővel ábrázolta Franciskát, aki akkor fiatal grófnő volt. Arcát magasra tornyozott, barna haj keretezte, s nagy, sötét szemek uralták, amelyek elgondolkodva néztek a távolba. Amikor ez a festmény készült, még alig lehetett sejteni, hogy ez a szalonokban feltűnést keltő fiatal hölgy – a majd nagyszerű feleség, háziasszony és édesanya – misztikus kegyelmek hordozója lesz.

A Bourbilli kastélyban gondtalan életű Johanna-Franciska – mondják a krónikások – nagy odaadással szolgálta a szegényeket. Saját kezűleg készített számukra ételt. Az egyik ínséges esztendőben új ajtót vágatott a kastély falán, hogy a szegényeknek ne kelljen egy kapunál tolonganiuk. Mivel azonban az ő élettára sem volt kifogyhatatlan, Isten csodával jelezte, mennyire kedves előtte Franciska jótékonyága: amikor a hombárokából kifogyott a gabona, éppen úgy, mint egykor a szareptai özvegy, hónapokon át ő is egy csodálatos módon ki nem apadó hombárból vette elő a lisztet és sütötte a kenyeret az éhezőknek.

A bárónő Monthelonban az egész vidék betegeinek orvosa, gyógyszerésze és betegápolója lett. Nagy gyógyszerraktára volt, amelyben példás rendet tartott, és bárki ingyen kaphatott tőle segítséget. Ha egy ház rendjét dicsérni akarták a környéken, csak azt mondták: „Olyan rend van itt, mint Chantal bárónő gyógyszerésztárában!”

Huszonnyolc éves volt, amikor eltemette a férjét. A temetés után apósa azzal fenyegetőzött, hogy kitagadja unokáit, ha Franciska át nem költözik az ő kastélyába. Új otthonában Franciska állandóan ki volt téve az egyik szolgáló zsarnokoskodásának, aki a házon is, az öreg bárón is kénye-kedve szerint uralkodott. Franciska, aki egyébként nagyon érzékeny volt, nem vette zokon ezeket a bántásokat, sőt, maga mellé vette a szolgáló négy házasságon kívül született gyermekét, akiknek atyja az öreg Chantal báró volt, és a saját gyermekeivel együtt nevelte és tanította őket. Annak a férfinak is megbocsátott, aki a férjét halálosan megsebesítette, és szeretetének jeléül vállalta egyik gyermekének keresztanyaságát.

Amikor 1604-ben a genfi püspök, a híres szónok, Szalézi Szent Ferenc Dijonban a nagyböjti prédikációkat tartotta, Franciska nem mulasztott el egyetlen egyet sem. Mindig ugyanott ült a templomban, és növekvő lelkesedéssel hallgatta a prédikáló püspököt, akinek jámborsága egészen más volt, mint félszeg, a világtól teljesen elszakadt korábbi gyóntatójáé. Ferenc püspök is fölfigyelt Franciskára. „Ki ez a fiatal, szőke hölgy, özvegyi ruhában, aki velem szemben ült, és annyira figyelte a prédikáció minden szavát?” – kérdezte az egyik beszéd után Mons. Frémyot-t, Bourges érsekét. Az elnevelte magát: „Ezt nálam jobban senki nem tudja megmondani: a tulajdon nővérem, Madame Chantal!”

A két rokon lélek barátságának kezdetéről följegyeztek egy beszélgetést. Ferenc püspök mindig elvárta, hogy a vallásos urak és hölgyek jól öltözöttek legyenek, de Madam Chantal öltözéke föltűnt számára. Egy napon megkérdezte tőle: „Kegyelmes asszony, szándékában áll újra férjhez menni?” A tagadó válasz hallatára a püspök csak ennyit mondott: „Akkor a cégért le kellene venni!” Franciskát a megjegyzés nagyon bántotta, de megértette a püspök gondolatát. A következő találkozáson ékszer nélkül jelent meg. Akkor a püspök egy újabb meghökkentő megjegyzést tett: „Mondja, e csipkék nélkül – kevésbé csinos lenne?” Franciska még aznap minden csipkét eltávolított a ruházatáról.

Alighogy Ferenc püspök elhagyta Dijont, első pihenőhelyéről a következő kártyát küldte Franciskának: „Úgy látom, Isten önt reám bízta. Minden óra elmúltával egyre biztosabb vagyok ebben. Ez minden, amit mondhatok önnek. Fogadjon el engem jó angyalának.” Ezzel kezdődött a híressé vált levelezés, e két nagy lélek barátságának tanúja.

Franciska mintegy kétezeröttszáz levelet kapott Ferenc püspöktől. E levelekben nemcsak a püspök finomsága, hanem vidám és humoros jámborsága is megnyilvánult. Egyik levelében így írt: „Megmondtam önnek, és most újra írásba adom: semmiféle különleges, nyugtalan, szomorú vagy zsémbes jámborságot nem akarok, hanem csak olyat, amely szelíd, jóságos, kedves és barátságos. Egyszóval szabad és vidám lelkiületet kívánok, amely kedves Isten és az emberek előtt egyaránt... Ha

hibát követek el, inkább akarok hibázni a túlzott szelídséggel, mint a túlzó szigorral.” Franciska azt válaszolta rá, hogy a tanácsot szívesen megfogadja, majd ő is küld egy tanácsot a püspöknek: nézzen utána, hogy éveinek növekvő száma nem tette-e kissé zsugorivá, azaz ad-e a testének elegendő alvást és eledelt?

Később, amikor Madame Chantal már kolostori előljáró volt, nővérei is részesévé váltak ennek a barátságának. Egyik levelében örömmel írja le, hogy milyen vidám hangzavar tört ki a nővérek között, mikor megtudták, hogy a főnöknő levelet készül írni Ferenc püspöknek: „Ezek a gyermekek mind kiabáltak, biztosítam Önt arról, hogy valamennyien nagyon jók akarnak lenni. A kis Robin azt mondta, hogy csak Istent és Önt szereti. Azt kívánják, hogy valamennyiüket nevezem meg a levélben, de én inkább befogtam a szájukat, különben annak lenne igaza, aki közülük a leghangosabb.”

Arról a percről, amelyben megkapta a püspök halálhírét, később ezt írta: „Mielőtt az értesítést elolvastam volna, a bensőmben Istenhez tértem, és így nyitottam föl a levelet, amelyből megtudtam, hogy a mi szentünk az égben van. A hír szíven talált. Térdre borultam, imádkoztam a Gondviseléshez, és amennyire csak tudtam, magamhoz öleltem Isten akaratát és az én kimondhatatlan fájdalmamat. A nap hátralévő részében sokat sírtam, de édes sírással, mély és nyugodalmas békében, elmerülve Isten akaratában és a dicsőségben, amelyben szentünk örvendezik.”

Amikor Johanna-Franciska Moulins-ban meghalt, Párizsban Páli Szent Vince – mesélte az egyik nővér – „látott egy kis gömböt, amely úgy világított, mintha tűzből lett volna. Fölemelkedett a földről az égbe, és ott egy nagy tűzgömbbel egyesült. Kettőn együtt egyre magasabbra emelkedtek, mindaddig, amíg egy összehasonlíthatatlanul nagyobb tűzgömbbel nem találkoztak, és el nem merültek benne. Akkor megvilágosodott bensőmben, hogy a kisebbik gömb tisztelendő Anyánk, a nagyobbik Szalézi Szent Ferenc lelkét jelezte, a harmadik hatalmas tűzgömb maga az Isteni Lényeg volt, aki ezzel a jelenséggel tudatta, hogy Franciska és Ferenc lelke egyaránt Istennél van, akit mindketten a legjobban szerettek.”

December 13.

SZENT LÚCIA

December 13.

+Siracusa, 304 körül

Szent Lúcia és Szent Ágota között, annak ellenére, hogy időben távol állnak egymástól, szoros kapcsolat van. Tiszteletük elterjedtsége is megközelítőleg egyforma.

Az 5--6. századi legendás szenvedéstörténet szerint Lúcia Siracusa városának egyik legelőkelőbb családjából származott. Ez a város az ókori Szicília legjelentősebb központja volt. Lúcia elkísérte beteg édesanyját a mintegy negyven mérföldnyire lévő Cataniába, Szent Ágota sírjához, hogy gyógyulását kérjék. Miután az édesanya meggyógyult, Lúciának volt egy álma: Ágota jelent meg neki, és mint a húgát megkérdezte, hogy miért az idegenben lévő sírnál keresték a gyógyulást, mikor Lúcia a saját hitével is meggyógyíthatta volna anyját. Ágota megígérte Lúciának, hogy szüzessége és szeretete jutalmaként az Úr általa éppen oly nagy dicsőséget szerez majd Siracusának, mint amelyet Cataniának adott az ő vértanúsága által. Útjukon hazafelé pedig Lúcia megkapta az engedélyt anyjától, hogy ne kelljen férjhez mennie, s amit hozományként birtokol, azzal tetszése szerint bánhat.

Siracusában legutóbb ásatásokat folytattak, és bizonyítékok kerültek napfényre Lúcia személye és vértanúsága mellett. Kiásták ugyanis az évszázadokon át feledésben lévő Lúcia-katakombát, s benne egy kultikus helyet, amely fölül nyolcszög alaprajzú katedrális építettek. Ez egészen a 17. századig Szent Ágota tiszteletére volt szentelve. Utána a templom összedőlt, és csak most, az ásatások során bukkant elő ismét.

Szenvedéstörténete szerint Lúciát állítólagos vőlegénye, egy pogány ifjú hurcolta a bíróság elé bosszúból, mert elesett a házasságtól és különösen a hozománytól. E leírásban jegyzőkönyvszerűen rögzítették Lúcia kihallgatását is, de nem valószínű, hogy ez a jegyzőkönyv a helyszínen készült. A hasonló, fiktív jegyzőkönyvekkel szemben mégis eredetiséget mutat, mert az érvelés, amit közöl, meglepően személyes és világos indoklású.

A bíró – éppen úgy, mint Ágota esetében – parancsot adott arra, hogy nyilvánosházban gyalázzák meg Lúciát, ha már nem akar férjhez menni. Úgy gondolta, hogy ezzel majd kiűzi a lányból az állítólag benne lakó Szentleket. Csakhogy a Szentlélek Lúcia segítségére sietett: olyan nehezé tette a testét, hogy semmi módon nem tudták elmozdítani helyéből. Ezután, mint annyi más vértanú esetében, a legkülönbébb kínzások követték egymást, de Lúcia imádságának hatására egyik sem tudott fájdalmat okozni. Végezetül a bíró parancsára karddal döfték át a torkát, de nem halt meg azonnal, sőt, ebben az állapotában még tanította is a népet, s csak akkor halt meg, amikor egy odasiető pap kezéből fölvette az utolsó kenetet.

A források nem szólnak vértanúsága időpontjáról, a hagyomány a Diocletianus-féle üldözés áldozatai között tartja számon. Tiszteletének első bizonyítéka egy 5. századi sírfelirat a siracusai Szent János-katakombában; neve belekerült a római kánonba is. A 6. században mozaikképet készítettek róla Ravennában. A nép és hivatalosan az Egyház is már az 5–6. században tisztelte, erről a korabeli misekönyvek tanúskodnak. Zsolozsmáját valamivel később írták; szépségében nem marad el az Ágnes, Cecília és Ágota tiszteletére írt zsolozsmák mögött. Nagy Szent Gergely arról tudósít, hogy Siracusában és Rómában egy-egy kolostor áll Lúcia oltalma alatt. I. Honorius pápa pedig (625–638) fölépíttette Rómában a S. Lucia in Selce-templomot.

A középkorban Lúcia a legkedveltebb szentek közé tartozott. Legendájából írók, költők – köztük Dante is – és festők merítettek. Oltalmáért folyamodtak a vakok és a szembetegségekben szenvedők (mivel a neve a lux = fény szóból ered), a bűnbánó utcanők, a földművesek és a különféle kézművesek, de ugyanígy a varrónők, a párnakészítők és a nyergesek is, mivel valamennyien hegyes szerszámokkal dolgoznak.

Ünnepe dátumából kiindulva – a Gergely-féle naptárreformig, 1582-ig ugyanis december 13. volt az év legrövidebb napja, a tél közepének tekintették, továbbá munkaszünetes törvényt nap volt – a nép gazdag szokáskoszorúval vette körül, amelyben néha egymásnak ellentmondó és pogány elemek is föltűntek. Így lett Lúcia napja a jóvendölések napjává, amelyen az időjárásra, a vetésre, a baromfira, sőt az egyéni sorsra vonatkozó jóvendölések is történtek. Mindezekben Lúcia személye néha fényhozó, néha kísértet alakjában szerepel.

Rómában a 6. század óta ünneplik.

Szenvedéstörténete tartalmaz néhány megragadó részletet. Amikor anyjával Ágota sírjától hazatért, kezdte szétoztani a vagyonát a szegények között. A vőlegénye bizalmasan megkérdezte Lúcia dajkájától, mit jelentsen ez. Az okos asszony az igazságnak megfelelően, jelentőségteljesen így válaszolt: „A menyasszonyod talált egy igen értékes kincset, amelyet meg akar szerezni magának. Most eladja mindenét, hogy azt megvehesse.” Az ifjú ennek hallatára kíváncsisággal és boldogan várta a közeli napot, amikor ő is részese lesz Lúcia kincsének. De megdöbbenve kellett rájönnie, hogy Lúcia csak a szegényekkel törődik, szó sincs semmiféle olyan kincsről, amire ő gondolt. Kiderült, hogy a menyasszonya keresztény, erre bosszúból följelentette Paschasius bírónál.

A bíró ráparancsolt Lúciára, hogy áldozzon az isteneknek. A bátor leány így felelt: „Egy áldozat van, ami tetszik Istennek, és ez a szegényeken való segítség. Mivel már semmim sem maradt, magamat adom oda.” A bíró rendreutasította: „Ilyesmit a magadhoz hasonló, ostoba keresztényeknek mondj, de ne nekem, mert én a Császár törvényére vigyázok!” „Tartsd hát magadat a császárod törvényéhez – mondta neki Lúcia –, én meg szívem Urának, Jézus Krisztusnak a törvényéhez tartom magam. Te féld a császárodat, én az én Istenemet félem. Keresd uradnak kedvét, én pedig arra törekszem, hogy

Krisztus előtt legyek kedves. Tedd, ami neked jólesik, de én azt teszem, amiből üdvösségem támadhat!”

Akkor a bíró megfenyegette, hogy nyilvánosházba zárhatja. Lúcia rettenthetetlenül így válaszolt: „Ezzel a testet nem tudod beszennyezni, mert az csak úgy lesz tisztátalan, ha az akarat beleegyezik. Ezért még ha el is veszed erőszakkal testem tisztaságát, akaratomat erre nem tudod rávenni. Mire vársz? A testem kész a kínra!”

December 14.

KERESZTES SZENT JÁNOS

December 14.

*Fontiveros, 1542. június 24. +Ubeda, 1591. december 14.

János alig volt kétesztendő, amikor atyja meghalt, és édesanyja, három gyermekével együtt, a legnagyobb nyomorúságba került. Ennek ellenére Katalin asszony legkisebb fiát, Jánost iskolába járatta Aréalóba, mert észrevette tehetségét. De hamarosan át kellett költözniük Medina del Campóba, ahol a legidősebb fiú, Francisco-Luis mint takács jobb munkalehetőséget talált. A három fiú közül a középső meghalt.

Jánosnak tanulnia kellett, csak hogy édesanyja a tanulás költségeit nem tudta fedezni. Ezért a jezsuiták kollégiumába került, ott tanult, de többfelé szolgált, hogy fenntarthassa magát. Ismételt megpróbálkozott valamilyen mesterség elsajátításával, de mindig kiderült, hogy ehhez nincs tehetsége. Adottságai a könyvek felé irányították, s a szíve az Egyház szolgálata felé vonzódott. Egy ispotály alapítója, amikor fölismerte János tehetségét és nemes szándékát, elhatározta, hogy viseli tanulmányainak költségeit, s megígérte, hogyha pappá szentelik, kórházi lelkészként fogja alkalmazni.

Csak hogy Jánosnak soha nem volt ahhoz hajlandósága, hogy életét mások által megszabott irányban és utakon folytassa. Mint atyja, ő is maga akarta meghatározni sorsát. Döntését, amellyel egy határozott hívásra válaszolt, semmi sem befolyásolhatta. Ennek megfelelően egy szép napon belépett a medinai kármelitákhoz.

A kolostorban élő testvérek reménykedve néztek az ifjú novícusra. Továbbtanulásra szánták, s miután megvizsgálták képességeit, a Salamancai Egyetemre küldték, ahol elvégezte a teológiát. Mikor aztán fölszentelése után a kármelita rend úgy vélte, hogy rendelkezhet vele, János közölte előljáróival, hogy elmegy karthauzinak. De éppen ekkor – látszólag véletlenül, valójában a Gondviselés bölcs jóságából – találkozott Avilai Szent Terézzel, és ebben az egy esetben a mások akaratát oly kevéssé követő János fejet hajtott, és Teréz tanácsa szerint végképp elkötelezte magát a Kármellel. Kinyilvánította, hogy kész megmaradni a kármelita rendben, azzal a föltétellel, hogy – és az eszmét Szent Teréziától vette át – biztosítják számára a rend eredeti szigora helyreállításának lehetőségét.

János 1568. november 28-án érezte először, hogy megragadja lelkét az az ideál, amely később a Keresztes szentet formálta belőle: a sarutlan kármeliták ideálja. A megvalósításhoz a dorvelói kolostor alapításával fogott hozzá, s hamarosan további kolostorokat alapíthatott. Egymást követték a mancerai, a pastranai kolostor, az alcalai egyetemi kollégium – s közben megmutatkozott, hogy ez az önfejűnek látszó és mindig egyéni útjait kereső szerzetes milyen kiváló szervező. Tevékenységének, amely mindig a megújított szerzet szolgálatában állt – és a rend tagjai atyjuknak és nevelőjüknek tekintették őt –, csak a halál vetett véget. Ez az „égi és isteni ember”, ahogy Szent Terézia nevezte, miután öt évig gyóntató volt az avilai Megtestesülésről nevezett kolostorban, kiváló lelkivezetőnek bizonyult, aki szenteket tudott nevelni.

A renden belül azonban az elméleti és joghatósági viták odáig fajultak, hogy Jánost a testvérei a toledói konventban egy cellába zárták és rabként tartották fogva. A cella végtelennek látszó sötéttségét arra használta föl, hogy megrajzolja saját lelke képét. Mikor végre elhagyhatta börtönét,

magával vitt egy iskolás füzetet tele olyan tájak és jelenetek rajzaival, amelyeket ugyanebben az időben és ugyancsak Toledóban El Greco festett. A dolgok természetes rendje szerint vad és keserű szavakat várnánk tőle haragja és keserősége kifejezésére a kegyetlen bánásmód miatt. Ehelyett, mintha mindez nem is vele történt volna, derűsen rajzolja és festi a szabadság diadalát, melyet nem lehet sem börtönbe zárni, sem megbilincselni: a szeretet szabadságát.

Börtönében írt elemzéseinek alaptémája a szeretet küzdelmei a Lélek sötét éjszakájában; a lélek csodálatos útjai a Lelki páros ének mélységeiben és tágasságában. Mindaz, amit leírt, különböző módszerekkel készült önarckép; románcok, amelyekben – az egy vonallal készült vázlatokhoz hasonlóan – a Szentháromság, a misztikus Test, a Megtestesülés szépsége és a lélek minden szabadsága benne foglaltatik, úgy, ahogy azt csak a 136. zsoltárban lehet megtalálni.

Toledói börtönéből megszabadulva János Andalúziába ment. Három esztendő kivételével, amelyet Segoviában töltött, további élete ezen a tájon folyt le. Andalúzia lelke, napfénye, színei, éghajlatának heve, népének szenvedélyei, zsidó és mór legendái s titokzatos történetei, mind hatottak a misztikus és gondolkodó, a költő és művész lelkére. Egy vershez írt kommentárban vagy új költeményben sűrűsödtek össze, hogy aztán teljességükben az egész keresztény kultúra kincsesházát gazdagítsák. János nem feledkezett meg fő feladatáról sem, arról, hogy napról napra tökéletesedjék, s mindenütt, minden pillanatban átadja magát a kimondhatatlan istentapasztalás élményének.

Keresztes Szent János egészen egyedülálló jelenség. Egész irodalmi termése önéletrajz természetű, és telve van fennkölt érzésekkel és optimizmussal. Meggyőződésének ereje és következetessége, a könnyedség, amellyel meghatározásait fogalmazza, és mindenekeelőtt a biztonság, amellyel az életszentség szabályait a semmiből megformulázza – mindezekből egy olyan ember képe rajzolódik ki előttünk, akinek e földi élet, annak minden szenvedélye, s általában az emberi élet kalandja nem más, mint teljesen járulékos mozzanat az egyetlen lényegeshez: eljutni mindenáron az Istennel való egyesülésre, és a hozzá vezető átalakulásban élni.

Az élete rendkívül nehéz és kemény volt gyermekkorától a haláláig, pillanatnyi pihenés és szünet nélkül. Amikor Segoviában volt, Istentől azt kérte ajándékba, hogy megvetés és félreértések közepette élhessen, azért, hogy minél többet szenvedhessen. Krisztus pedig szívesen tartotta őt a keresztyén: Jánosnak, aki a reform első embere volt, saját rendjében szüntelen üldözést, megalázást, terhes feladatokat kellett vállalnia, veszekedő pártok és önző egyéni törekvések hálójában kellett eligazodnia. Mint szerzetes elöljáró és sok új kolostor alapítója – aki állandóan úton volt és súlyos kötelezettségeknek tett eleget – minden erkölcsi és fizikai szenvedés után is nyugodt megelégedettséggel szemlélte terhei gyarapodását.

Magatartásában és személyében ugyanaz történik, mint írásaiban: egy emberileg nézve túrhetetlenül kemény élet prózai valóságából ének születik, amely nem más, mint maga az Isten iránti szeretet és épp ennek a kemény életnek a szeretete, mivel ez az élet biztosítja számára az istenszeretetet. A sok támadás és ellenségeskedés diszharmóniája, az önzések és egyéni ötletek emberi zaja, amelyek közepette élnie kellett, beleolvad ebbe az énekbe, és az egész együtt az életmű csodálatos harmóniáját – az Út a Kármel hegyére, a Lélek sötét éjszakája, a Lelki páros ének és a Szeretet eleven lángja c. művek bámulatra méltó szimfóniáját – adja.

„Este majd próbára teszek a szeretetben” – mondja egyik írásában, és joggal, mert „erre a célra, a szeretetre lettünk teremtve”. Úgy látja, hogy a szeretetnek, e nehezen taglalható témának a titka abban rejlik, hogy igaz fogalmat kell alkotni a szeretetről. Az emberek ugyanis általában a szeretetet az ösztönök és az érzelmek birodalmában élik meg, holott a szeretet az az állapot, amelyben az embernek sikerül a gondolkodását, az emlékezetét és a szívét alávetnie a helyesen használt szabadságnak, és ezáltal a lélek minden képessége egyetlen célra irányul, amit a szeretet állít a lélek elé. Mert valójában csak az az ember veszti el a szabadságát, aki nem érti „hogyan kell igazán örülnie és szomorkodnia, mert nem fogta föl a jó és a rossz közötti különbséget”. Hiszen az emberek életük megoldását általában abban látják, hogy rögzíteni próbálják a lázasan hajszolt örömet és beteljesedést; vagy érzéketlenné teszik a szívüket a szenvedéssel szemben, vagy legalábbis

könnyíteni akarnak a szenvedéseken. Keresztes Szent János számára a megoldás nem a menekülésben, nem az elfojtásban, s nem is kényszerhelyzetek szülte közönyben rejlik, hanem abban, hogy személyisége egységes, nyílt és Krisztushoz emelkedett. Szerinte minden attól függ, hogy valaki birtokában van-e a fölismerésnek, hogy milyen nagyságot és méltóságot jelent a gondolkodás, s hogy mekkora hatalom a szeretet, amely képessé teszi az embert arra, hogy a saját magától vagy másoktól eredő elméletektől függetlenül, szabadon éljen. „Egyetlen emberi gondolat értékesebb, mint az egész világ, ezért a gondolatnak egy méltó tárgya van: Isten.” Természetesen nem szabad megfélemleni arról, hogy Isten végtelenül fölülmúlja minden elképzelésünket.

Ez azonban a szeretetnek csak az egyik oldala. A másik oldal abban mutatkozik meg, hogy az embernek szeretet-igénye van. Szeretetet viszont akkor nyerünk, „ha oda viszünk szeretetet, ahol nincsen”. Isten Krisztus és az Egyház misztériuma által „saját Igéjét és szeretetét állítja közénk, hogy mi belőlük éljünk”. És ezzel minden megoldás megadatott.

A kérdés ezek után már csak az, hogy megszabadulunk-e álmaink, örömeink, vágyaink és reményeink alacsonyosságától, azaz befogadjuk-e a saját életünkbe a mondott megoldásokat, azért, hogy örökre és szeretetből odaadjunk érte mindent.

Keresztes Szent János az istengyermekek tökéletes szabadságának a szentje. Egész élete liturgia, amelyben minden emberi valóság énekké és költészetté vált. Olyan, mint egy trubadúr, akit a természet, a szeretetben töltött élet és a kereszt, a szeretetnek a legnagyobb megnyilvánulása ragadott magához. A keresztjét úgy ölelte magához, ahogy egy muzsikos a hárfáját.

Röviddel a halála előtt kérte: olvassák föl neki az Énekek énekét, hogy a kereszt iránti szerelme új táplálékot kapjon. Ez a Szeplőtelen Fogantatás oktávján, éjfélkor történt (azaz december 16-án), s miközben a testvérek a kórusban megkezdték Mária ünnepi zsolozsmáját, János fölujjongott, hogy az égbe mehet és ott énekljen tovább a zsolozsmát. Ez volt az utolsó szava itt a földön. Úgy élt, és indult el ebből az életből, ahogy énekelte. Énekeit azok az erős és optimista lelkek öröklék, akik bármilyen területen – szeretetből – a szabadságért küzdenek. XI. Pius pápa 1926-ban egyháztanítóvá nyilvánította.

1726-ban avatták szentté, ünnepét 1738-ban vették föl a római naptárba, november 24-re. 1969-ben áthelyezték december 14-re.

A nagy spanyol misztikus életéről, aki „nem rózsalugasban, hanem sötét és tövises úton át akart a tökéletességre jutni”, elsősorban a tulajdon művei tudósítanak.

Már egészen kis korában különleges módon tapasztalta, hogy Isten ajándékként a Szűzanya rendkívüli oltalma alatt áll. Kétszer is megtörtént, hogy játék közben vízbe esett, és a Szűzanya, amikor hozzá fohászodott, eljött és kimentette. Ugyanígy csodálatos módon menekült meg, amikor fiatal klerikus korában egyszer fal omlott rá.

Miután Szent Teréziával találkozott, kigyulladt szívében a vágy, hogy helyreállítsa az ősi, kármelita szigort. Durvelo kármelita kolostorában előbb önmaga, majd két társa számára olyan cellát alakított ki, amelyben rendesen felállni vagy kinyújtózni sem lehetett. Fejpárnájuk egy kő, takarójuk széna volt. Istenben elmerülten járták a vidéket, hogy az evangéliumot hirdessék a szegényeknek. Nem koldultak, s énekelve a legnagyobb éhezést is elviselték, és ha valamit kaptak, azonnal továbbajándékozták a rászorulóknak.

Amikor János már rendi előjáró volt, egy tudós férfi lépett be a rendbe. Meglátta a kolostori könyvtárat, s lekicsinylően nyilatkozott annak szegényességéről. János elvette a tudós férfi személyes tulajdonát képező könyveit, és a kezébe adott egy katekizmust ezekkel a szavakkal: „Ahhoz, hogy a mennyei bölcsességre eljuss, és boldog légy, a tudományod nem segít semmit, mert ahhoz ártatlan gyermekké kell válnod.”

Csak az Isten iránti szerelem hevítette és a lelkek megszentelésével törődött, mégis tragikus módon belebonyolódott abba a harcba, amely a kármelita férfirend sarus és sarutlan irányzata között

robbant ki. A toledói sarus kármeliták – akik az idők folyamán fellazult fegyelemhez szoktak – hat hónapra elzárták egy sötét és levegőtlen cellába. Senki sem látogathatta, a fehérműjűj nem váltották, a férgek iszonyatosan kínozták, s emellett mint lázadót és árulót állandóan bántalmazták. Éhezettették, a szó szoros értelmében lábbal tiporták testét-lelkét, és hetenként kétszer az egész konvent színe előtt megvesszőzték. A végén már közel állt a halálhoz, de a kínzásoknál rosszabb volt számára az, hogy az Istentől való elhagyatottság éjszakájában élt, s úgy érezte magát, mint akit elnyelt a cethal.

Egy napon azonban a kegyelem megvilágosította és erőt adott számára. Akkor csíkokra tépte a takaróját és az ingét, kötelet font, s a tetőn át megszökött. A kötél azonban rövid volt, s bár halálosan ki volt merülve, egy vakmerő ugrással sikerült a városfalra vetnie magát. Szökése csodálatos módon sikerült, de a nyomorúsága ezzel még nem ért véget. A kínzásoktól és éhségtől elgyötört Jánosnak hallania kellett a sarus rend atyáitól a szemrehányást, hogy megszökött a kereszt elől, nem volt állhatatos, és bizonyára Teréz anya is szökevénynek fogja tekinteni. Isten azonban melléje állt, és nyomorúságát öröme fordította.

Belső szabadsága lehetővé tette, hogy állandó szemlélődésben éljen, ugyanakkor gyakorlati feladatokat is megoldjon. Mint prior, rektor és provinciális végezte napi munkáját, s közben gyakran elragadtatásba esett. Egyszer a kvadrum falán véresre verte az öklét: a falat ütötte, hogy ellen tudjon állni az elragadtatásnak, mert egy látogatóval kellett tárgyalnia. Máskor egy segovai ember arra figyelte föl, hogy különös világosság árad a szent gyóntatószékéből. Mikor megkérdezte, hogy mi ez, János így válaszolt neki: „Hallgass, te bolond, ne beszélj róla!” 1572-ben pedig, amikor egy alkalommal Szent Terézszel a Szentháromságról beszélgettek, olyan erejű elragadtatásban volt része, hogy a szék, amelyben megkapaszkodott, vele együtt a magasba emelkedett.

János Segoviában az egyik falra elhelyezett egy képet, amely a keresztet hordozó Krisztust ábrázolta. Egy nap megállt a kép előtt imádkozni, s akkor ezeket a szavakat hallotta Krisztus ajkáról: „János testvér, kérj tőlem, amit csak akarsz. A szolgálatért, amelyet nekem tettél, teljesítem kérésedet.” A szent így válaszolt: „Uram, azt szeretném, ha fáradozásokat adnál nekem, melyeket érted viselhetnék, és azt, hogy kevésre becsüljenek és semmibe vegyenek.”

Mivel rendi neve a Keresztről nevezett János volt, mindig az elnyomottak pártjára állt. Többek között ezért szállt szembe páter Doriával – aki mint a sarutlan kármeliták általános vikáriusa, nagy hatalmú ember volt –, és védelmébe vette azokat az apácákat, akikre a vikárius megharagudott. Egy másik esetben szót emelt pater Grácián mellett. Grácián nagyon sok fájdalmat okozott Jánosnak, de amikor a már említett vikárius haragja lesújtott rá, János olyan merész hangú levelet írt Madridba a királyhoz, hogy a titkár, aki leírta, elborzadt tőle.

Az általános káptalanon János harcba szállt a szeretethez való jogának megvédéséért. A többiek azonban magára hagyták, sőt alkalmatlannak nyilvánították minden hivatal betöltésére. Mikor azonban megformulázták az ítéletet, ellenfelei is visszariadtak az igazságtalanságtól. Ezért megkönnyebbülten lélegeztek föl, amikor János bejelentette, hogy elmegy Mexikóba azzal a tizenkét kármelita testvérrel, akik ott fognak kolostort alapítani. Úgy tűnt, hogy ezzel sikerül botrány nélkül eltávolítani Jánost a rend spanyol tartományából. Röviddel ezután János így írt az egyik testvérének: „Páter György testvér! Nem jelent számomra semmit, hogy hivatal nélkül maradtam. Isten nagy irgalmasságot tanúsított irántam ezáltal!” Még azt is meg kellett érnie, hogy kizárták a rendből, sőt fanatikus apácák tűzre vetették az írásait.

Élete utolsó napjairól életrajzírója a következőket jegyezte föl: „1591 őszén János testvér orvosi kezelésre szorult. A térdében gyulladás támadt, amitől állandóan lázas volt. Baeza városába küldték, ahol rektorsága idején sok öröme telt a kollégiumban. Ő maga éppen ezért nem akart odamenni, hanem úgy döntött, hogy Ubedába megy, ahol a prior nem kedvelte őt. Megérkezése után hamarosan kiderült, hogy az ubedai szerzetesek becsülik és szeretik, és ez még inkább felbőszítette a priort. A testvéreknek megtiltotta, hogy látogassák a beteget, megvonta tőle a szeretet minden megnyilvánulását, s ha maga belépett hozzá, csak szidta és becsmérelte Jánost. Ő mindezt angyali

türelemmel viselte, és amikor a halál közeledtét érezte, magához kérte a priort, bocsánatát és áldását kérte. És ekkor győzött: a prior sírva borult az ágya mellé, és úgy imádkozott a haldokló mellett.”

Ennek a szentnek, akinek az útja a sötétségből vezetett a világosság felé, a halála – illő módon – éjfélkor következett be. De ez az éjfél csodálatosan fényes volt: az egyik testvér látta, hogy a mennyezetről az ágy fejénél egy fényes gömb ereszkedik alá, majd végighalad a test fölött és megáll a lábánál. Húsz lángot látott, amelyek egyetlen fényességgé egyesültek. Ez a fénygömb annak a világosságnak volt a jele, amely minden döntését megvilágította: annak az egyetlen igennek, amellyel Isten izzó szeretetére válaszolt.

December 16.

SZENT ADELHEID özvegy

December 16.

*Burgundia, 931. +Selz, 999. december 16.

A Rajna felső folyásától a Rhöne és Saône folyók mentén a Földközi- tengerig terjedő Burgundia földrajzi fekvésének köszönheti nagy történelmi jelentőségét, amely a frank idők kezdetétől a késő középkorig tartott. E királyság birtoklásáért vívott küzdelemben a 937. év folyamán szerepet játszott egy hatéves kislány, Adelheid, az éppen elhunyt II. Rudolf királynak és a svábföldi Bertának leánya. Alig múltak el a gyász napjai, máris megjelent Lombardia királya, Hugó, egybekelt az özvegyvel, fiát, Lothárt pedig eljegyezte a kis királylánnyal.

Adelheid, amikor 947-ben követte jegyesét az itáliai királyságba, csak keveset sejtett mindebből. Az ifjú uralkodópár csakhamar elnyerte Lombardia népének szeretetét, s ezzel magára vonta az önállóságukat féltő észak-itáliai grófok ellenségeskedését. Mindenekelőtt Berengár (+966), Ivrea örgrófja lett a király veszélyes ellenfele. Gyűlölete oly nyilvánvaló volt, hogy Lothár 950-ben bekövetkezett hirtelen halálakor az a hír járta: ő mérgezte meg az uralkodót. Tudott a rémes hírről Adelheid is, akit Lothár tizenkilenc éves özvegyként hagyott itt. Annál inkább felháborodott, hogy Berengár merészelte magát királlyá koronáztatni, a fia számára pedig megkérni az ő kezét. Adelheid tudta, hogy korának felfogása szerint a királyság őrá szállt, és csak őt illeti meg a jog, hogy új férj választásával továbbadja az uralkodást. Választása semmiképpen nem esett Berengárra, aki bizonytalansággal a fiatal özvegy aggodalmára és gyengeségére számított. Adelheid fejedelmi magatartása azonban a végsőkig haragra ingerelte Berengárt. Elrabolta Adelheid királyi kincseit, személyes értékeit, sőt őt magát is elfogatta és borzalmas módon bántalmazta. Ütlegelve, megtaposva, lenyírt hajjal hurcolta Garda várába és szigorú őrizetben tartotta ott. Egyetlen szolgája és egy pap osztotta meg vele fogságát.

Adelheid barátai és hívei tehetetlenek voltak Berengárral szemben, de őt nem felejtették el. A reggiói püspök menedékhelyet ajánlott fel neki, ha sikerül Gardából megszöknie. Mások Nagy Ottó királyhoz fordultak és segítséget kértek tőle a hatalmas örgróf ellen. A német fejedelemnek igen kapóra jött ez a hívás; tüstént fegyverkezett, és nagy hadsereggel átkelt az Alpokon. Berengár elmenekült, Ottó pedig 951 őszi harc nélkül bevonult Páviába. Eközben Adelheid hűséges alattvalóival együtt saját kezűleg vájt kijáratot a börtönből a szabadba, és kalandos úton Reggióba menekült. Ott érték el Ottó követői, hogy hódolattal megkérjék a kezét számára. Adelheid beleegyezett, és csakhamar másodszer is viharosan ünnepelték Páviában mint királynét. Ottó Németországba való visszatérésekor is örömmel üdvözölték. A királyi család, élén a király anyjával, Szent Matilddal (lásd: 148. o.), de az egész nép is szívesen látta, hogy Ottó első feleségének, Edithának halála (946) után ismét királynét vitt a birodalomba. Bár csaknem húsz év különbség választotta el egymástól a királyi hitveseket, igazi szeretet kötötte össze őket. Ottó minden nagyobb vállalkozásában ott volt Adelheid is. Így a 961--965 közötti itáliai nagy hadjáratban is, amelynek tetőpontja a német királyi pár császárrá koronázása és felkenése volt Rómában. E hadjárat folyamán Adelheid régi ellenfelét, ivreai Berengárt

véglegesen legyőzték, Németországba vitték fogságba, ahol nemsokára meghalt. Milyen elevenen éledhetett fel még egyszer Adelheidben egykori szegényének emléke! Érzelméből semmit sem ismerünk. Tudjuk viszont, hogy ellensége lányait pártfogásába vette, rangjukhoz méltóan neveltette, végül udvarhölgyei közé fogadta őket.

A császársággal Ottóra új felelősség és új feladatok hárultak, mert Szent Római Birodalmát Isten országa földi megvalósulásának tekintették. Adelheid felismerte, hogy milyen szerep hárul rá. Szerényen távol maradt Ottó politikai döntéseitől, de mindannyiszor érvényesítette befolyását, amikor egyházi és kulturális feladatokról volt szó. Az ő közbenjárásának köszönhető több kolostor alapítása és bővítése. Ő volt az, aki felvette a kapcsolatot a burgundiai Cluny reformkolostorával, apátjait bevezette az udvarba, és így előkészítette a német szerzetesi élet későbbi megújulását. A többi fejedelmi asszonnyal együtt a császári udvarban megteremtette a magas műveltség légkörét. A művészetek és tudományok első nagy virágkora kezdődött Németországban.

Hosszú évekig tartó itáliai tartózkodása után 973-ban meghalt Ottó császár. Három fia közül már csak Ottó élt, s akkor tizennyolc éves volt. Átvette az uralkodást (II. Ottó, 973--983); az első időkben teljesen apja szellemében, anyja okos vezetése szerint járt el. Csakhamar érezhető lett azonban önállóságra való törekvése. Megerősítette ezt benne felesége, Theophanu (+991) görög hercegnő, akivel röviddel atyja halála előtt kötött házasságot, hogy a keleti és nyugati birodalom közti szövetséget megpecsételje. Ottó szívesebben engedett idegen országbeli hitvesének, s az egyre jobban érvényesítette befolyását. Adelheid elleni indulata találkozott néhány fejedelem helyesléssel, akiket bosszantott a császárné egyházas lelkülete, mindenekelőtt a kolostorok és templomok iránti bőkezűsége. Mielőtt nyílt összeütközésre került volna sor, Adelheid elhagyta az udvart és király testvéréhez ment Burgundiába.

A következő évek nagy szenvedést hoztak számára. Különösen súlyosan érintette fiának háborúja a francia királlyal, aki mint az itáliai Lothárral kötött házasságából való lányának, Emmának férje, veje volt. Amikor azután Ottó római hadjáratára fegyverkezett, elébe sietett Felső-Itáliába, és a clunyi apát közvetítésére Rómában megtörtént a kiengesztelődés. A császárné szívesen megbocsátott fiának, s az ismét kíséretébe fogadta őt. Káprázatos napokat élt át vele Rómában, ahol kinyilvánult Európa előtt a német császár uralkodó helyzete; várt rá Capuában, amikor 982-ben a szaracénok elleni nagy vereségéből tért vissza. A következő évben Ottó Páviában Felső-Itália helytartónőjévé tette az anyját, miközben ő maga ismét Dél-Itáliába akart vonulni. Rómában azonban malária áldozata lett.

Halála nagy ínségbe taszította a birodalmat. Keleten és Északon ellenségek fenyegették a határokat, bent pedig heves küzdelem lángolt fel az uralkodás kérdése körül. A halott császár egy hároméves fiút hagyott hátra, akiért formálisan veszekedtek a birodalom nagyjai. Mindkét császárné, a kis király anyja és nagyanyja is Itáliában várta a küzdelem kimenetelét. Híveiknek Szent Willigis (+1011) mainzi érsek vezetésével sikerült megtartani számukra az uralkodást. Visszatértek hát Németországba. Mindkét asszony igazi uralkodónő volt, lényegében mégis annyira különbözők, hogy a közös kormányzást tartósan nem lehetett fenntartani. Ismét Adelheid, az idősebb és tapasztaltabb volt az, aki elhagyta az udvart. Itáliában átvette régi helytartói tisztét. A lombardok még mindig egykori királynéjukat tisztelték benne, és ezért Adelheidnek sikerült ezt a fontos országot megtartania a német birodalom iránti hűségében. 989-ben azonban Theophanu megjelent Itáliában, beleavatkozott Róma ügyeibe, az okiratait pedig, mint valami férfi

„Imperator Theophanus”-ként írta alá. Büszkesége nem tudta elviselni, hogy Adelheid olyan nyugodtan és magától értetődően uralkodik. Mindinkább megnyirbálta jogait, és megkísérelte, hogy ki is szorítsa, de Adelheid teljes letételéről politikai okossága tarthatta vissza. 991-ben már olyan erősnek hitte magát, hogy kijelentette: „Ha még egy évig élek, Adelheid birodalma egy tenyérben el fog férni”. Nem sokkal ezután azonban egy alsó-lotharingiai útja során hirtelen meghalt.

III. Ottó (983–1002) ekkor még túlságosan fiatal volt, és ezért Adelheid elhatározta, hogy utoljára még egyszer kezébe veszi a birodalom gyeplőjét. Régi hívei, mint Szent Willigis érsek, segítették.

Azonban az ellenállás erősebben jelentkezett, mint valaha. Többnyire ifjak voltak azok, akik élükön a császári fiúval le akarták rázni az idős nő befolyását. Röviddel Ottó 995. évi nagykorúsítása után Adelheidnek el kellett hagynia az udvart, ezúttal véglegesen. Visszavonult Elzászba, az általa alapított selzi kolostorba. Ott sem tudott azonban teljesen a jámborság és a jócselekedetek gyakorlásával foglalkozni. Utoljára kellett közvetítőként és vigasztalóan beavatkozni, most ismét szülőföldjének, Burgundiának viszálykodásaiba.

Ilyképpen bezárult életének köre, de csak azért, hogy megnyíljon az új, nagyobb dicsőségre. A nagyobbra, a voltaképpenre való megnyílás volt minden bizonnyal Adelheid lelki magatartásának lényege. Sem a boldogság, sem a fájdalom nem szűkítette be soha a tekintetét, mindig éber volt az elkövetkezendők számára. Mégsem ismerte soha a jövőt kergetők nyugtalanságát, hanem a jövődő valamiképpen már mindig jelen volt benne. Életrajzírója, a clunyi Szent Odiló (lásd: 18. o.) bizonyára erre gondol, amikor azt mondja, hogy Adelheid birtokolta minden erények anyját, a diszkrétót, a megkülönböztetésnek, a világos látásnak azt az adományát, amely adott esetben bizonyossággal ismeri fel és fogja át a fontosabbat, a tökéletesebbet.

Ő, akit Odiló „minden császárnék közül a leginkább császárnőinek” nevez, sohasem felejtette el, hogy csak egy az Úr. Hogyan érinthette az akkor még fiatal apátot az a jelenet, amelyet átélt Adelheidtől való elbúcsúzása alkalmával: „Alázattal telten megragadta az ő (Odiló) durva öltönyét, amelyet hordott, szent szeméhez és bájos arcához szorította, megcsókolta, s alázatosan és halkán szólt hozzá: Fiam, gondoljon rám imádságában!”

Adelheidet Selzben temették el. Nem avatták szentté, de halála óta szent császárnéként tisztelik.

December 17.

SZENT OLÜMPIÁSZ özvegy

December 17.

*Konstantinápoly, 368. +Nikomédia, 408.

Az ókorban számos pogány és keresztény nő viselte az Olümpiász nevet, mely az olimpiai versenyekre utal. A „stadionbeli futáson” azonban az az özvegy győzött, akinek Aranyszájú Szent János (lásd: A szentek élete, 516. o.) ezt írta száműzetéséből: „Elfeledtem a magányosságot és minden más szenvedést. Derűs és vidám vagyok, s büszke is a nagylelkűségedre és sokféle győzelmedre. Nem is csupán magadért, hanem ama nagy és népes városért is, amely számára bástya, kikötő és fal lettél. Tetteid pompás nyelven beszélnek. Szervedéseidben mindkét nem nevelője lettél, és így ők is fáradság nélkül vetik le öltözküket egy hasonló mérkőzésre, és férfias bátorsággal szállnak az arénába, s derűsen és vidáman vállalják magukra az ilyen versengés erőfeszítését.”

Olümpiász a kelet-római császárváros, Bizánc egyik főnemesi nemzetségéből származott. Korán árvaságra jutott. Gyámja, Prokopiosz városi előljáró átadta nevelésre egy rokonának, annak a Teodóziának, akinek a házába egy ideig bejáratos volt Nazianzi Szent Gergely (lásd: A szentek élete, 29. o.) és akinek Nagy Szent Vazul (lásd: A szentek élete, 25. o.) A Szentlélekről szóló írását ajánlotta.

Olümpiász, akinek szülei valószínűleg még pogányok voltak, így a keresztény hit és a keresztény szeretet légkörében nőtt fel. Tizennyolc évesen férjhez adták Nebridiosz városi előljáróhoz.

Gazdagság és nemesség, a szellem és a szív adománya volt a hozománya. Az esküvőre meghívták Nazianzi Szent Gergelyt is, de betegsége visszatartotta attól, hogy jelen legyen. Ünnepi költeményt küldött Olümpiásznak, s ezt némelyek a legrégebb „keresztény nő tüköré”-nek nevezik.

Szeretetének terve szerint azonban Isten már néhány hónap múlva elvette az ifjú hitvestől férjét. Olümpiász, hogy özvegyként szolgáljon az Úrnak, elutasította a második házasságot. Korai özvegysége azonban Teodóziosz császár fülébe jutott, és elhatározta, hogy férjhez adja egy rokonához, egy Hispaniából származó bizonyos Elpidiushoz. Olümpiász minden rábeszélésnek ellenállt: „Ha a Királyom – Krisztus – azt akarta volna, hogy közös életet éljek egy férfival – magyarázta a császárnak -

-, nem vette volna el tőlem az elsőt. Mivel azonban tudta, hogy nem vagyok alkalmas a házasesetre, levette rólam a nehéz igát, megszabadított a férfinak való alávetettségetől, és szívemre a megtartóztatás szelíd igáját helyezte.”

A császárt felbosszantotta ez a válasz. Megvonta tőle a nagykorúságot, vagyona kezelését pedig harmincéves koráig egy gyámra bízta. Ez azután, Elpidius ösztökélésére, minden lehető zaklatást kieszelt, hogy Olümpiászt meghajlítsa a császár kívánsága előtt. Így megtagadta, hogy kapcsolatba kerülhessen püspökökkel, és megakadályozta abban, hogy az Isten házáat látogathassa. Olümpiász azonban nemcsak állhatatos maradt; hálát adott Istennek, hogy megszabadította a földi javak gondjától. A császárnak ezt írta:

„Nagylelkűséget tanúsítottál, uram, csekélységem iránt, amint méltó a királyhoz, és amint a püspökhöz illik. Levetted rólam ugyanis nehéz és nyomasztó terhemet, amely sok bajt okozott nekem. Még jobban járnál el, ha elosztanád a szegények és az Egyház között...” Amikor a császár a Maximus elleni hadjáratból visszatérve értesült Olümpiász lemondással teli életéről visszaadta a teljhatalmát a vagyona fölött, Olümpiász pedig két kézzel osztotta az alamizsnát.

Az Egyház akkoriban imádsággal és kézzelmozdítással nőket diakonisszává szentelt anélkül, hogy e nők a diakonusokhoz hasonlóan tagjai lettek volna a hierarchiának. Az imádság és a szeretet szolgálatára avatták fel őket. Az Egyház szívesen bízta ezt a hivatalt özvegyekre, többnyire azonban csak akkor, ha már idősebbek voltak. Ezért rendkívüli esemény volt, amikor a konstantinápolyi Nektariosz (+397) püspök a csupán huszonöt éves Olümpiászra rátette a kezét, és a Szent Bölcsesség székesegyház diakonisszájává szentelte. Olümpiász a templom déli oldalánál kolostort emeltetett, s ott más, Istennek szentelt özvegyekkel és hajadonokkal együtt aszkézisben és imádságban élt. Életrajza közlése szerint senki: sem férfi, sem nő nem léphetett a kolostorba, csupán Aranyszájú Szent Jánost bocsátották be, aki rendszeresen oktatta őket.

Aranyszájú Szent János követte Nektarioszt Bizánc püspöki székén. A benne és Olümpiászban izzó krisztusi szeretet mély barátsággal fűzte őket össze. Az üldözésben mutatkozott meg azután, hogy milyen erős, igazi, szent és egyben milyen emberien szívélyes és meleg volt ez a barátság.

Eudókia császárnénak, Arkadosz császár nejeének áskálódásai oda vezettek, hogy Aranyszájú Szent Jánost száműzetésbe küldték. Amikor utoljára ment a székesegyházába, „hogy a templom angyalának istenhozódót” mondjon, Olümpiász társnőivel együtt a keresztelőkápolnában várta. Ezekkel a szavakkal vett búcsút tőlük: „Gyertek, lányaim és halljátok! A pályafutásomat befejeztem; valószínűleg nem látjátok többé az arcomat. Egyet azonban kérek tőletek! Egyikőtök se hagyja el megszokott szeretetszolgálatát! Ha másvalakit rendelnek majd a helyemre, úgy hajoljatok meg előtte, mint János előtt! Az Egyház ugyanis nem lehet püspök nélkül. Így majd irgalmat találtok. Gondoljatok rám az imáitokban!”

Mialatt Aranyszájú Szent János őrizet alatt átkelt a Boszporuszon, a templomban – nem tisztázott módon – tűz ütött ki, és a székesegyház elhamvadt. Az elűzött pátriárka híveit vádolták a gyújtogatással, és le is tartóztatták őket. Olümpiászt is bíróság elé állították. Rettenthetetlenül állt Optatus prefektus előtt, aki a szemé elé tartotta a kízóeszközöket. Így védekezett:

„Mostanáig arra fordítottam nagy vagyonomat, hogy az Úrnak templomokat építsek, és fel is díszítsem. Ettől a templomok nem szoktak leégni!”

A kihallgatás során Optatus arra akarta készíteni Olümpiászt, hogy ismerje el az új, törvénytelen püspököt, Arszakioszt. Ő azonban megtagadta; erre Nikomédiába száműzték.

A száműzetés sorsa súlyosan nehezedett Olümpiászra. Ő, aki ujjongó hálával mondott le vagyonáról és önmagáról is, most „a szomorúság zsarnokságába” esett. Nélkülözte püspök barátjának jelenlétét és szavát; tudta, hogy a konstantinápolyi kolostor bajban van. Betegség látogatta meg. Ami azonban mindenekelőtt elszomorította, az az Egyházban lévő elkeseredett viszálykodás volt. Azok a püspökök, akikre mindaddig tisztelettel nézett föl, meghasonlottak, és éppen az ő soraikból törtek némelyek Aranyszájú Szent János életére.

A száműzött János püspök vigasztalni akarta őt, és ki akarta ragadni szomorúságából. Levelei tele vannak emberi szívéllyel és gyöngéd irzülettel. Nyugalomban és örömben szerette volna tudni; arra hívja fel, hogy vele együtt adjon hálát az Úrnak mindenért: „Dicsőség Istennek mindenben! Amen.” Úgy látszik azonban, hogy az az öröm, amellyel Olümpiász régebben minden szenvedést elviselt, soha többé nem lesz a sajátja. Haláláig részesült az Úrnak az emberiség bűnei miatti szomorúságában. Olümpiász alig egy évvel élte túl püspök barátját. Száműzetése helyén halt meg Istennek szentelt szüzek körében.

December 19.

BOLDOG V. ORBÁN pápa

December 19.

*Grisac, 1310 körül. +Avignon, 1370. december 19.

Grimoardi Vilmos – így hívták V. Orbánt pápává választása előtt – a dél-franciaországi Grisac várában született. Nemesi szülei szerető szigorúsággal egyszerű életre nevelték. A fényűzés és a pompa korában, környezete látható bosszúságára egész élete folyamán hű maradt egyszerű életviteléhez.

Vilmos belépett a chiraci bencés kolostorba. Csakhamar felfedezték tehetségét s elküldték Toulouse, Montpellier, Avignon és Párizs egyetemére. Mintegy harminckét évesen elnyerte a doktori fokozatot, majd több egyetemen tanított kánonjogot. Elöljárói végül megbízták, hogy alkotó erejét állítsa az egyházkormányzat szolgálatába. Clermont és Uzcs általános helynöke volt. 1352-től az auxerre-i Szent Germain, 1361-től pedig a marseille-i Szent Viktor kolostor apátja volt.

A pápák – különösen VI. Ince (1352–1362) – többször bíztak rá különleges feladatokat Itáliában. Egy ilyen útja alkalmával éppen Nápolyban tartózkodott, amikor, 1362. szeptember 28-án az a meglepetés érte, hogy megválasztották az Egyház legfőbb pásztorává. V. Orbán néven november 6-án szentelték püspökké és koronázták meg Avignonban. Koronázása nem a szokásos pompás külsőségek között ment végbe. Alázatos egyszerűségében megőrizte szerzetesi ruháját és életét is.

Az Egyház legfőbb pásztorai mintegy hetven éven át (1305-től, illetve 1309-től 1376-ig) az Örök Várostól és az apostolok sírjaitól távol, Avignonban éltek. Többek között a pápák pénzügyi gazdálkodása a „babiloni száműzetésben” (a pápai udvarhoz elengedhetetlenül hozzátartozott a költséges pompakedvelés) nemcsak az egyszerű embereket keserítette el, hanem a püspököket és más papi méltóságok viselőit is. Elidegenítette továbbá a francia királynak az avignoni pápákra nehezedő keze az Egyház fejét más országok híveitől, és jelentősen meglazította kölcsönös kapcsolatukat. A francia udvar mértéktelenné vált követeléseiben és befolyásában.

V. Orbán jelentősen és előnyére eltért az avignoni pápák megszokott képétől. Alig lépett hivatalba, célratörő energiával avatkozott be az Egyházban tapasztalható visszaélések ellen, különösen a papi hivatalok és méltóságok harácsolása, s egyes személyeknek ezzel kapcsolatos jövedelmei ellen. Reformtörekvéseit választékos dicséretekkel magasztalta Petrarca (1304–1374), a költő és humanista.

Az új, egész életmódjában szent életű pápa felé csakhamar őszinte jóakarattal fordultak a hívők; a pápa ugyanis kikelt a pápai hivatalok megvesztegethetősége ellen, és utasította hatóságait, hogy a kérelmező személyére való tekintet nélkül dolgozzák fel a benyújtott folyamodványokat. A jótékony és a személyes jámborság magától értetődő volt számára. Különösen a tudomány művelésének szentelte magát. A pápai könyvtárt a könyvek leltározásával rendezte és áttekinthetővé tette. Az egyetemek hamarosan tapasztalták élénk érdeklődését és hathatós segítségét; Párizs, Avignon, Toulouse, Bologna és Montpellier egyaránt. 1365-ben megerősítette a bécsi egyetem alapítását. Számos rászoruló tanulónak nyújtott ösztöndíjat és mindenféle más módon is segítette őket. Főpapságának legjelentősebb tette az az elhatározás volt, hogy visszatér Rómába. Az ezzel járó nehézségek nem voltak csekélyek. Nem lehetett azt mondani, hogy az Örök Város és politikai

viszonyai hívatóan hatottak volna, bár egy római küldöttség sürgetően hívta. Róma egy hatalmas rommező elszomorító képét nyújtotta. Főtemplomai: a Lateráni bazilika és a Szent Péter templom, valamint a pápai paloták félig romokban heverték. Forradalmi nyugtalanság rendítette meg a lakosságot, és így nem volt várható valami kellemes ott-tartózkodás. Az Egyházi Államot Alborno bíboros[20] erélyes fellépése mentette meg a felbomlástól.

Bátorító szavakban sem volt azonban hiány. Petrarca megragadó levelet írt az „özvegy Róma” nevében. Svéd Szent Brigitta (lásd: A szentek élete, 365. o.), aki 1350-től Rómában élt, nem fáradt bele, hogy visszahívja a pápát Rómába. IV. Károly császár (1355–1378) személyesen járt el Avignonban, hogy a pápát visszatérésre készítse.

1367. április 30-án V. Orbán kíséretével együtt elhagyta Avignont, Marseille-ben hajóra szállt, és Genován át Corneto kikötőjébe utazott, ott várta Alborno bíboros június 3-án. Lelkes ujjongás fogadta a szentatyát. Boldog Colombini János (1300 körül–1367) a jezuáták alapítója, övével együtt szintén elébe vonult Cornetóig. A nyár folyamán V. Orbán Viterbo várában maradt; abban a városban, amely már szeptemberben felkeléssel fenyegette a pápát.

Október 16-án megtörtént az ünnepélyes bevonulás Rómába. V. Orbán beköltözött a nyomorúságosan helyreállított Vatikánba.

IV. Károly császár még ebben a hónapban az Örök Városba érkezett és a pápa császárnévá koronázta IV. Károly hitvesét, Erzsébetet. A császár nem avatkozott bele hatékonyan a zűrzavaros római állapotokba, és dicstelenül indult haza, a pápa pedig elégedetlenül maradt vissza Rómában. V. Orbán mellől hiányzott az augusztus 22-én elhunyt Alborno bíboros rendező zsenije, pedig most különösen szüksége lett volna rá, hogy le tudja győzni a nehézségeket. Nem talált hasonló képességű segítőt.

A császár túl nagy csalódást okozott a pápának, Perugia fellázadt, az Egyházi Államban zsoldos bandák garázdálkodtak, Bernabé Visconti, aki Milánóban békét ígért, nem akart kitartani a megállapodás mellett.

A szentatya a szülőföldjére vágyott; döntően hatott rá az Anglia és Franciaország közt újból kitört szerencsétlen háború, amelyet meg akart akadályozni. Szent Brigitta és Petrarca keserű szavai közepette a pápa 1370. szeptember 5-én hajóra szállt Cornetóban és újra Avignonba ment, de december 19-én, három hónappal később meghalt. Utóda, XI. Gergely Sziénai Szent Katalin (lásd: A szentek élete, 180. o.) biztatására és támogatásával 1378-ban költözött vissza Rómába.

Külsőleg tekintve V. Orbán nem ért el sikert. Tiszta jelleme mindig jót akart, és elsősorban az a kívánsága indította az Avignonba való visszatérésére, hogy békét teremtsen Anglia és Franciaország között.

IX. Pius 1870. március 10-én boldognak jelentette ki, és ezzel megerősítette azt a tiszteletet, amely a halála után hamarosan az osztályrésze lett.

[20] Alborno, Aegidius Alvarez (Cuenca, 1300 körül–Viterbo 1367): a spanyol királyi család sarja. 1337-ben Toledo érseke lett, de Péter királlyal támadt viszálya miatt 1350-ben Avignonba menekült. Bíboros lett és VI. Ince, majd V. Orbán küldötteként – mivel kiváló katona és diplomata is volt – rendet teremtett egy kis időre Itáliában. Az Egyházi Állam 2. alapítójának is nevezik, mert törvénykönyve 1816-ig érvényben maradt.

December 21.

CANISIUS SZENT PÉTER

December 21.

+Nijmegen, 1521. május 8. *Fribourg, 1597. december 21.

„Úgy tetszett végtelen jószágodnak, Szent Atya és örök Főpap, hogy bensőségesen kéreljem apostolaidat, akiket a vatikáni bazilikában tisztelnek, és akik kegyelmeddel olyan nagy csodákat

műveltek: adjanak a pápa apostoli áldásának állandó hatóerőt. Nagy vigasztalást éreztem és kegyelmed jelenlétét, amelyet Te az ő közbenjárásukra nekem adtál. Ők is megáldották és jóváhagyták németországi küldetésemet, és úgy éreztem, hogy nekem, aki hozzájuk hasonlóan apostollá lettem Németország számára, jóságos pártfogásukat ígérték. Te tudod, Uram, milyen nagyon és milyen sokszor rám bíztad éppen azon a napon Németországot, amelynek állandóan gondját kell viselnem, s amelyért minden erőmet mozgósítanom kell. Vágytam Németországért élni és halni, hogy így a németek angyalával (Szent Mihállyal) együtt dolgozzam.”

Peter Kanijs ezt jegyezte be lelki naplójába 1549. szeptember 2-án. III. Pál pápa fogadta őt az Angyalvárban, aztán a Szent Péter-templomban az apostolfejedelem sírjánál az ő áldásáért imádkozott. Abban az órában világosan látta életfeladatát. És amit akkor érzett, ünnepélyes elismerésben részesült, amikor XIII. Leó pápa „Szent Bonifác után Németország második apostolának” nevezte.

Ami addig a napig történt, előkészület volt. Kanijs Péter ugyanazon a napon született, amelyen Wormsban kimondták Lutherre a birodalmi átkot. Tekintélyes nimwegeni patrícius családból származott. A város akkor a gelderni hercegséghez és egyben a Német Birodalomhoz tartozott. Az ifjú Kanijs atyja akarata ellenére a teológiai tanulmányokat választotta. Kölnben szoros kapcsolatba került tudós és jámbor papoknak egy körével, akik valódi egyházi megújuláson fáradoztak, és elevenen élt bennük a devotio moderna, valamint a német misztika szelleme. 1543 májusában belépett a pár évvel korábban alapított Jézus Társaságba. Előtte Mainzban elvégezte a lelkigyakorlatot Faber Péternél, aki egyike volt Loyolai Szent Ignác első társainak.

Kölnben Canisius körül alakult meg a német föld első jezsuita közössége. A protestantizmushoz húzó Hermann von Wied választófejedelem érsekkel szemben ő lett a vitákban a katolikus papság és a polgárság szószólója. Alig huszonnégy éves korában, 1545-ben háromszor is ő képviselte V. Károly császárnál Köln városának érdekeit. Ebből az alkalmából figyelt föl a fiatal Canisiusra Otto Truchsess von Waldburg bíboros, augsburgi érsek, és magával vitte teológusaként a trienti zsinatra, amikor azt Bolognába helyezték át. 1547 szeptemberében innen hívta Ignác Rómába. 1548 tavaszától 1549 júliusáig Messinában működött, Ignác akkor jelölte ki a németországi munkára. És éppen odafelé utaztában tapasztalta Rómában küldetésének már említett megerősítését.

A következő három évtized során Canisiusnak döntő része volt a hitszakadásban megrendült német egyház újjáépítésében. Mint tanár és hitszónok közvetlenül a katolikusok visszatérítésén munkálkodott.

1566 júniusában Ignác kinevezte az újonnan alapított felsőnémet rendtartomány élére, melyet 1569-ig vezetett. Személyes tekintélye nagyban hozzájárult a hazai utánpótlás megindulásához. A rendi szervezetnek ezzel a kiépítésével Canisius megteremtette a szükséges föltételeket a hatékony és tervszerű munka számára. Ezzel a Jézus Társaság az ellenreformáció átütő erejű tényezője lett.

Canisius személyes hatása még fontosabb volt az egyházpolitikára. Kora katolikus táborának szinte minden fontos emberével személyes kapcsolatban állt, és lényegesen hozzájárult a katolikusok között az új öntudat ébresztéséhez. Egyszerre volt bizalmi embere a katolikus fejedelmeknek és a pápáknak, mindig bevonták a fontosabb egyházpolitikai tárgyalásokba. Terjedelmes reformtervezetei különösen XIII. Gergely idejében voltak döntőek Róma intézkedéseiben. Ezekben a fölterjesztésekben élesen ítélte meg a németországi klérus, sőt a püspökök egy részének magatartását is, gondosabb kiválasztást és jobb képzést követelve számukra. Szorosabb kapcsolatot sürgetett Róma és a németországi egyház között.

Legszélesebb körű hatása Canisius irodalmi műveinek volt. Közülük is első helyen katekizmusai állnak, amelyet Luther katekizmusának ellensúlyozására szántak. I. Ferdinánd császár sürgetésére három kiadásban készítette el. A rövid kérdések és feleletek mindegyik kiadásban közös külső formája nem Canisius találmánya ugyan, de ő alkalmazta a legkövetkezetesebben. A katekizmusok nem igénylik a gondolatok eredetiségét, és nincsenek irodalmi ambícióik, mégis Canisius legsikerültebb alkotásai

lettek. Még a szerző életében kétszáznál több kiadást értek meg, Európában és a tengeren túl is használták és számos nyelvre lefordították őket. A 19. századig több száz kiadásuk jelent meg.

1580 végén Canisius Fribourgba ment, hogy fölépítse az újonnan alapított kollégiumot. 1590 tájáig mint szónok, s a halálát megelőző utolsó néhány napig mint író is tevékenykedett. A csak töredékekben fennmaradt Lelki napló lezárásának tekintendő Lelki végrendeletét életének utolsó éveiben írta. Ebben Canisius bepillantást enged életébe és fáradhatatlan tevékenységébe.

Kitűnt szilárd hitével, amely szinte teljesen közömbösítette a kívülről rátörő hatásokat. A pápasághoz és az Egyházhhoz töretlenül hű maradt. Világosan látta kora gyakorlati egyházi életének gyöngeségeit, és szinte példátlan nyíltsággal ki is mondta őket. Ezek a tapasztalatok mégsem tették sem az Egyházat, sem életének bizonyos formáit kérdésessé. A hangsúlyozott egyháziasság a legvilágosabb alapvonás, amely Canisius életét végigkísérte.

Naplójának töredékei azt bizonyítják, hogy ez az Egyház iránti szeretet és hűség ugyanúgy az Istennel való állandó kapcsolatból született, mint ahogy minden más tevékenységét is ez fogta össze és egységesítette. Vallásossága a devotio moderna szellemének megfelelő keresztény humanizmus volt, amelyet a Szentírás és az egyházatyák átfogó ismerete határozott meg. Ugyanakkor lelki életét kitüntető misztikus kegyelmek is kísérték; különösen fontos volt számára egy látomásos Jézus Szívem-kinyilatkoztatás, amelyben fogadalomtételének napján, 1549. szeptember 4-én részesült Rómában.

Noha Canisius hűséges volt feladatához, távol állt tőle minden fanatizmus. Írói nyelve az akkoriban szokásos durva vitákhoz viszonyítva föltűnően szelíd volt, s barátait is igyekezett mérsékletre bírni. Különbséget tett az Egyháztól való tudatos és éppen ezért bűnös elszakadás és a tényleges, de bűnösnek nem mondható elszakadás között, amikor az Egyházat elhagyó ember nem volt eléggé tudatában annak, hogy valójában mit tesz. Rómával szemben is hangsúlyozta meggyőződését, hogy a protestánsok többségének esetében nem lehet bűnös elszakadásról beszélni.

Canisius jelentőségét elsősorban abban kell látnunk, hogy világosan fölismerte a kor helyzetéből adódó feladatokat, és megvolt a képessége, hogy ezeknek a nagyon változatos feladatoknak fáradhatatlan buzgalommal megfeleljen. Közben tudatosan lemondott saját terveiről és személyes céljairól, s teljesen eggyé lett a kapott feladattal. Az Egyházban lévő visszaélések és saját táborának renyhése sokszor ilyen panaszra fakasztotta: „Péter alszik, Júdás virraszt!” Ennek ellenére semmi jelét sem találjuk nála a csüggedésnek vagy a kétségbeesésnek. Gyakran sikerült bátorságot öntenie a rettegőkbe. Bizakodásának titka szilárd hite volt, amint az kitűnik a következő levéltöredékből: „Sok ember félelme nagyobb a kelleténél, mert emberi segítséget keres és nem istenit, s az Egyház problémáira is kétségbeesésben és nem szent bizakodásban keresi a segítséget.” Itt megmutatkozik igazi nagysága: tudatában volt, hogy látszólag feleslegesen és eredménytelenül kell dolgoznia. Mégis kitarzott a munkában mindvégig hűen és fáradhatatlanul, valósággal életét áldozta érte.

Halála után rövidesen megindult az első német jezsuita tisztelete a német rendtartományban, Svájcban, Tirolban és a délnémet területen. Katekizmus révén még az egyszerű nép körében is olyan elevenen maradt meg emlékezete, hogy a 19. századig maga a „Canisius” név a katekizmust jelentette. Már 1614-ben megjelent első nyomtatott életrajza Matthaus Rader tollából. Ezt követte 1616-ban Sacchini életrajza, amelyet később is nagyra értékelték. A hamarosan megindult boldoggá avatási eljárást megszakította a jezsuita rend eltörlése, így csak 1864-ben sikerült boldoggá avatni. XI. Pius pápa 1925-ben szentté avatta, s egyúttal egyháztanítóvá emelte. A szent teste a fribourgi Szent Mihály-templomban nyugszik.

Ünnepét 1926-ban vették föl a római naptárba, április 27-re. 1969-ben áthelyezték halála napjára, december 21-re.

Bárhova érkezett Canisius Péter, elszomorította a hívők vallási tudatlansága, és emiatt gyakran kifakadt a hanyag papok ellen. Egyszer a prédikációjában nevével játszva (canis = kutya) azt mondta, az evangélium hirdetőjének nem szabad az ige szolgálatát elhanyagolnia, nehogy néma kutyának

nevezze a próféta (Iz 56,10), mert nem tud ugatni. Ő azért jött, hogy őrködjön és ugasson, és minden papnak így kell fölfognia saját hivatását.

Amikor Canisius teológiaprofesszor és rektor volt az ingolstadt-i egyetemen, különleges feladatok elé állította őt hivatala. Gyakran kénytelen volt elsimítani és helyrehozni rendezetlen ügyeket, adósságokat. Egy diák éjszaka lövöldözött az utcán, és fölverte álmukból a tiszteletreméltó polgárokat, egy másik megsebesített valakit a tánchelyen – a rektornak kellett a fölháborodottakat lecsöndesítenie, és a bajcsinálókat megleckéztetnie. De a professzorok is számos tennivalót adtak. Mindig Canisiusnak kellett helyreállítania a békét. Canisius Péter lekipásztori munkájáról eleven tájékoztatást ad egy korabeli híradás: Ingolstadtban akkora tömeg gyűlt össze prédikációira, hogy sokan az ajtón kívül rekedtek, és kénytelenek voltak az ablakon át hallgatni szavait. Bécsben először csak tíz hívőnek kezdett prédikálni; később már a város egyik templomába sem fértek be hallgatói, és szinte még a Szent István-dómot is szétfeszítette a szorongó tömeg. Amikor Regensburgban prédikált, Dél-Németország püspökei a lába előtt ültek. A worms-i császári dómban megérkezése után azonnal a szószékre kellett mennie. Amikor Kölnben egy beszéd után el akarta hagyni a dómot, úgy körülvette a nép, mintha király lett volna. Oybin bei Zittauban lecsitította a kolostor birtokának bérlőit. Állt a prágai dóm szószékén, előadásokat tartott Krakkóban, majd ismét Strassburgban. Amikor prédikálni kezdett Augsburgban, nem volt ötvennél több hallgatója; néhány hónap múlva már kilencszázan tértek meg.

Sok irigye volt, ellenfelei gúnnyal és rágalmazással próbálkoztak. Elnevezték szerzeteskutyának, istenkáromlónak, a pápa szamarának, szélhámos csalónak. Az 1566. évi birodalmi gyűlés idején kormot öntöttek szenteltvíz-tartóiba. Böjti időben sült pecsenyét kínálgattak a templomba menőknek, beszéde alatt követ dobáltak a templomba. Péter egyetlen válasza ez volt: „Benedictus Deus! – Legyen áldott az Isten!” Rendtársainak ezt írta: „Szeressük azokat, akik üldöznek és rágalmaznak bennünket. Bár csak jobban szeretnénk őket, mint ahogy ők minket gyaláznak!” A ránk maradt prédikációiban Péter sohasem használt olyan kifejezéseket mint tévtanító, protestáns vagy luteránus. Tisztelettel „új tanítókról” vagy „új világról” beszélt.

Amikor halálos ágyán feküdt, utolsó erejével a szentolvasót imádkozta. Rendtársai, akik körülvették ágyát, meghatottan imádkoztak vele együtt. Miután elhangzott az utolsó Üdvözlégy, Canisius kissé fölemelkedett, szent csodálkozással a szoba egyik helyére nézett, kezével odamutatott, és azt mondta: „Látjátok, látjátok?” Az ott állók semmit sem láttak. A haldokló azonban teljes pompájában látta a Szent Szület, aki hűséges szolgáját hívta.

December 22.

CABRINI SZENT FRANCISKA apáca, alapítónő

December 22.

*Sant'Angelo Lodigiano, 1850. július 15. +Chicago, 1917. december 22.

A polgárháború után az Egyesült Államok számos nemzet fiainak otthonává vált. A nem angolul beszélők bevándorlása már az Atlanti-tengerpart gyarmatosításának idejében megkezdődött, a bevándorlók azonban többségükben Észak-Európából érkeztek. 1880-tól elsősorban a dél- és közép-európaiak áramlottak be. Ez a helyzet az USA katolikus egyházára is súlyos feladatokat rótt. Mivel ezek az új bevándorlók rendszerint csak alig, vagy egyáltalán nem tudtak angolul, saját anyanyelvükön kellett őket oktatni és gondozni. Az angolul beszélő többség nem törődve azzal, hogy legnagyobb részük hihetetlenül szegény, megvetette és kizsákmányolta őket.

A bevándorlók között talán az olaszok sorsa volt a legrosszabb. A németekkel szemben például szervezetlen csoportokban telepedtek le. Olasz papok és szerzetesek nem kísérték őket. Azért mentek Amerikába, hogy kiszabaduljanak abból a szegénységből és zűrzavarból, amelyben otthon Szicíliában, Nápolyban vagy Calabriában éltek; a nagyvárosok nyomornegyedeiben telepedtek le, ahol csak a legalacsonyabb rendű és a legrosszabbul fizetett munkákhoz juthattak hozzá. Soknak közülük

nem is volt szándékában, hogy örökre ott maradjon. Nem akartak mást, csupán egy pár dollárt keresni, hogy kifizethessék adósságaikat, régi hazájukban egy darabka földet vásárolhassanak, és oda húzódhassanak vissza. Elég gyakran azonban még ebben a reménységükben is keservesen csalódtak.

Úgy tűnt, hogy még az Egyház is elhagyta őket. A püspökök jórészt ír születésűek voltak, és azon fáradoztak, hogy bebizonyítsák: a katolikusok is lehetnek jó, angol nyelvű amerikaiak; ezért ezek az újonnan érkezett idegenek kínosan érintették őket.

Hogy ebben a súlyos helyzetben segítséget nyújtson, 1889-ben Francesca Cabrini olasz nővérek egy kis csoportjával New York Citybe érkezett. XIII. Leó pápa (1878–1903) küldte őket.

Franciska egy tehetős lombard parasztcsalád leánya volt. Apját, Agostinót a faluban csak „nagy keresztény”-nek hívták. Tizenkét idősebb testvére közül csak néhányan maradtak életben, s őt magát is, mert koraszülött volt, mindjárt a születése után megkeresztelték. A család léggömbre mély keresztény áhítattal és felebaráti szeretettel átitatott volt.

Franciska kisgyermekkorától arról álmodott, hogy távoli országok hithirdetője lesz. Ez a kívánság nem pusztán kalandvágyból fakadt. Eredetileg Kínába kíváncsi volt, mivel azonban nem mehetett a Távol-Keletre, hosszú ideig úgy látszott, hogy egyáltalán nincs is szerzetesi hivatása. Ebben az időben Olaszországban még nem volt női missziós kongregáció. Gyenge egészsége miatt a meglévő szerzetek kétszer is elutasították felvételi kérelmét. Tanulni kezdett, és megszerezte a néptanítói oklevelet. Úgy látszott, hogy tanítónő lesz egy faluban, amikor egyszer csak teljesen szokatlan módon mégis megbizonyosodott hivatásáról.

Antonia Tondini asszony és Teresa Galza 1857-ben Lodi egyházmegyéjének támogatásával Codogno városkában lányárvaházat nyitott. A két nő azonban alkalmatlannak bizonyult az árvaház vezetésére: elhanyagolták feladataikat és szüntelenül perlekedtek. A püspök, hogy felelősségük tudatára ébressze őket, megengedte, hogy fogadalmat tegyenek és szerzetesruhát öltsenek. Mivel magatartásukon nem változtattak és csak szegényt hoztak a szerzetes névre, Gelmini püspök és monsignore Serrati, a ház lelki vezetője 1874-ben Francesca Cabrinihez fordult, hogy teremtsen rendet a zűrzavarban. Ő, mivel értett hozzá, hogy megnyerje az árva gyermekek szeretetét és ragaszkodását, csakhamar olyan sikert ért el ápolásuk és nevelésük terén, hogy heten közülük később hozzá hasonlóan szerzetesi fogadalmat tettek. Miután mindkét „alapítót” eltanácsolták a „Gondviselés házából” – amint az intézetet nevezték –, csakhamar Cabrini anyja lett a kicsi, de virágzó közösség feje. Konventet létesített Codognóban, és miután több társnőt talált a szomszédos falvakban, Milánóban megnyitott egy másik házat, ahol otthont rendezett be a tanítónő-növendékek számára.

Cabrini anyában az egészséges emberi értelem született zsenialitással és vállalkozó kedvvel párosult; ez tette lehetővé, hogy a meggondolatlanul alapított és rosszul vezetett „Gondviselés házat” új kongregációvá alakítsa. Nem feledkezett meg missziós hivatásáról sem; felismerte, hogy az intézet csupán provinciális jellegű marad, ha nem sikerül házat alapítania Rómában. 1887-ben jelent meg az Örök Városban mindenféle ajánlás vagy kapcsolat és anyagi eszközök nélkül. Állhatatossága és céltudatossága végül megnyerte ügyének Róma bíboros vikáriusának, Lucio Maria Parocchinak a támogatását, aki azzal a feladattal bízta meg, hogy ne csak egy házat alapítson a városban, hanem kettőt: egy „szabad iskolát” és egy óvodát.

Amikor a Jézus Szent Szíve missziós nővérek szabályzatát 1901-ben bemutatták XIII. Leó pápának, fellelkesült rajta, és azonnal meg is erősítette a kongregációt. Magánkihallgatása alkalmával azt tanácsolta Cabrini anyának, hogy inkább Amerikába menjen, mint Kínába. Abban az időben a piacenzai Giovanni Battista Scalabrini (1839–1905) püspök már hozzáfogott, hogy olasz papokat küldjön az USA-ba; a pápa figyelmét az olasz bevándorlók nyomorúságos helyzetére és a segítség halaszthatatlan voltára irányította. Scalabrini püspök korábban megkísérelte, hogy megnyerje Franciskát munkatársának. De Franciska csak a pápa ösztönzése után mutatott érdeklődést az iránt, ami később életének fő műve lett.

Már harminckilenc éves volt, amikor Corrigan érsek meghívására megérkezett New Yorkba. Meg kellett állapítania, hogy az érsek nem számított gyors megjelenésére, és hogy az árvaház megalapítására irányuló terve egyáltalában nem találkozott annak egyetértésével és jóakarásával. Cesnola grófnő, a Metropolitan Museum of Art igazgatójának felesége már szerzett egy házat a vállalkozás számára New York egyik előkelő negyedében, az érsek azonban attól félt, hogy a szomszédok ellenvetést tesznek majd amiatt, hogy a közelükben árvaház létesüljön rongyos olasz gyerekek számára. Afelől is aggályai voltak, hogy vajon tudja-e biztosítani az árvaház fenntartásához a szükséges pénzt. Cabrini anyának azonban végül sikerült elnyernie beleegyezését egy kísérlethez. Azzal, hogy állandóan kért Krisztus szegényei számára, társnői segítségével sikerre tudta vinni az árvaház tervét. Cabrini anya most már el tudta helyezni az árvaházat New York peremkerületében.

1892-ben pedig megalapította a Kolumbus kórházat. Valamennyi kórház, amelyet később más helyeken alapított, ugyanezt a nevet viselte.

1909-ben Cabrini anya megkapta az USA állampolgárságát. Bár fő érdeklődése az Egyesült Államokban élő olaszokra irányult, munkáját nem korlátozta csak az ő támogatásukra, hanem új alapításokat hozott létre Közép- és Dél-Amerikában, Franciaországban, Spanyolországban és Angliában is. Néhányat közülük elsősorban azzal a céllal nyitott meg, hogy utánpótlásról gondoskodjon amerikai alapításai számára. Kongregációjának fő működési területe volt az USA-ban New York, New Orleans, Chicago, Denver, Seattle és Los Angeles. A Szent Szív hithirdetőinek fő tevékenysége iskolák, árvaházak és kórházak megnyitásából állt; sok nővért állítottak a szegénygondozás munkájába is. A coloradói Denver körüli bányavidéken gyakran a bányákba is leszálltak, hogy meglátogassák és tanáccsal lássák el az ott dolgozó olaszokat. Gyakran lehetett velük találkozni a Sing-Singben, New York nagy fogházában is, ahol a halálraítélteket vigasztalták.

Élete folyamán Cabrini anya hatvanhét házat alapított, és amikor 1917. december 22-én Chicagóban meghalt, konventjeiben 1.500 volt a nővérek száma, 5.000-nél több árva gyermek állt a nővérek oltalma alatt, és több mint 100.000 beteget kezeltek kórházaiban. Halála után Svájcra és Ausztráliára is kiterjesztették a kongregáció hatáskörét. 1964-ben a nővérek száma 3.500 volt. Cabrini anyát 1938-ban boldoggá, 1946. július 7-én szentté avatták. Ő volt az első nő az USA-ban, akinek ez a megtiszteltetés osztályrészül jutott.

December 23.

KENTY SZENT JÁNOS

December 23.

*Malec, 1390. +Krakkó, 1473. december 24.

A hírhedtté vált Oswiecimtől (Auschwitztól) mintegy 18 kilométernyire délre fekszik Kety (Kenty) kis városa. Ennek közelében egy kicsiny faluban, amelyet Malecnak vagy Martának hívnak, született János 1390-ben. Születése után szülei hamarosan beköltöztek Ketybe, ahol atyja polgármester lett. János 1413-ban iratkozott be a Krakkói Egyetem szabad művészetek fakultására. Ekkor már 23 éves volt, azaz jóval idősebb, mint azok a 14–15 éves gyermekek, akikkel együtt kezdte a tanulást. 1418-ban magiszter artium lett, azaz letette az első egyetemi évek vizsgáit, és elhatározta, hogy továbbtanul a filozófiai fakultáson. Valószínűnek látszik azonban, hogy a filozófiai tanulmányokat megélhetési gondok miatt nem tudta befejezni, s szorult helyzetében tudományos művek kéziratának másolásával kezdett foglalkozni.

Krakkótól negyven kilométernyire fekszik Miechow városa, ahol a Szentsír kanonokrend egy híres kolostori iskolát tartott fenn. Jánost meghívták az iskola igazgatójának; nyolc éven át vezette az iskolát, de nemcsak tanított, hanem lelkipásztori tevékenységet is folytatott. Nem tudjuk pontosan, hogy mikor és hol szentelték pappá, de valószínű, hogy még 1421 előtt.

1429-ben elhagyta Miechowot, és ettől kezdve a Krakkói Egyetem filozófiai fakultásán tartott előadásokat. Ekkor kezdte meg a teológia egyetemi szintű tanulását, talán azért, hogy mélyebben megérthesse a filozófiában fölmerülő vallási kérdéseket.

Az egyetem hamarosan fontos tisztségekkel bízta meg: a filozófiai fakultás dékánja, majd a Nagyobb Kollégium, a Kollegium Maius igazgatója lett. 1439-ben kanonoki kinevezést kapott a püspökétől, végül olkuszi prépost lett. Rövidesen azonban lemondott minden tisztségéről, hogy egészen a tudománynak szentelhesse magát. Jóllehet már professzor volt, folytatni akarta teológiai tanulmányait, és mesterének választotta Hessei Benedeket, aki híres filozófus, jogász és teológus volt egy személyben. Az ő irányítása mellett tanult, és végre 1443-ban teológiai magiszter, illetve doktor lett. Abban a korban rendkívüli volt ilyen idős fejjel tanulni, de János nem szégyellte. Ezután még három évtizedig volt professzora az egyetemnek. Krakkóban halt meg 1473. december 24-én.

A tisztelete a halála után azonnal megkezdődött, s Krakkóban és Dél- Lengyelországban terjedt. A krakkói Szent Anna-templom szószéke alá temették. A széles körű és eleven tisztelet ellenére csak a 17. század első felében kezdték meg boldoggá avatását, és a háborús viszonyok miatt csak 1680-ban avatták boldoggá.

A szentté avatás még tovább húzódott, mert fölmerült a gyanú, hogy nem tartozott-e ahhoz az irányzathoz, amelynek tagjai a zsinatot a pápa fölé helyezték. Mikor ez a gyanú eloszlott, XIII. Kelemen pápa 1767. július 16-án szentté avatta.

Elcsodálkozhatunk azon, hogy János milyen buzgó volt a tanulásban, s hogy milyen sokáig tanult. Az ő esetében a tanulás nem merült ki az anyag puszta szellemi földolgozásában, hanem fáradtságos munkával másolta is a kéziratokat. Ugyanis a professzorai előadásain kívül más szerzőket is lemásolt. Ez a munka akkor nagy erőfeszítést és aszkézist követelt. A leírt oldalak száma megközelíti a tizennyolcezeret. Lapszéli jegyzetei és a művek végén álló megjegyzései mutatják, milyen egyedülálló munkát végzett. Az egyik lap szélén ez áll: „Hajnalban fejeztem be”; egy másikon: „Ennek a másolása volt a legnehezebb”.

Ha az iránt érdeklődünk, vajon mi indította Jánost erre a másolói munkára, pontos válaszunk nincs, csak találgatni tudunk. Abból a körülményből, hogy lelkipásztori munkája kedvéért minden állásáról lemondott – és ez együtt járt jövedelmeinek megszűnésével is –, arra következtethetünk, hogy elsősorban nem a tudományos érdeklődés vezette, hanem megélhetési gondjain könnyített ezáltal.

De amit keresett, azt legnagyobb részében jótékony célokra fordította. A hagyomány mind a mai napig úgy emlékezik rá, hogy soha senki nem ment el tőle segítség nélkül. Elbeszéli, hogyan öltöztette a ruhátlanokat, miképp adta oda cipőjét a koldusnak, és ment haza ő maga mezítláb, vagy hogyan adta oda zarándokútján a rablóknak utolsó tallérjait is. Ezek az elbeszélések egybehangzóan tanúsítják fenntartások nélkül adakozó, minden rászoruló felé megnyilvánuló jóságát.

Magukban a másolt könyvekben is nyoma maradt gondoskodó jóságának, jegyzeteivel az olvasót figyelmezteti a szöveg félreérthetőségére vagy a hitet támadó tartalomra.

A tudományos ismeretekért folytatott rendszeres küzdelem során János még valamit megtanult: az alázatot. Erről is lapszéli jegyzetei tanúskodnak, amelyekből kiderül, hogy néha egy-egy nehezebb helyet nem tudott megérteni, máskor egy-egy szót nem tudott kiolvasni. Az egyik könyvben, amelyet még Miechowban másolt, megjegyzi, hogy csak azért írta le, hogy „a lustaságot és az unatkozást elűzze magától”. Valószínűleg ez is igaz, és egy olyan emberre vall, aki élete egyetlen percét sem akarja tétlenül elvesztegetni, hanem az időt mint Isten ajándékát jó célra, mások javára akarja fordítani.

Ugyanezekben a kéziratokban a jámborság jelei is ott rejlenek: Mindegyik elején ott áll az „In nomine Domini” kezdés. Erre talán még mondhatnánk, hogy szokványos, különösebb tartalom nélküli másolói fordulat. De a könyvek végén is állnak megjegyzések, amelyek már teljesen a sajátjai, nem szabvány formulák, hanem hálát ad bennük Istennek, a Szűzanyának, és kifejezi, hogy minden munkáját Isten dicsőségére szánja.

1460-ban, immár hetven éves fejjel újra meghívták a Nagyobb Kollégium vezetőjének. Abban az időben egy krakkói polgár vádat emelt a kollégium ellen Rómában. Jánosnak sok gondot okozott a per, és a maga részéről azzal zárta le, hogy lemondott. Ennek a pernek lehetett része abban, hogy ezek után semmiféle tisztséget nem vállalt. A kollégium falára azonban föltétette ezt a feliratot: „Conturbare cave, quia placare grave”, azaz: „Ne támassz zavart, mert nehéz rendet teremteni”.

Kenty Szent János az egyházi kollégiumok és iskolák védőszentje. A hagyományban azonban úgy él, mint jószágos, másokkal együttérző szent, aki Krisztus nyomában járt egész életében.

1473 karácsony éjszakáján halt meg Krakkóban, 1767-ben avatták szentté. Ünnepe 1770-ben vették föl a római naptárba, október 20-ra. 1969-ben december 23-ra helyezték át.

Úton volt Róma felé, amikor hirtelen rablók rohanták meg, megverték és elvették mindenét. Ő égre és földre biztosította őket, hogy nem maradt semmije. Mikor a rablók odébbálltak és ő magához tért a rémületéből, eszébe jutott, hogy elindulása előtt, éppen az útonállókra gondolva, néhány tallért az ingébe varrt. S ezt nem adta oda. Ezért futásnak eredt és utolérve a rablókat, térdre borulva vallotta meg nekik, hogy nem mondott igazat, s ezzel rászolgált Isten haragjára. Majd átnyújtotta nekik az ingbe varrott pénzt. A rablók ettől annyira megilletődtek, hogy ők vetették magukat a szent lábához, és bocsánatát kérve visszaadták mindenét, amit elvettek tőle.

Tanítványaival egy asztalnál étkezett a kollégiumban. Egy alkalommal szétszította a húst, mindenkinek a maga részét, majd az utolsó szeletet a saját tányérjára tette. Ebben a pillanatban egy koldus kopogtatott váratlanul, és enni kért. János zokszó nélkül fogta a tányérját, és a rajta lévő húst a koldus kezébe adta, aki mohón vetette magát az ételre. A következő pillanatban valamennyien észrevették, hogy a mester tányérján ismét egy darab hús látható, amit ő – örömmel fogadva a Gondviselés ajándékát – jóízűen elfogyasztott.

E csoda emlékére a krakkói kollégiumban bevezették a következő szokást: legalább egy szegénynek minden alkalommal együtt kellett étkeznie a diákokkal. S ha az ajtóban megjelent egy szegény ember, a fől szolgálónak hangosan be kellett jelentenie őt, mire az asztalnál ülők így válaszoltak: „Krisztus jön!”. S ugyancsak János emlékezetére alapítványt tettek, hogy abból minden évben néhány rászoruló embert fölruházzanak.

December 26.

SZENT ISTVÁN DIÁKONUS

December 26.

+Jeruzsálem

István diákonus vértanúságát Szent Lukács örökítette meg az Egyház számára az Apostolok Cselekedeteiben (6,1–8,2). E két fejezetben Lukács nem annyira a vértanúságot hangsúlyozta, mint inkább azt az üdvtörténeti fordulatot, amelynek dátuma István halálának napja: a fiatal Egyház Jeruzsálemből szétszóródik „Júdeába és Szamariába”, majd a pogányok közé is, s ezáltal egyre szélesebb körben terjed az Evangélium.

István a hét diákonus egyike, akiket az apostolok azért választottak, mert feszültség támadt a görög nyelvű és hellén kultúrájú, valamint a jeruzsálemi hívek között. A görögök úgy érezték, hogy az ő özvegyeiket elhanyagolják az alamizsnaosztásnál. Az apostolok ezért úgy határoztak, hogy megbíznak a hét hellén férfit az asztal szolgálatával, s ők az imádságnak és az ige szolgálatának élnek. E férfiak a hellén keresztények tekintélyes képviselői lehettek, s emellett igazi apostolok, akiket nem lehet ugyan együtt említeni a Tizenkettővel, de teljes bátorsággal hirdették az Evangéliumot, és magukkal vitték egész Júdeába.

A hét diákonus közül Lukács kiemeli Istvánt, „ezt a hittel és Szentlélekkel eltelt férfit” mint igazi keresztényt. Isten nagyobb mértékben tette őt kegyelme eszközévé, mint a másik hatot, ezért művelt csodákat és jeleket a nép körében. Emellett a bölcsesség ajándékából is bőségesebben részesült, ennek köszönhetően hirdette oly nagy erővel Isten ígését:

„István kegyelemmel és erővel eltelve csodákat és jeleket művelt a nép körében. Erre a libertinusok, cireneiek, alexandriaiak, kilikiaiak és asiaiak zsinagógájából némelyek ellene támadtak, és vitatkozni kezdtek Istvánnal, de bölcsességével és a Lélekkel szemben, amellyel beszélt, nem tudtak helyállni.”

Az elbeszélésben Istvánt nemcsak bölcs és Szentlélekkel eltelt tanúnak, átütő erővel érvelő szónoknak láthatjuk, hanem látnoknak is, akinek arca fölragyog, mint egy angyalé, és arra is méltónak találtatott, hogy Isten dicsőséges jobbán meglássa az Emberfiát.

Lukácsnak azonban nem az a célja, hogy elmélkedés tárgyául állítsa elénk a szent diákonus alakját, hanem az Egyház története szempontjából látja fontosnak István szerepét, mert az ő halála vezeti be az Egyház elszakadását a Templomtól és a zsidóságtól. István személyében és küldetésében világosan láthatóvá válik a lelkek szétválása, hasonlóan ahhoz, ami Jézus körül lejátszódott. Nem véletlenül válik a tanítvány életének vége is hasonlóvá Mesteréhez. Minden égi ajándékot a szolgálatra kapott István, aki a szó eredeti értelmében, teljes egészében szolgál, „diákonus” volt.

Miként Jézust, Istvánt is a főtanács elé állították, és ez a jogi hatóság folytatta le a pert. Ugyanazokkal a vádakkal léptek föl ellene, mint Jézus ellen: „Embereket fogadtak föl, hogy állítsák: »Hallottuk, hogy káromló szavakkal illette Mózeset és az Istent!« Fölzigatták a népet, a papokat és az írástudókat, úgyhogy rárontottak, megragadták, és a főtanács elé hurcolták. Ott hamis tanúkat szólaltattak meg, akik állították: »Ez az ember folyvást a szent hely és a törvény ellen beszél!«” (ApCsel 6,11--13).

Istvánon beteljesedik Krisztus ígérete: „Amikor majd a zsinagógákba vagy a hatóságok és a hatalmasságok elé hurcolnak titeket, ne gondolkodjatok rajta, hogyan védekezzetek és mit mondjatok, mert a Szentlélek abban az órában majd megtanít benneteket rá, hogy mit kell mondanotok” (Lk 12,11–12). Ezért tudja István is, hogy mit kell mondania. Áttekinti Izrael egész történetét, az üdvtörténetet, amelynek során Isten oly sokszor művelt csodákat a nép érdekében. Felsorolja Isten csodatetteit és a nép ellenkezését, mert „atyáink szívük mélyén visszavágytak Egyiptomba” (7,39). István a maga prófétai látásával látja, hogy a történelem vonalai egy pontban találkoztak: Isten elküldi egyszülött Fiát, az Igazat, s a zsidók, mert keménynyakúak és körülmetéletlen a szívük, keresztre feszítették őt. És ekkor a történelem vonalai ismét tágulni kezdenek a jövő felé: Isten már nincs a Templomhoz és az „az ő népéhez” kötve. Az örömhír most terjedni kezd a pogányok felé: „A Magasságbeli nem lakik emberi kéz emelte hajlékban, ahogy a próféta is mondja: »Az ég az én trónusom, s a föld lábam alatt a zsámoly.« Milyen házat építhettek nekem – mondja az Úr –, hol lehetne a pihenőhelyem? Hát nem az én kezem alkotott mindent? Ti vastagnyakúak, körülmetéletlen szívűek és fülűek, mindig ellenálltatok a Szentléleknek, s mint atyáitok, olyanok vagytok ti is. Melyik prófétát nem üldözték atyáitok? Mind megöltétek azokat, akik az Igaz eljövételéről jövendöltek. S most ti lettetek árulói és gyilkosai, ti, akik az angyalok közreműködésével átvettétek a törvényt, de nem tartottátok meg!” (7,48--53).

A vádlott védőbeszéde súlyos vádként hullott a vádlókra, amit azok meg is értettek, azért vicsorították rá a fogukat. István azonban kimondta az ítéletet: „Látom a megnyílt eget és az Emberfiát, amint ott áll az Isten jobbán!” Igen, a Bírót látta, aki fölment a mennybe, és a saját szava szerint megtagadja azokat, akik megtagadják őt. Elvétetik tőlük az örömhír, s akik most köveket ragadnak, hogy Istvánt elhallgattassák, a végső ítélet előtt állnak.

István a halálával megpecsételte bátor tanúságtételét. De a mennyei Bíró, aki ellenségei ellenére ment föl a mennybe, állja a szavát, és megvallja azokat, akik megvallják őt. Az igaz tanú, aki Mesteréhez annyira hasonlóan hal meg, nem hiába kiáltja: „Úr Jézus, vedd magadhoz a lelkemet!”(7,59).

István annyira diákonus, annyira jó értelemben szolgálta, hogy Lukács a vértanúsága történetét is egészen az Evangélium terjedésének szolgálatába állíthatta. És ez minden szent életében így van: a

személyük egészen eltűnik a szolgálatuk mögött, amit Isten megbízásából a keresztény közösség, az emberek, a világ és az üdvtörténet javára végeznek. Maga Jézus is így fogta föl életét: „...az Emberfia nem azért jött, hogy őt szolgálják, hanem hogy ő szolgáljon és odaadja az életét” (Mk 10,45). Az igazi tanítványok, a szentek, ebben követik Krisztust, aki erre hívja őket.

István diákonus ünnepét a legrégebb liturgikus források december 26- ra teszik.

Képzeld magunk elé a történetet, ahogyan Szent Lukács leírta, s ahogy Karácsony másnapján hallani szoktuk a szentmisében.

István a főtanács előtt először halkán, az igaza tudatában lévő ember nyugalomával beszél, ám egyszer csak villámot vet a tekintete, és mint a vihar, úgy csap le a főtanács tagjaira.

Szavaitól zűrzavar támad: a főtanács tagjai fölugrálnak a helyükről, és dühük jeléül a fogukat vicsorítják feléje. Amikor István elmondja látomását, tovább nem fékezik magukat: a főpap megszagatja a ruháját, a többiek ordítva befogják a fülüket, hogy ne hallják a „káromlást”. Ezzel a pernek vége is szakadt, hiszen a hallott káromlás után nem volt szükség többé tanúkra. A káromlás büntetése a megkövezés volt. A főpap talán még megkísérelte, hogy a formáság kedvéért ítéletet hirdessen, de az általános kavardásban erre már senki nem figyelt oda. Mintha eszüket vesztették volna az emberek, rárohantak Istvánra, és hangos kiabálás közepette tuszkolták vonszolták ki a teremből, ki a városon kívülre, hogy ott haljon meg. Vitték végig Jeruzsálem utcáin a Damaszkuszi-kapu felé, hogy ott hajtsák végre a megkövezést.

„De hát mi rosszat tett?” – kérdezték néhányan félénken, akik látták Istvánt a fékevesztett tömeg gyűrűjében. A tömeg azonban nem gondolkodott, csak ordított és tolongott az áldozat körül. Elérvén a kapuhoz, gúnyos kiáltások közepette kitaszították, hogy fusson az életért, ha tud. István azonban nem fut el a kövek elől. Hanem amikor hullani kezdtek rá a kövek, ő térden állva így könyörgött: „Uram, ne ródd föl nekik ezt bűnül!” – és e szavakkal elszenderült.

Saul pedig, aki ezeknek tanúja volt, és a megkövezők az ő lába elé tették le a ruhájukat, ugyanezen a kapun át indult el egy héttel később Damaszkuszba. Akkor, ismét elhaladva a hely mellett, a szíve valószínűleg gyorsabban kezdett verni, hiszen hallotta István utolsó imádságát. Önkéntelenül is a szeme elé kapta a kezét, majd lova oldalába vágta sarkantyúját hiszen Damaszkusz még messze volt. Nem is sejtette, hogy még mielőtt beérne Damaszkuszba, találkozni fog Azzal, aki a vértanú diákonus helyére belőle formál apostolt, hogy az Evangélium egyre szélesebb körökben terjedjen a pogányok között.

December 27.

SZENT FABIOLA özvegy

December 27.

+Róma, 400.

Már a neve is elárulja, hogy a Fabiusok régi római patrícius- nemzetségéből származott. Egyik őse volt Quintus Fabius Maximus, a Hannibal elleni harc híres hadvezére, aki Vergilius szerint: „... egyedül tartotta meg számunkra az államot meggondolt késlekedésével”.

Szent Jeromos (lásd: A szentek élete, 552. o.) egy Oceanushoz intézett levelében írta le a szent életét. Gyermekkoráról semmit sem közöl. Életének döntő eseményével, egy előkelő rómaival kötött házasságával kezdi történetét. Férje olyannyira bűnös szenvedélyű lehetett, „hogy még egy szajha sem” tudta volna vele elviselni a közös életet. Fabiola ezért a polgári jog szerint elvált tőle. F fiatal volt, szíve szeretetre vágyott; s amikor alkalom kínálkozott rá, a keresztény törvények ellenére még férje életében másodszor is házasságot kötött. Még nem tudta, hogy másvalaki, teljesen más választotta ki

magának, és bár még nem kereste őt, az már meg is találta. Össze is törte földi szeretetét, amikor második férjét a halál által vette el tőle.

Fabiola mélyen megrendült. Magába szállt, vezeklőruhát öltött, és „egész Róma szeme láttára” felvétette magát a Lateráni bazilika vezeklőinek seregébe. „Kibontott hajjal, sápadt arccal és ékszer nélküli kezekkel alázkodott meg. Az Úr templomába nem lépett be, hanem mint Mária, Mózes nővére elkülönülten, a táboron kívül tartózkodott, míg az őt kizáró pap vissza nem hívta.”

Az egész böjti időszakban a közösség előtt vezekelt Fabiola, akinek szívében felébredt az Úr iránti „szervedély” és megtérésében részt vett a közösség. „A püspök, a papok és az egész nép vele együtt sírt”, a szent töredelem adományával megáldva, valamennyien egy szájjal és egy szívvel vallották bűnösnek magukat, s egy emberként keltek új életre az Úr vérében. Az egyházi közösségbe való újrafelvétele után Fabiola kizárólag Istenhez tartozott. Eladta kiterjedt birtokait, kórházakat épített, támogatta a papokat, szerzeteseket és szüzeket. De nemcsak a pénzével jótékonykodott, hanem önmagát is odaadta. Saját kezével osztotta ki az ételt, és szíve jóságával sok nyomorúságon enyhített. Leprásokat vitt a kórházba, és bekötözte gennyes sebeiket. Róma túlságosan szűk lett számára. „Végigjárta a szigeteket, az egész Tirrén-tengert, a volszkuszok vidékét (Latium és Campania), az erősen tagolt tengerpartok rejtett öbleit”, ahol szerzetesek telepei voltak, „és mindenütt saját kezével vagy jámbor és megbízható férfiak által osztotta szét gazdag adományait”.

Egy napon hirtelen jeruzsálemi zarándoklatra határozta el magát. Akkoriban az Úr születésének helyén, Betlehemben élt Szent Jeromos Istennek szentelt nők tanítójaként, akik közül néhányan (lásd: Szent Paula, 68. o. és Szent Eusztochium, 516. o.) – mint ő maga is – Rómából származtak. Fabiola rövid időre igénybe vette vendégszeretetüket, és teljes buzgósággal szentelte magát az „istenes könyveknek”. Nem értelemből fakadó tudásvágy hajtotta; Isten ígéjének kenyerére éhezett, és arra sürgette Jeromost, hogy részeltesse benne. Hozzáfogott, „hogyan kikerdezzem”, közli a szent tanító Fabiola nekrológiájában; „mintha még azt is tudnom kellene, amit nem tudok”. Sőt még Jeromos ígéretét is vette, hogy írásban tárja fel számára az ószövetségi események mélységes misztériumait, Izrael pusztai táborhelyeinek krisztológiai értelmét. Fabiola mégsem csatlakozott az Istennek szentelt nők köréhez. Ez az életforma valószínűleg nem felelt meg neki, aki „teljesen úton levő”, egészen zarándok volt. Amikor híre kelt, hogy a hunok Jeruzsálem ellen vonulnak, visszatért Rómába, és folytatta apostoli életét.

Vágya arra irányult, hogy teljes szegénységben éljen. „Nem arra vágyódott már, hogy ő adjon alamizsnát másoknak, hanem hogy Krisztusért ő maga fogadjon el adományokat.” Hogy megszabaduljon a birtoklás „nagy terhétől”, megmaradt vagyonát azoknak a szerzeteseknek ajándékozta, akik meghívására érkeztek mindenfelől. Ez röviddel halála előtt történt. Kívánsága szerint Fabiola minden földi tehertől mentesen hunyt el, s „a keresztények magasztalták, a pogányok csodálták, a szegények pedig meggyászolták”. Sírbatételére az egész városból összegyűlt a nép. „Zsoltárok hangzottak fel, s a templom aranyozott mennyezetén visszhangzott az alleluja. Itt fiatalok kórusa, amott öszeké, s dicsőítették e nő tetteit”, így írja le Jeromos – Vergilius Aeneiséből vett szavakkal – Fabiola ünnepélyes temetését. Az egész valami győzelmi ünnephez hasonlított. Az emberek ujjongással teltek el annak a nőnek üdvösségén, „akinek hazatérésén még a menny angyalai is örvendeztek”.

Jeromos a Római levélből vett szavakkal zárja nekrológiáját: „Amikor elhatalmasodott a bűn, túláradt a kegyelem”, és hozzáfűz még az Úrnak Lukácsnál található szavaiból is egy részletet: „Sok bűne bocsánatot nyer annak, aki nagyon szeret”.

December 27.

SZENT JÁNOS APOSTOL ÉS EVANGÉLISTA

December 27.

Az Úr tanítványai köréből János kiemelkedő személyiség: Péter után ő a legfontosabb az apostolkollégiumban. Az apostolok közül csak Szent Pál fogható hozzá fogékonyság és a teológiai gondolkodás mélysége tekintetében.

A négy evangélista közül az ő szimbóluma a sas, melynek szárnyalása, magas röpte és napra figyelő tekintete jól kifejezi János sajátosságait. A negyedik evangéliumban csak úgy szerepel, mint „a tanítvány, akit Jézus szeretett”, s ez olyan jelző, amelyet a tanítványok közül senki más nem visel.

A szentírásmagyarázókat sokáig foglalkoztatta a kifejezés: „a tanítvány, akit Jézus szeretett”. Kétségtelen, hogy János Péterrel és Jakabbal együtt kiemelkedő szerepet vitt az apostolok körében. Ők hárman alkotják azt a legszűkebb kört az Úr körül, akik vele lehetnek kiváltságos pillanatokban: a színeváltozás hegyén, Jairus házában és az Olajfák hegyén a vérrel verítékezéskor. De még e három közül is János áll a legközelebb az Üdvözítő szívéhez, mert az utolsó vacsorán nem Péter, nem is Jakab, hanem ő hajthatta a fejét Jézus keblére. És húsvét vasárnapjának reggelén, amikor Mária Magdolna futva hozta a hírt, hogy üres az Úr sírja, Péterrel együtt futásnak eredt, látni a mondottakat, s ő, a fiatalabb ért oda elsőnek.

És János valóban fiatal volt, ha meggondoljuk, hogy az evangéliumot 90–100 között írja, Krisztus nyilvános működése pedig 28–30 közé esett. Így János volt az apostolkollégiumban a Benjamin, akit az Úr a legjobban szeretett.

Élete utolsó időszakáról sajnos keveset beszélnek a hiteles történeti források. Sőt, e forrásokban megjelenik egy János nevű presbiter alakja, akiről nem lehet biztonsággal megállapítani, hogy azonos-e az apostollal, vagy másvalakiről van-e szó. A hagyomány azonban azt mondja, hogy János Efezusban munkálkodott, és igen magas korban halt meg. Az evangéliuma utolsó részéből is erre lehet következtetni (21,22 skk.).

Abból azonban, hogy ő volt a „kicsi”, s hogy az Úr annyira szerette, nem szabad a kényeztetés felé szabadjára engedni a képzeletünket. Már akkor kemény munkásélet állt mögötte, amikor Jézus hívó szava hangzik feléje, hiszen halász volt a testvérel, Jakabbal együtt. A szülői házban, Zebedeus és Szalóme házában sem a puha kényelem uralkodott. Ugyanazt a nem is veszélytelen foglalkozást űzte napról napra, mint a másik testvérpár, Simon és András. Az evangélium elején pedig kiderül, hogy János már talált is magának egy szigorú mestert, és csatlakozott Keresztelő Jánoshoz, annyira szíven találta a mennyek országa közeledtét hirdető próféta szót.

Nem sokkal később az Üdvözítő maga is kinyilvánította, hogy Jánost nem puhafából faragták: a bátyjával, Jakabbal együtt a „mennydörgés fiainak” nevezi őket (Mk 3,17). Ez a név jelzi, hogy nagyon is a cselekvés emberei voltak mindketten, s olykor dühös türelmetlenséggel ki is törtek. „Mester – jelentette az egyik napon János az Úrnak –, láttunk valakit, aki a nevedben ördögöt űzött, de nem tart velünk. Megtiltottuk neki, mert nem tartozik közénk!” (Mk 9,37). Vagy-vagy: ilyen radikálisan érti János a tanítványok jogait és kötelességeit.

Egy másik eset még jellemzőbb. Jézus tanítványaival együtt a szamaritánusok egyik falujához közeledett. A falubeliek, amikor látták, hogy Jeruzsálem felé tartó zarándokok, nem adtak nekik szállást. Akkor Zebedeus két fia megszólalt: „Uram, ha akarod, lehívjuk az égből az istennyilát, hadd pusztítsa el őket!” (Lk 9,54). Mindjárt ott helyben Isten büntető ítéletével akarja megtorolni a Mester irányában megmutatkozó ellenséges magatartást.

Azon sem csodálkozhatunk, hogy egy szép napon éppen ez a két tanítvány áll oda Jézus elé, hogy személyes várákozásuk és reményük beteljesedését kérik tőle. A vágyuk pedig az, hogy Jézus intézze úgy, hogy egyikük a balján, másikuk a jobbán kapjon helyet dicsősége országában (Mk 10,30–37). De a megdicsőüléshez az út a szenvedésen át vezet, ezért a Messiásnak vissza kell utasítania a tanítványok kérését, akik még mindig a nép körében élő, harcra kész Messias várásában gondolkodnak. A válasz most is a mennydörgés fiaira jellemző buzgóság: a szívükben égő szeretet meggondolatlanságával, nem számolva a következményekkel, föltétel nélkül hajlandóan mutatkoznak arra, hogy igyanak az Úr kelyhéből, a szenvedések kelyhéből, és részt vállaljanak a keresztségben, melyet Krisztus magára vesz (Mk 10,38–40).

Krisztus a maga Messiás voltának kinyilatkoztatását a kereszt felé vezető úton nyilvánította ki. A készség pedig, amelyet János mutatott, nem volt üres szólam. Szeretete hősies és hűséges volt, s ennek legszebb bizonyágát az evangélium akkor szolgáltatja, amikor elmondja, hogy a szeretett tanítvány követte Mesterét végig a keresztúton. Ott állt a kereszt alatt is Jézus anyja mellett, és ott hallotta a szót: „Asszony, íme a te fiad!... Íme, a te anyád!” (19,26).

Krisztus megváltó halála és föltámadása a mennydörgés fiainak temperamentumos tettekrekléségét is megkeresztelte és megtisztította. Ettől kezdve János minden erejével és képességével a megfeszített, de megdicsőült Messiás örömhírét hirdeti.

Szent Pál oszlopnak nevezi Jánost Péterrel és Jakabbal együtt, amikor arról beszél, hogy ők hárman a kéznýtűjtásukkal fejezték ki egyetértésüket a pogányok közötti evangelizációval, és hitelesítették a Pál által hirdetett evangéliumot (Gal 2,9).

A Tizenkettő közül Péteren kívül csak Jánost említi név szerint Szent Lukács az Apostolok Cselekedeteiben: „Ítéltétek meg magatok, helyes volna-e Isten előtt, hogy inkább rátok hallgassunk, mint Istenre!” – így válaszolt Péter, Jánossal együtt bátran a főtanácsnak arra a parancsára, hogy többé nem beszélhetnek Jézusról (3,1–11; 4,13–22; 8,14–25).

Mindarról, amit látott és hallott, János akkor sem hallgatott, amikor kitört a zsidó–római háború, és Jeruzsálem, valamint a templom pusztulása megpecsételte Izrael sorsát (Kr. u. 70). Annyi bizonyos, hogy mindaddig, amíg Szent Pál Efezusban működött, János nem járt ott (54–57 között). Annak azonban semmi nem szól ellene, hogy a zsidó háború kitörésekor János sok más kereszténnyel együtt elhagyta Palesztinát, és az akkori világ egyik nagyvárosában, Efezusban telepedett meg, ahogy ezt a hagyomány mondja.

Ünnepét a nyugati egyházban a 6. század óta, december 27-én ülik.

Igaz, hogy Szent János apostol életének megismeréséhez a legfontosabb forrás az általa írott evangélium, de ezen kívül is őriz a hagyomány epizódokat az életéből.

A Szűzanya halála és mennybevitete után János Efezusba költözött, és atya lett ennek a nagy kikötővárosnak, ahol Pál apostol és annak tanítványa, Timóteus működött. Ebben a városban találkozott János a császár keresztényüldöző gépezetével.

Az öreg apostolt is elfogták, és a bírói ítélet alapján Rómába vitték Domitianus császár elé. Rómában halálos ítéletet hoztak ellene, s a kivégzés módjául azt határozták, hogy egy forró olajjal teli üstbe kell dobni. A Porta Latina mellett tehát fölfűtötték az üstöt és beledobták az apostolt, de János, aki a tanítványok közül egyedül szenvedte végig Mesterével a keresztalál kínjait, sértetlenül lépett ki a gyilkos fürdőből. Akkor méregkelyhet itattak vele, s mivel az sem ártott neki, Pathmosz szigetre száműzték.

E szigeten, egy viharos éjszakán, amikor a tenger dübörögve és tajtékozva ostromolta a sziklás partot, Isten egy hatalmas látomásban megnyitotta előtte a menny és a föld titkait, és föltárta neki az Egyház jövőjét. A látottak olyan félelemmel töltötték el, hogy ájultan rogyott a látomást mutató angyal lábához. Sokáig maradt elragadtatásban, s mikor magához tért, már fényes nappal volt, a látottakat pedig kővel jegyezte föl a sziklafalba. Mikor később végre egy halász hozott neki írószerszámokat, akkor pergamentekercsre írta a látomásait, és elküldte a kisázsiai egyházaknak. Így beszél el a hagyomány a Jelenések Könyvének születését.

Amikor Domitianus császár meghalt, János visszatérhetett Efezusba. A városba érve épp egy Drusiant nevű asszonyt temettek, aki életében nagyon sok jót tett, ezért sokan siratták. Életében sokszor mondogatta, hogy úgy szeretné megérni az apostol visszatérését. János megkérte a halottvivőket, hogy álljanak meg, tegyék le a hordágyat és bontsák ki pólyáiból a halottat. Ezután Jézus nevében parancsolt neki, hogy keljen föl, és Drusiant úgy ébredt, mintha mély álmából térne magához.

Egyszer odament Jánoshoz egy pogány pap, és így szólt hozzá: „Ha azt akarod, hogy higgyek a te Istenedben, adj nekem jelet az ő erejéről. Kínálok neked egy próbát: mérget készítek, ha megiszod és nem esik bajod, akkor a te Istened az én Istenem is lesz!” Az apostol tétovázás nélkül beleegyezett. Akkor a pap odavitetett két halálra ítélt gyilkost. Először azoknak nyújtotta a méreg poharat, hogy lássák, János valóban mérget iszik. Előbb az egyik, majd a másik halálraítélt itta ki a kelyhet és esett össze holtan. Ezután János vette át a poharat minden félelem nélkül, keresztet vetett, és kiitta. A körülállók lélegzetüket visszafojtva nézték, mikor rogyik össze... a méreg azonban hatástalan maradt. Ez a pogány papot megdöbbenetette, de még nem tért meg, hanem azt mondta: „Még mindig kétkedem a te Urad hatalmában. De ha ezt a két halottat is vissza tudod hívni az életbe, akkor megtagadom isteneimet, és megkeresztelkedem!” Akkor János levette a köpenyét, és fölszólitotta a papot, hogy takarja be vele a halottakat, ő pedig térdre borult és imádkozott. Imádságát befejezve szólt, hogy vegyék le a köpenyt az emberekről. Levették, és azok talpra álltak! Akkor a pap megtért és megkeresztelkedett.

A hagyomány azt is elbeszéli, hogy János egy alkalommal megtérített egy vadóc ifjút, és nevelését egy presbiterre bízta. Az ifjú azonban hamarosan föllázadt, otthagya védnökét és rablók közé állt. János nem sokkal ezután keresni kezdte a presbiternél, akire eleven kincs gyanánt rábízta, s annak szomorúan meg kellett vallania, hogy a kincs elveszett. János megdorgálta hanyagságáért, majd lóra pattant és a hegyek közé vágatott, hogy megkeresse elveszett gyermekét. Rablók közé került, akik a vezérük elé vitték. Mikor a vezér meglátta Jánost, szégyenében futni kezdett előle, mert ő volt a keresett ifjú. János azonban, az ősz öreg, utána futott, és kiáltozott neki: „Fiam, miért menekülsz atyád elől, aki öreg is, fegyvertelen is? Ne félj! Nekem rólad is számot kell adnom Krisztus előtt. Térj meg, édes fiam, mert Isten küldött hozzád!” Ez szíven találta az elvadult embert, és bánattal a szívében visszajött. János a kiengesztelődés csókjával fogadta, sőt később püspökké is szentelte.

Egyszer az öreg János apostolnak valaki egy eleven fogolymadarat ajándékozott, s ő szeretettel simogatta és becézte az állatot. Meglátta ezt egyik tanítványa, nevetett rajta, és így szólt a társához: „Nézd csak, az öreg úgy játszik ezzel a madárral, mint egy gyermek!” János akkor odafordult hozzá: „Mit viszel a kezében, fiam?” „Egy íjat.” „És mit művelsz vele?” – hangzott az újabb kérdés. „Madarakra és vadakra vadászom vele!” – mondta a tanítvány. „Hogyan csinálod?” – kérdezte János. Akkor a tanítvány megfeszítette az íjat, kis ideig feszesen tartotta, majd ellazította. János megkérdezte tőle, miért nem tartja állandóan feszesen. Azt felelte rá, hogy azért, mert elfáradna, s mikor lőnie kellene, nem volna erő a karjában. Az apostol akkor így tanította: „Látod, így van ez az emberrel is. Nem nézheti állandóan Istent, hanem néha pihennie is kell. A sas ugyan minden madárnál magasabban szárnyal, de neki is le kell szállnia a földre. Ha az emberi lélek kipihente magát, új lángolással tud fölemelkedni az égbe.”

Mikor már nagyon öreg volt, egyre csak ezt ismételte: „Gyermekeim, szeressétek egymást!” Aki ezt teszi – biztosította tanítványait –, megtette, amit tennie kellett.

Halála közeledtével az oltár mellett ásatta meg a sírját. Leszállt a sírgödörbe, imádságra tárta a karját. Ekkor vakító fény villant, s mire a körülállók újra láthattak, a szent teste eltűnt a szemek elől.

December 28.

APRÓSZENTEK

December 28.

+Betlehem Kr. e. 7–6.

Azok a gyermekek viselik ezt a kedves nevet, akiket Jézus, a prófétai ígéreteket beteljesítő Messiás király miatt öletett meg Heródes, azt gondolván, hogy így megmentheti királyságát, és dinasztiát alapíthat a zsidók országában.

A rómaiak Kr. e. 43-ban ültették a fejedelmi székbe az idegen, idúmeus származású Heródest, akinek a történelem a Nagy jelzőt ajándékozta. Mi elismerő megbecsülést hallunk e jelzőben, a kortársak számára azonban csak annyit jelentett, hogy „az idősebb” Heródes. Akik ismerték, meglehetősen rossz véleménnyel voltak róla, mert ravaszsággal, vesztegetésekkel, szónoki ügyességgel és erőszakkal szerezte hatalmát. Mindezek következtében Kr. e. 40-ben a rómaiak kegyéből királyi címet kapott, de azt mondták róla, hogy „úgy került trónra, mint egy róka, úgy uralkodott, mint egy tigris, és úgy halt meg, mint egy kutya”. S ez a vélemény nem a rosszindulat szülötte volt!

Heródesnek élete folyamán nagy sikerei voltak: az országot fölvirágoztatta, birodalma majdnem olyan nagy volt, mint Dávid országa. Sokat építkezett, de családi élete boldogtalan volt. Tíz felesége volt egymás után, s az utolsó, a zsidó fejedelmi házból származó Hasmoneus Mariammé miatt vesztette el nagyságát. Mariammét ugyanis szerette a király, ő pedig szíve mélyén megvetette urát. Heródes szerelme is kétes értékű volt, mert abban nem akadályozta meg, hogy sógorát, Arisztobuloszt, aki pedig főpap volt, egész fiatalon megölesse. Sőt, amikor Mariammét, aki három fiúval és két leánnyal ajándékozta meg, hűtlenséggel vádolták, tétovázás nélkül bíróság elé állította és kivégeztette. E gyilkosság után Heródes összeomlott: gyanakvó, szeszélyes, ingerlékeny és meggondolatlan lett. Újabb vádaskodások miatt elfogatta és megölette Mariammé anyját, majd két tulajdon fiát is.

E rémtettek mind Kr. e. 7-ben történtek, abban az évben, amikor Betlehemben megszületett a Gyermeke, a megígért Király. De Heródes még tovább tetézte kegyetlenségeit: alattvalóinak ugyanebben az évben hűségesküt kellett tenniük a császárra, Augustusra. A farizeusok megtagadták az esküt, ezért Heródes hatezer férfit feszítettett keresztre Jeruzsálemben. Josephus Flavius úgy tudja, hogy vérengzésének főként az volt az oka, hogy néhányan ezek közül a Messiás eljövételéről jövendöltek.

Az egész országot a gyász és rettegés bénította még – a félelem, mint gyászlepel borított el mindent, a király emberei pedig éberren lestek minden gyanús szóra vagy jelre –, amikor megjelentek Jeruzsálemben a napkeleti bölcsek, és fölítették a kérdést: „Hol van a zsidók újszülött királya?” Szent Máté, aki Jézus gyermeksége történetének ezt a részét ránk hagyta, meg is jegyezte: „Heródes megrettent, és vele együtt egész Jeruzsálem.”

November lehetett, amikor a bölcsek Jeruzsálembé értek, és keresték az újszülött királyt. Föltették a kérdést a hatalomféltéstől eszelőssé vált öreg Heródesnek (ekkor 67. éve körül járhatott), aki azonnal összehívta a főpapokat és a nép írástudóit, és nekik szögezte a kérdést: „Hol kell születnie a Messiásnak?” Azok azt válaszolták, hogy a júdeai Betlehemben, mert így jövendölte Mikeás próféta. Ennek hallatára Heródes titkon hívatta a bölcseket, pontosan kikérdezte őket, hogy mikor látták meg a csillagot, melynek nyomán országába jöttek, aztán elküldte őket Betlehembe: „Menjetek, szereztek pontos értesülést a gyermek felől. Ha megtaláltátok, jelentsétek nekem, hogy én is elmenjek és hódoljak neki!” (Mt 2,2–8).

A bölcsek meghallgatták a királyt, útnak indultak, és íme, a csillag elvezette őket a betlehemi barlanghoz, melyben a Szent Család élt. Megtalálván a keresett Gyermekeket, leborultak előtte, hódoltak a Király előtt, és átadták neki ajándékaikat: aranyat, tömjént és mirhát. Mivel pedig álmukban intést kaptak, hogy vissza ne térjenek Jeruzsálembé, más utat választottak a hazatérésre.

Alighogy a bölcsek elhagyták Betlehemet, Józsefnek álmában megjelent egy angyal, és isteni figyelmeztetést hozott: „Kelj föl! Fogd a gyermeket és anyját, menekülj Egyiptomba, és maradj ott, amíg nem szólok, mert Heródes keresi a gyermeket, és meg akarja ölni!” József, aki mindig oly engedelmes volt Isten akarata iránt, még az éjszaka fogta a Gyermekeket, és Máriával együtt elindult Egyiptom felé. Betlehem nem volt falakkal körülvett város, ezért a Szent Család a hajnali szürkületben észrevétlenül elhagyhatta lakóhelyét. Elindultak, hogy Heródes halála után majd beteljesedjék a próféta szava: „Egyiptomból hívtam az én fiamat”.

„Amikor Heródes látta, hogy a bölcsek kijátszották, haragra lobbant, s Betlehemben és környékén minden fiúgyermeket megöletett két éves korig, a bölcsektől megtudott időnek megfelelően” (Mt

2,13–16). A bölcsek csillaga ugyanis ekkor már második éve ragyogott az égen. Ez indította Heródest arra, hogy a két év alatti fiúkat ölesse meg, mert biztosra vette, hogy az áldozatok között ott lesz az új király is. Egy korabeli esszéus forrás ezeket mondja: „Akkor egy kegyetlen király következett, egy vakmerő és istentelen ember. Ölte az embereket és a gyermekeket, és rettenetes félelem vett miatta erőt az egész országon. Olyan vérengzés történt az ő nevében, mint amilyen Egyiptom földjén történt.” A szerző a kivonulásra, az egyiptomi elsőszülött gyermekek halálára emlékezve beszél a betlehemi gyermekek meggyilkolásáról.

Hányan lehettek ezek az ártatlan megölt kisdedek? Heródes nem készített jegyzőkönyvet, és számukat a helyi hagyomány sem őrizte meg, bármilyen lényegesnek tartja a mai tudomány ezt az adatot. Becslésekbe sem nagyon bocsátkozhatunk, mert ahhoz ismerni kellene Betlehem akkori népességének számát. A tudósok azonban úgy vélik, hogy mintegy 20–30 gyermekről lehetett szó.

A helyi hagyomány szerint az Aprószentek sírja a bazilika alatt van, amelyet Nagy Konstantin építtetett Jézus születésének barlangja fölé, és akis sírok nem messze ettől a barlangtól egy sziklasírban voltak. 1347-ben Poggibonsiból egy Miklós nevű barát járt a Szentföldön, és följegyezte, hogy a születés barlangjától kelet felé „van egy másik barlang, amely szűk, kereszt formájú barlangban folytatódik. Ott vannak eltemetve az Aprószentek. A sírokat egész szorosan egymás mellé vágta a sziklába, mint a lovak abrakos jászolát”. A sírbarlangot a 15. század folyamán befalazták, s nem is tudtak róla sokáig. 1962-ben vették észre elfalazott bejáratát, s amikor kibontották, fölfedezték a görögkereszt alaprajzú sírbarlangot. A kereszt három szárának végében, kb. 1 méter magasságban ívelt nyílás alatt 4, 5, 4 mélyedést vettek észre. Ezek azok az abrakosjászolszerű gyermeksírok.

Az Egyház vértanúként tiszteli ezeket az apró szenteket, akik szóval még nem tudtak vallomást tenni Krisztusról, a vérük hullásával azonban tanúsították, hogy Ő az, akiről a próféták jövendöltek, a Király, aki vasvesszővel fogja kormányozni a népeket.

Ünnepüket a keleti egyház december 29-én, a római egyház a 4. század óta december 28-án, a Karácsony közvetlen közelében üli.

December 29.

BECKET SZENT TAMÁS

December 29.

*London, 1118. december 21. +Canterbury, 1170. december 29.

Tamás szülei normannok voltak s Londonban telepedtek le. (A normannok körülbelül ötven évvel Tamás születése előtt hódították meg Angliát.) Egész kis gyermek korában beadták a mertoni ágostonos kanonokok iskolájába, s mikor elég idős volt, Párizsba küldték tanulmányai folytatására.

Édesanyja iránti szeretete diákévei alatt megővta minden rossztól, mert a reá való emlékezés tisztaságra és jóságra ösztökélte. Nem meglepő tehát, ha tanulmányai végeztével hazatérvén, édesanyja halála megfosztotta erkölcsi tartásától, és az otthon melegét nélkülözve kallódni kezdett. Három éven át Londonban volt számvevő. Huszonöt éves volt, amikor egy véletlen folytán megismerkedett Theobald püspök házanépével, és így bekerült fiatal, Canterburyben tanult papok társaságába, kik közül egyesek igen nagy ambíciókat ápoltak magukban. Tamásnak tetszett ez a baráti kör, ezért mindenkivel szemben nyájas és megnyerő volt, és hamarosan az öregedő püspök tetszését is megnyerte. Szinte nélkülözhetetlenné tette magát a püspök számára is, aki annyira megszerette Tamást, hogy megtette canterburyi fődiákonussá.

1154-ben – Tamás ekkor harminchat esztendő – Theobald püspök az ifjú II. Henrik királytól a kancellári tisztséget kérte Tamás számára. Henrik, a középkor egyik legfényesebb, ugyanakkor legkíméletlenebb királya ekkor már tapasztalt katona, de még túlságosan fiatal ahhoz, hogy részletekre is kiterjedő támogatás és tanácsadás nélkül uralkodni tudjon. Tamás viszont elég öreg volt

ahhoz, hogy vezethesse a királyt, ugyanakkor még elég fiatal ahhoz, hogy társa lehessen. Ezenkívül Tamás rendelkezett azzal a finom érzékkel, amellyel észrevétlenül tudott részt venni a király minden ügyében. Tökéletes és nagyon sikeres kancellár volt.

Személyes kapcsolatukban Henrik és Tamás egy szív és egy lélek lett: a kancellár teljesen magáénak érzett mindent, ami a királyt érte, a király viszont, szenvedélyes és uralkodó alkata ellenére, egyre inkább függött tőle. A pompa és nagyvonalúság, ahogyan Tamás élt, feltűnést keltett kortársai között.

Theobald püspök nem ezért javasolta védencét kancellárnak, hanem arra gondolt, hogy fődiákonusa hatni tud majd az angliai egyház békéje és nyugalma érdekében a királyra. Ezért a fejlemények nem kis nyugtalanságot keltettek benne. Magához kérette tehát Tamást, aki annak ellenére, hogy a püspök alárendeltje volt, a hívást válasz nélkül hagyta.

Amikor Theobald püspök meghalt, Henrik úgy határozott, hogy Tamás lesz a canterburyi érsek. Tamás szembeszegült a határozattal. És semmi jogunk nincs kétségbe vonni tiltakozásának őszinteségét. Tamás ugyanis ismerte már önmagát; a kancelláréletet izgalmasnak és érdekesnek találta, és visszariadt az új állástól, mert világosan látta, hogy képtelen arra, hogy a király mellett egy mindenre igent bólintó, világias főpap legyen. S a királyt is eléggé megismerte már, és jó diplomata volt annak átlátásához, hogy a kancellári és az érseki hivatal összekapcsolása végzetes következményekkel járna.

Mindezek ellenére végül úgy döntött, hogy elfogadja a kinevezést: 1162. június 1-én pappá, a következő napon pedig püspökké szentelték. Az egész angliai püspöki karból egyetlen egy püspök tiltakozott a kancellár érseki székbe való emeltetése ellen: Gilbert Foliot. Foliot püspök tiltakozása volt annak a keresztútnak a kezdete, amelyet Tamás érseknek végig kellett járnia, ám ezt ekkor még nem tudhatta.

Tamás előre megmondta a királynak, hogy ha valóban érsek lesz, Henrik hamarosan el fog fordulni tőle. És hozzátette: „A mi mostani nagy barátságunk a legizóbb gyűlöletté fog válni. Tudom, hogy Ön tőlem mint érsektől olyan dolgokat fog követelni, mélyeket én mint érsek képtelen leszek jó lelkiismerettel végrehajtani, hiszen Ön már eddig is sok kívánságát végrehajtotta az Egyház ellenére. Irigyeink meg fogják ragadni ezt a kedvező alkalmat, közénk fognak ékelődni, és amikor Ön megvonja tőlem a jóakarátát, vég nélküli viták kezdődnek köztünk.”

Csakhogy a kancellár Tamás olyan klérus-ellenes volt, hogy Henrik egyszerűen nem hallotta meg ezeket a figyelmeztető szavakat. Annál nagyobb volt a megütközése, amikor Tamás a püspökké szentelése után lemondott kancellári hivataláról. Henrik ezt a lépést személyes sértésnek vette, és úgy tekintette, hogy Tamás fölmondta az iránta való engedelmességet.

És akkor valóban jöttek az irigyek. Nemcsak az udvari emberek, hanem a püspökök is gyűlölködő kritikával fordultak Tamás érsek ellen. Ám a neheztelés, az irigység és a góg nem tartoztak Tamás jellemvonásai közé, ezért amikor Henrik személyes tanácsadónak maga mellé vette Foliot püspököt, Tamás barátságos levelet intézett hozzá, és kérte, hogy barátian működjenek együtt. 1163 tavaszán Henrik kinevezte Foliot- t londoni püspökké. Tamás együttműködési készsége meghiúsult, mert az új püspök kezdettől fogva megtagadta tőle a kánoni engedelmességet.

A következő hónapokban a király és az érsek szívósan küzdött jogainak érvényesítéséért, és viszonyuk egyre inkább elmérgesedett. Henrik nyilvánvalóan mellőzte és semmibe vette Tamást, ő ezért viszonzásul olyan dolgokban sem volt hajlandó engedni, amelyekben a kompromisszum kis engedménnyel és nagy eredményekkel járt volna. Az egyik súlyos kérdés, amelyben két ilyen jellem számára a közeledés eleve lehetetlennek látszott, azoknak a klerikusoknak az ügye volt, akik komoly vétséget követtek el. Henrik azt követelte, hogy ezek a klerikusok veszítsék el az egyházi védelmet, és kerüljenek állami bíróság elé, mivel ő felelős az ország belső rendjéért és békéjéért. Tamás viszont ebben az igényben az Egyház szabadsága ellen irányuló újabb támadást látott.

A püspökök az 1163 októberében tartott westminsteri zsinaton zárt frontot alkottak Tamással, és visszautasították a király követelését. Amikor a király föltette a püspököknek a kérdést, hogy

hajlandók-e tiszteletben tartani a királyi szokásjogot, azt válaszolták, hogy igen, hajlandók erre, amennyiben ezt egyházi hivataluk lehetővé teszi. E válasszal a király nem elégedett meg, és másnap reggel dülva-fúlva elhagyta Londont. A püspökök közül többen megrémültek, és elindultak a király után, hogy kiengeszteljék, s Tamás mellett csak néhány személy maradt Londonban.

Lisieux-i Arnulf, aki csak színleg volt Tamás barátja, azt tanácsolta a királynak, hívjon össze néhány püspököt, és azok testületileg forduljanak szembe Tamás érsekkel. Három püspök erre hajlandónak is mutatkozott: a chichesteri Hilarius, a yorki Rogerius és természetesen a londoni Foliot.

A következő tizenkét hónap nagyon keserves volt Tamás számára, mert elbizonytalanodott, hogy mit is kellene tennie. Püspöktársai és a tájékozatlan pápa – aki egy nagyon ravasz beszédű ciszterci apátot küldött hozzá – arról akarták meggyőzni, hogy hajoljon meg a király akarata előtt. De amikor Tamás úgy hitte, hogy ha aláveti magát, abból kiengesztelődés születik, csalódnia kellett, mert Henrik most azt kezdte követelni, hogy e meghajlásnak éppen olyan nyilvánosság előtt kell megtörténnie, mint az engedetlenség történt, ezért a király Clarendonba zsinatot hívott össze.

Ezen a zsinaton nyílt ellentét mutatkozott az érsek és a püspökök között. Ők ugyanis egyenként és titokban nyilatkoztak a királynak, és meghajoltak előtte. Tamás előtt azonban tiltakoztak a királyi igény ellen, s miközben Tamás meghajolt és a püspököket is meghajlásra szólította föl, szembeszegültek vele. Henrik pedig egy lépéssel tovább ment: azt akarta, hogy a szokásjogot foglalják írásba, azt az érsek írja alá és pecsétjével erősítse meg. Tamásnak végre látnia kellett, milyen hiábavaló volt minden érvelés, amellyel meg akarták őt győzni, hogy engedjen. Most véglegesen megtagadta a király kérésének teljesítését, és nem írta alá az okmányt, amely a Clarendoni Konstitúciók néven vált ismertté a történelemben, mert úgy látta, hogy lényeges területeken nyírbálná meg az Egyház szabadságjogait.

Henrik ekkor azzal a szándékkal, hogy végleg leszámol Tamással, levelet írt a pápának, amelyben kérte a Konstitúciók jóváhagyását, és azt, hogy a yorki püspök, Rogerius legyen a pápai legátus. III. Sándor a Konstitúciók jóváhagyását megtagadta. Rogeriust kinevezte ugyan pápai legátusnak, de jogkörét olyan szűkre szabta, hogy azzal a király valójában nem nyert semmit. A pápa Tamásnak is írt egy levelet, amelyben állhatatosságra buzdítja, és biztatja, hogy kezdjen újra misézni – Tamás érsek ugyanis lelkiismereti indokok alapján hosszabb ideje nem merte bemutatni a szentmisét. Ekkor világossá vált, hogy helyesen döntött, amikor elutasította a Konstitúciókat, és megkísérelte – sikertelenül – kideríteni, hogy a püspökök közül ki volna az, aki melléje áll az ellenállásban. A franciaországi Sens-ben tartózkodó pápát két ízben is megpróbálta követ útján elérni.

A következő év őszén, 1164 októberében Henrik Northamptonba, zsinat elé idézte Tamás érseket, s azzal a váddal, hogy semmibe vette a király intézkedéseit, elítélték, ezenkívül a király gazdasági szankciókat is életbe léptetett ellene. Azzal azonban, hogy szegénnyé tette, nyilvánvalóan nem volt megelégedve. Foliot emlékeztette az érseket egyszerű származására, arra, hogy mindenét a királynak köszönheti, és nyíltan fölszóllította, hogy mondjon le az érsekségről.

Tamás betegen, teljesen magára hagyva, püspökeitől megfosztva hallgatta a király fenyegetését, hogy megkínóztatja és börtönbe fogja zárni. A gyóntatójához fordult tanácsért. A merton prior, Róbert azt tanácsolta neki, hogy hagyatkozzék Istenre, és engedje, hogy tovább vezessék a megkezdett úton. Ami történni fog, az nem az ő személyes dolga, hanem Isten ügye, aki övét soha nem hagyja el. Nyilvánvalóan könnyű lenne megnyernie a király tetszését, de ő, aki kezdettől fogva semmibe vette ezeket az emberi szempontokat, tartson ki állhatatosan. Tamás úgy határozott tehát, hogy nem várja meg a másnapi ítélethirdetést, és azt is megtiltotta, hogy püspökei részt vegyenek a másnapi tárgyaláson. Késő éjszaka, álruhában elhagyta Northampton, és két héttel később kikötött Franciaországban.

Elment Sens-be a pápához. Nem nyújtotta be lemondását, ahogy püspöktársai a király fenyegetésére ajánlották neki, mert nem akart precedenst, azaz későbbi hivatkozási alapot teremteni. Mivel azonban kinevezésének körülményei és személyes alkalmatlanságának érzése nyugtalanította és szorongatta, visszaadta a pápa kezébe érseki hivatalát. III. Sándor pápa megtartotta őt a

szolgálatában, először azonban elküldte Pontignybe, hogy az ottani ciszterci apátságban tanulja meg a szegény és egyszerű életet, hogy később „a szegények vigasza” lehessen.

A következő hat esztendő Tamás számkivetésben töltötte. Vezekelt, tanult, imádkozott a szerzetesekkel együtt, és intézte azokat az ügyeket, amelyeket a pápa rábízott. Henrik azonban, akihez még mindig vonzódott, három levelét válasz nélkül hagyta.

Több hiábavaló kísérlet után 1170 júliusában megtörtént a látszólagos kiengesztelődés az érsek és a király között. Tamás boldogan írt hazatérése után a pápának a király barátságos viselkedéséről. Henrik azonban megtagadta tőle a békecsókot. Ezzel Tamás számára nyilvánvaló lett, hogy Angliába való visszatérése valójában keresztútjának végső szakasza, mert meg kell halnia. A francia király, VII. Lajos kérte is, hogy ne hagyja el Franciaországot. Tamás pedig visszatérve – kívülről szemlélve – még egy oktalanságot követett el: két levelet készített, s az egyikkel fölfüggesztette a yorki érseket, a másikkal ismét kiközösítette Foliot és Jocelin püspököket. Az érintettek panasa hallatára Henrik dührohámot kapott, és egyik mondatát négy lovag úgy értelmezte, hogy Tamást el kell távolítani az útból. Azonnal elmentek és székesegyházában meggyilkolták az érseket.

Tamás elkerülhette volna az erőszakos halált, de nagyon félt attól, hogy ezzel mások szenvedésének oka lesz. Isten akaratát fölismerte, és teljesen átadta magát ennek. Ez tűnik ki szavaiból, amelyekkel visszatartotta a szerzeteseket, akik el akarták torlaszolni a székesegyház kapuját: „Mi azért jöttünk, hogy szenvedjünk, és nem azért, hogy harcoljunk. Ellenségünket inkább a szenvedéssel, mint a harccal fogjuk legyőzni”. Utolsó szavai ezek voltak: „Kész vagyok meghalni Jézus nevéért és az Egyház védelméért.”

1173-ban, három évvel a halála után avatták szentté, és ünnepe december 29-i dátummal hamarosan általánossá vált a nyugati egyházban.

December 31.

SZENT I. SZILVESZTER PÁPA

December 31.

+Róma, 335.

Szilveszter római születésű volt, s majdnem huszonkét évig, 314-től 335-ig volt pápa. Elődje, Miltiádész pápa alatt szabadult meg Róma Maxentius zsarnokságától, amikor Nagy Konstantin a Milviusi-hídnál legyőzte őt. Ez meghozta az Egyház számára a szabad vallásgyakorlást is. Tanúk szólnak amellet, hogy Szilvesztert hitvallóként tisztelték, mivel az utolsó üldözésben, Diocletianus idejében állhatatosan megvallotta Krisztust. A felszabadulás első időszakában ugyanis az egész birodalom területén az volt a szokás, hogy olyan férfiakat választottak és szenteltek püspökké, akik az üldözés idején hitvallók voltak.

Szilveszter pápaságának egyik legfontosabb teendője volt az egyházi élet megszervezése Rómában. Maga a császár nem kedvelte Rómát, egész uralkodása alatt mindössze háromszor fordult meg benne, akkor is csak rövid időre.

De éppen e távollétnek köszönhető, hogy nem került sor a pápa és Konstantin között olyan összeütközésekre, amilyenekre – a császár azon öntudatából fakadóan, hogy ő felelős az Egyház belső békéjéért is – a keleti püspökök és Konstantin között sor került.

A római püspök primátusának érvényesülése szempontjából Szilveszter pápasága annyiban jelentős, hogy a két zsinatra, melyeket a császár hívott össze (314-ben a dél-franciaországi Arles-ban, 325-ben pedig Niceában), nem személyesen ment el, hanem képviselőt küldött. A történészek nem tudják pontosan megokolni, hogy a pápa maga miért maradt távol e zsinatokról. Azt mondják, lehetséges, hogy szokatlan volt a meghívás a zsinatra, amely eddig egyháztartományok gyűlése volt, most pedig a császár mint politikai vezető az egész birodalom területéről hívta meg a püspököket. Szilveszter tehát óvatosságból nem ment el, s ezt okossága diktálta, mert ezzel gátat tudott vetni a császár

befolyásának az Egyház belső ügyeire. Valószínűbb azonban a másik magyarázat: azért küldöttekkel képviseltette magát, mert az addigi gyakorlat szerint a zsinatokon mindig a zsinatnak helyt adó város püspöke elnökölt. Ő pedig mint Róma püspöke nem akart olyan helyzetbe kerülni, hogy Péter utódával szemben valaki más vezesse az Egyház egyetemes gyűlését. Az arles-i zsinatra azt a megindoklást küldte maga a pápa, hogy nem hagyhatja el az Apostolok sírját. S ez így is maradt egészen a középkor végéig: a pápák személyesen nem vettek részt a Rómán kívüli zsinatokon. Az arles-i zsinat határozatait egy tiszteletteljes levél kíséretében megküldték Szilveszternek, igaz akkor még nem jóváhagyásért, hanem hogy az egész Egyháznak hirdesse ki a zsinati határozatokat.

Miltiádész pápa kapta a császártól az első nagy adományt, amellyel a Lateráni palotát a pápa rendelkezésére bocsátotta. A 313 októberére meghirdetett zsinat atyái – a császár kívánságára az újonnan jelentkező donatizmust vették vizsgálat alá, mivel ez az eretnokség Észak-Afrika egyházaiban súlyos nehézségeket okozott – már ebbe a palotába gyűlhetek össze. A nagy római templomok építéséről azonban már Szilveszter tárgyalt a császári építésszel. Konstantin ugyanis elrendelte, hogy a Lateráni palota mellé építsenek egy nagy bazilikát, amely később a „Minden Templomok Anyja” nevet kapta. A pápák egészen a 14. századig ebben a palotában éltek és innen gyakorolták pápai hatalmukat. Szilveszter évei alatt készült a Vatikáni-dombon a Szent Péter sírja fölötti bazilika. Szent Pál sírja fölé egy kisebb bazilikát kezdtek építeni az ostiai út mentén. A Laterántól nem messze pedig megkezdték a Szent Kereszt-bazilika építését, amely arra volt hivatva, hogy a jeruzsálemi szent helyek megjelenítője legyen Rómában.

Szilvesztertől semmi írott emlék nem maradt ránk. Zsinatról sem tudunk, amit Rómában tartott volna. A két követőtől eltekintve nem avatkozott be a kibontakozó krisztológiai vitába, amelynek alapkérdése Krisztus istensége volt. A kérdést az alexandriai származású Arius pap vetette föl, és ötven éven át folyt a vita, főleg a keleti egyházban. A probléma – hogy mi módon lehet filozófiailag összeegyeztetni Jézus Krisztus istenségét azzal a tanítással, hogy csak egyetlen Isten van – az akkori római egyházat különösebben nem érintette. Komolyabban csak Szilveszter utódai avatkoztak be a vitába.

Száz esztendővel Szilveszter halála után hozzáfogtak ahhoz, hogy a történeti források hallgatását pótolják a pápa és a császár kapcsolatára nézve. Nem tudták elviselni, hogy semmi komoly adat nincs arról, milyen viszonyban volt egymással a két fő. A kérdés annál égetőbb volt, mert Konstantinápoly azzal az igénnyel lépett föl, hogy politikai súlya miatt – s mert Nagy Konstantint a város főtemplomában temették el – a keleti egyház pátriárkai székhelyei között elsőbbséget kapjon. Ezért legendát költöttek, amely szerint Konstantin Rómában székelt és szoros kapcsolatban állt Szilveszterrel, holott valószínűleg szót sem váltottak egymással, talán csak messziről látta Szilveszter a városba látogató császárt. Ez a „helyesbítés” a mai történettudomány szemében hamisítás, de a minősítés semmit nem változtat azon a tényen, hogy a legenda az egész középkoron át lényegesen befolyásolta az Egyház és a birodalom kapcsolatát.

A szerény Szilveszter pápa alakja a legendák fényében világtörténelmileg egyedülálló jelentőségű, mert ő volt az a pápa, aki Nagy Konstantinnal együtt történelmet formált.

Marcus Aurelius császár (161–180) nagy lovasszobra, amely a római Capitoliumon ma is csodálatot kelt a szemlélőben, akkoriban a Lateráni palota mellett állt. Ebből később arra következtettek, hogy nyilván Konstantint ábrázolja, s csak ennek volt köszönhető, hogy a későbbi korokban nem olvastották be! A legenda ugyanis elmondja – természetesen ennek sincs történeti hitele –, hogy a császárt Szilveszter gyógyította meg súlyos betegségéből, majd meg is keresztelte. A császár hálából nagy ajándékokkal halmozta el az Egyházat.

E legenda magvának rendkívül nagy hatása volt az egyházi állam, illetve a birodalom és a pápaság középkori kapcsolatának alakulására.

A legendában ugyanis az áll, hogy Konstantin törvényt alkotott, melynek értelmében „az egész földkerekség papjainak a római püspök ugyanúgy feje, ahogyan az összes hivatalnokok feje a császár”. A legenda késői ábrázolása a Vatikáni Múzeum Konstantin-termében látható, és mutatja a

későbbi korok elképzelését Konstantin megtéréséről és ennek egyháztörténelmi jelentőségéről. Mindez egész másként zajlott le, mint ahogy a képek mesélik.

Szilveszter pápa még Konstantin császár előtt, 335. december 30-án halt meg. A Via Salaria mentén, a Priscilla-katakombában temették el.

Ünnepét az 5. század óta általánosan megülik.

A szent pápa életéből, aki az egyháztörténelem fordulópontján kormányozta az Egyházat, annak a legendának alapján mondunk el néhány részletet, amely összekapcsolta őt Konstantin császárral, és nagy csodatévő erőt tulajdonított a pápának.

E legenda szerint a császár, miután Maxentius trónkövetelő fölött győzelmet aratott és meghódította Rómát, még egyszer üldözést kezdett a keresztények ellen. Ezért leprával bűnhődött. Betegségében az egyik éjszaka álmot látott: megjelent neki Péter és Pál apostol, és megmondták, hogy gyógyulást sehol máshol nem remélhet, csak Szilveszter pápánál, aki tud egy csodatévő forrásról, melynek vize mindazokat meggyógyítja, akik megmerülnek benne.

Szilveszter azonban nem volt Rómában, mert az üldözés elől a Soracte- hegy egyik barlangjában húzódott meg. A császár azonnal követeket küldött hozzá, és kérte, jöjjön vissza Rómába. Szilveszter vissza is tért, s tanítani kezdte a császárt a keresztény hitre, megnyitotta vele a börtönöket, melyekben a keresztény foglyokat őrizték, majd elvezette a keresztelőmedencéhez. Ott a császár visszanyerte egészségét. Hálából azonnal törvényeket bocsátott ki az Egyház javára, és nagy ajándékokkal fejezte ki háláját a gyógyulásért. Az egyik templom építésénél ő maga is kapát ragadott, és tizenkét kosárnyi földet a saját vállán szállított el.

Szimbolikus jelentése van a sárkányról szóló történetnek. Eszerint egyszer pogány papok jöttek Konstantinhoz, és keservesen panaszták, hogy mióta a császár megkeresztelkedett, megjelent egy barlangban egy hatalmas sárkány és naponta több embert fal föl. Konstantin értesítette a dolgról a pápát, aki megígérte, hogy ártalmatlanná teszi a sárkányt. Miközben Szilveszter imádkozott, megjelent neki Szent Péter, és felszólította, hogy minden félelem nélkül ereszkedjék le két papjával együtt a sárkány barlangjába, s Jézus Krisztus nevében kötözzék meg a sárkányt, majd a kereszt jelével pecsételjék le a barlangot.

Szilveszter tehát két reszkető pappal útnak indult. Alászálltak a barlangba, a sátán lakóhelyére, megkötözték a vadállatot, majd lepecsételtek a mélyen fekvő barlangot a kereszt jelével, és elindultak vissza a felszín felé. A folyosón azonban belebotlottak két holttestbe: két varázsló lopakodott utánuk kíváncsian, de a vadállat mérges lehelete megölte őket. Szilveszter mindkettőjüket talpra állította, és együtt jöttek föl a várakozó emberekhez. Nem csoda, hogy ezután az emberek seregestül kérték a keresztséget.

IFJABB SZENT MELÁNIA özvegy

December 31.

*Róma, 383. +Jeruzsálem, 439. december 31.

Valéria Melánia egy régi római nemesi nemzetségből, a Valeriusoktól származott. Nagy vagyonnal rendelkeztek, és Róma közepén, a Caelsiuson volt egy nagyszerű palotája. Apja, Valerius Publicola szenátor az idősebb Szent Melánia fia volt, aki fiatal özvegyként (372-ben) elhagyta Rómát, hogy meglátogassa az egyiptomi és palesztinai szerzeteseket és huszonhét évig maradt a Szentföldön. Az ifjabb Melánia anyja, Albina a Ceioniak családjából való volt. Albinus, Melánia nagyapja még magas pogány papi hivatalt töltött be. Melánia életéről viszonylag jól tájékozottak vagyunk annak a leírásnak az alapján, amelyet nem sokkal halála után készített papi kísérője, Gerontius (+485).

Már ifjú éveiben arra vágyott, hogy házasság nélkül élje le életét. A 4. század második felében a római nemesi családokban, amelyek részben már áttértek a keresztény hitre, egy aszketikus

mozgalom keletkezett, s ezt különösen Szent Jeromos (lásd: A szentek élete, 552. o.) táplálta lelkiileg. Ez a mozgalom erős ellenállásra talált a nemesi családok pogány hozzátartozói körében, sőt gyakran még a keresztény családtagok is rossz szemmel nézték. Egész sor főnemesi hölgy csatlakozott ehhez az irányzathoz, pl. az idősebb Szent Melánia, Szent Fabiola (lásd: 638. o.), Szent Paula (lásd: 68. o.), Szent Eusztachium (lásd: 516. o.) és mások; lemondtak a házasságról, vagy legalább özvegyekként az újabb házasságról.

Gerontius tudósítása szerint Melániát – akarata ellenére – szülei tizenhárom éves korában férjhez adták. Házastársául egy unokafivérét, Valerius Pinianust szemelték ki. Férje a házasságkötés idején (396-ban) még csak tizenhét éves volt. Melánia megpróbálta rávenni az önmegtartóztató életre. Pinianus nem egyezett bele azonnal, de arra kész volt, hogy ha majd lesz két gyermekük, beszéljenek újra a dolgról.

Melánia házasságát kemény szenvedés tette próbára. Először egy leánykának adott életet, ez azonban néhány év múlva meghalt. Második gyermekük, aki fiú volt, csak egy pár óráig élt. Koraszülés miatt Melánia élete is veszélybe került. Pinianus állhatatosan imádkozott életbenmaradásáért Szent Lőrinc sírjánál, és kész volt arra, hogy ígéretet tegyen a teljes megtartóztatásra, szülei azonban nem engedték meg. Csak apja halála után (404-ben) tudták megvalósítani; Melánia akkor 21, Pinianus 25 éves volt.

Melánia ekkor Krisztus követésének egy további lépcsőfokára gondolt: „Ha tökéletes akarsz lenni, add el mindenedet, és az árát add a szegényeknek!” Férjével együtt visszavonult egyik Róma környéki villájukba. Miközben ő egyszerű ruhákat hordott, férje még szeretett költekezni. Amikor Melánia látta, hogy házassági megtartóztatására vonatkozó ígéretét komolyan veszi, javaslatot mert tenni külső pompájuk kérdésében is; sikert ért el. Csakhamar túl akart adni roppant vagyonukon is, amellyel együttesen rendelkeztek, hogy árát karitatív feladatokra, kolostorok alapítására és templomok felszerelésére fordítsa. Melánia rokona, Nolai Szent Paulinus (lásd: A szentek élete, 278. o.) már tíz évvel azelőtt kezdett azzal foglalkozni, hogy eladja nagy vagyonát, és akkor éppen a Szent Félix sírján épült új bazilikát hozta tető alá. – Melánia terve heves ellenállásra talált a római nemességhez tartozó rokonai körében. Pinianus testvére, Severus a nagy latifundium rabszolgáit fellázította testvére és sógornője ellen. Melánia ezért Serenához, Honorius császár örökbe fogadott nővéréhez fordult közvetítésért, és szabad kezet kapott. Először 8.000 rabszolgának adták vissza a szabadságát. Nagyszerű római palotájuk, régi családi birtokuk nem talált vevőre; értékének összegét senki sem tudta előteremteni. Néhány évvel később, miután a nyugati gótok kifosztották Rómát, potom áron került más kezébe. Az előrenyomuló gótok előtt Melánia férjével együtt visszavonult Szicília keleti partján levő birtokukra. Szemük előtt valamiféle kolostori kötöttségű, közös, egyszerű élet eszménye lebegett, amely akkoriban olyan sokakat lelkesített, és amelynek Szent Ágoston (lásd: A szentek élete, 503. o.) adta meg a szabályait. Melánia és az anyja, Albina, néhány szolga és hatvan hajadon alkotta az első közösséget; nem messze tőle élt Pinianus harminc szerzetessel; lelki vezetőjük Rufinus (345–410 körül) volt. Melánia és Pinianus még más kolostorokat is alapítottak, ellátták őket ruhaneművel, megajándékozták pénzzel, ezüsttel, drágakövekkel. Tevékenykedtek a betegápolásban s a menekültek és száműzöttek gondozásában is.

Szicília ki volt téve a hódító germánok fenyegetésének, ezért 411-ben tovább vonultak az észak-afrikai Tagastébe, Szent Ágoston születési helyére, ahol Ágoston barátja, Szent Alypius (+430 körül) volt a püspök. Melánia birtoka itt is óriási területekre terjedt. Ágoston, Alypius és Aurelius karthágói püspök (+427 és 430 között) tanácsára Melánia és Pinianus sem a kolostoroknak, sem a templomoknak nem ajándékoztak készpénzt, inkább házakat és földbirtokokat. Magában Tagastében mindketten alapítottak egy-egy kolostort férfiak és nők számára.

Hétéves ott-tartózkodás után Melánia Pinianusszal és anyjával, Albinával együtt elhagyta Észak-Afrikát; céljuk Palesztina volt. Szent Cirillnél (lásd: A szentek élete, 297. o.) Alexandriában megpihentek, majd tovább mentek Betlehembe; ott találkozott Melánia Szent Jeromossal. Melánia Jeruzsálemben először a Feltámadás templomának közelében lévő zarándokházban szállt meg. Anyja és Pinianus halála (431/432) után Melánia még egy kilencven nővérből álló kolostort alapított, de

főnöknőjük nem akart lenni. Többre becsülte, hogy az Olajfák hegyének közelében egy cellában éljen. Évek óta folytatott vezeklési gyakorlatait csaknem elviselhetetlen mértékűvé fokozta. Megkérték: álljon el attól a szándékától, hogy teljesen reklúzaként éljen, mert a betegek és zarándokok ápolásában hasznosabban működhet; engedelmeskedett.

Melánia egyformán jól beszélt görögül és latinul; ezt jól tudta hasznosítani a kéziratok másolásában. Teljesen együtt élt a Szentírással, amelyet évente három-négyszer is elolvasott elejétől a végéig.

Férje halála után még egy kolostort akart alapítani az Olajfák hegyénél. Anyagi eszközeit azonban felhasználta, és más adakozók segítségét kellett elfogadnia, hogy megvalósíthassa tervét. Halálakor a birodalom egykor leggazdagabb asszonyának már csak ötven aranya volt, amelyet a püspököknek ajándékozott.

437-ben Volusianust, Melánia nagybátyját III. Valentinianus császár (424–455) leánykérőként küldte Bizánca. Volusianus még pogány volt, is nagyon ellenzett minden aszkétaéletet. Ez azonban az 54 éves, böjtöléstől elgyengült Melániát nem akadályozta meg abban, hogy vállalkozzék egy utazásra Jeruzsálemből Konstantinápolyba, mivel nagybátyját a keresztségnek akarta megnyerni. Célját elérte: Volusianus Konstantinápolyban megbetegedve megkeresztelkedett, majd halálos ágyán magához vette az Oltáriszentséget is. Konstantinápolyban Melánia megismerte Eudokia császárnét, akit azután megerősített abbéli kívánságában, hogy látogasson el a Szentföldre. Amikor Melánia visszaérkezett jeruzsálemi kolostorába, a császárné vállalkozott a tervezett útra, Melánia pedig elébe utazott Szidonig (438-ban).

Ereje lassanként lehanyatlott. A 439. év karácsonyának ünnepét rokonaival és a hasonló érzelmű „ifjabb” Paulával töltötte Betlehemben; a következő napon pedig Szent István emlékezetét már ismét Jeruzsálemben ünnepelte meg. Amikor öt nap múlva érezte, hogy közeledik a halála, a templomba vitette magát, s a kor szokásának megfelelően háromszor magához vette a szent Útravalót, majd ezekkel a szavakkal búcsúzott el: „Ahogy az Úrnak tetszik, úgy legyen.”

LABOURÉ SZENT KATALIN

December 31.

a rendben november 28. *Fain-les-Moutiers, 1806. május 2. +Párizs, 1876. december 31.

Catherine Labouré jámbor parasztházaspár tizenegy gyermeke közül kilencedikként született a burgundiai Fain-les-Moutiers-ben 1806. május 2-án. Amikor anyja korai halála után nővére belépett az Irgalmas nővérekhez, Katalin a húgával együtt kiválóan ellátta a háztartás vezetését. Élete munka, imádság és vezeklés volt, szabad idejét a templomban töltötte, pénteken és szombaton böjtölt. Apja azt az álláspontot képviselte, hogy elég a kolostorba egy lánya, s Katalintól, kedvelt leányától több évig megtagadta, hogy beléphessen a rendbe.

Katalin körülbelül tizennyolc éves korában azt álmodta, hogy egy markáns arcvonású ősz pap szentmisét mutat be. Erős késztetést érzett, hogy odamenjen hozzá, mégis ijedten a helyén maradt, amikor a mise után intésével hívta. Egy másik alkalommal azt álmodta, hogy meglátogat egy beteget, s a betegágyánál ismét találkozott ezzel a pappal. Akkor egy hang így szólt hozzá: „Leányom, jó dolog ápolni a betegeket. Most menekülsz előlem, egy napon azonban boldog leszel majd, ha hozzám jöhetsz. A jó Istennek terve van veled. Ne felejtse el!” Amikor néhány évvel később az Irgalmas nővérek egyik társalgójában meglátta alapítójuk, Páli Szent Vince képét, fölkiáltott: „Ez az a pap, akit álmodtam láttam!”

Végre 1830 áprilisában novícia lett az Irgalmas nővéreknél Párizsban. Ebben az időben gyakran voltak látomásai az Eucharisztia Jézusáról, s fölébredt benne a szent vágy, hogy láthassa egyszer a Szűzanyát is. Vágya elsőként 1830. július 19-ének éjjelén teljesedett. Így mondta el ezt ő maga:

„Ekkor érkezett el életem legboldogabb pillanata. Lehetetlen lenne leírnom, amit tapasztaltam. A Szűzanya elmondta nekem, hogyan viselkedjem a gyóntatóatyámmal, és sok mindent rám bízott, amiről nem kell beszélnem. Beszélt arról is, hogyan viseljem a rám váró szenvedéseket, miközben bal

kezével az oltárra mutatott, amely előtt térdre borulva ki kell öntenem a szívemet; ott találok meg minden vigasztalást. A jó Isten küldetéssel akar megbízni téged – mondta.”

Gyóntatóatyjával, akire később a társulat vezetését bízták, közölnie kellett: tegyen meg minden lehető, hogy bizonyos visszaélések megszűnjenek, s a regulához való hűség ismét helyre álljon, különösen ami az olvasmányokat, az idő kihasználását és a látogatásokat illeti. Ha aztán megint hűségesen megtartják majd a regulát, s egy másik társulat akar hozzájuk csatlakozni, bele kell egyezniük az egyesülésbe. – Egy püspöknek aggodalom nélkül nyújtsanak menedéket a Szent Lázárban, a lazaristák anyaházában, Szent Vince másik alapításában.

Elképzelhetjük, micsoda belső küzdelembe került egy vidéki novíciának, hogy ilyenféle megbízásokat adjon át a gyóntatóatyjának, és milyen kételkedéssel fogadhatta azokat a fiatal, harminc éves lazarista atya, másrészt pedig mennyire meg lehetett lepve, amikor 27-én kitört a júliusi forradalom, és a Szent Lázár-kolostor kapujánál meglátta a menedéket kérő Frayssinous püspököt, X. Károly kultuszminiszterét.

1830. november 27-én Katalin a közös elmélkedés alkalmával látta a Szűzanyát. Egy félgömbön állt, lába alatt eltaposott kígyó tekergőzött. Kezében gömböt tartott, rajta arany kereszt állott, kezének ujjait gyűrűk díszítették, amelyekbe különböző nagyságú drágakövek voltak illesztve, és csodás fény sugárzott belőlük. A látnoknő a bensejében hangot hallott: „Ez a gömb, amelyet láatsz, nemcsak az egész világot ábrázolja, hanem Franciaországot és minden embert külön-külön is.” A kövekből előtörő sugarakról pedig megjegyezte: „Azoknak a kegyelmeknek a jelképei ezek, amelyeket kiárasztok mindenkire, aki csak kéri tőlem.” Azt is megértette azonban, hogy egyes sötét drágakövek, amelyek nem sugároztak fényt, azokat a kegyelmeket jelképezték, amelyeket senki sem kért. Ezután hirtelen megváltozott a látomás. A Boldogságos Szűz már nem tartotta a félgömböt, hanem leeresztett fénysugarakat árasztva, karjai irgalommal telve tárultak a föld felé. Alakja körül ovális keretben arany betűkkel formálódtak ki ezek a szavak: Ó, bűn nélkül fogantatott Szűz Mária, könyörögj érettünk, kik hozzád menekszünk! Szívében pedig megkapta a megbízatását: „Veress érmét e minta szerint! Aki hordja, nagy kegyelmeket nyer, különösen ha a nyakán viseli. Elárasztja a kegyelem azokat, akik bizalommal hordják az érmét.” A nővér azután látta az érem másik oldalát is, melyen Mária nevének kereszttel koronázott monogramja, alatta Jézusnak töviskoronával körülvevett, illetve Mária törrel átdöfött Szíve volt látható; a képet tizenkét csillag vette körül.

E látomásai többször ismétlődtek, gyóntatóatyja azonban elutasítóan viselkedett, és csak 1832-ben beszélt a megbízatásról Párizs érsekével. Ez nem ellenkezett, s így 1832. június 30-án kibocsátották az első 2000 érmét. Egy érmét magával vitt az érsek egy halálos beteghez, akit ki akart békíteni Istennel és az Egyházzal. (A Napóleon által mecheleni érsekké emelt Msgr. de Pradt volt az, aki csípős tollával sokat írt az Egyház ellen.) Eleinte úgy tűnt, nem jár sikerrel az érsek. Már az ajtó felé indult, amikor sietve visszahívták. Teljes fordulat történt: a haldokló megsiratta tévedéseit, és igazán épületes halállal halt meg. Ez a csodás megtérés Párizs érsekét megerősítette a jelenések valóságában, ez volt az első eset, amelyet oly sok követett.

A nép az érmét mindjárt csodásnak nevezte. 1834 áprilisában megjelent az első írás, címében a „csodás érem” névvel. Az érem csakhamar elterjedt egész Európában. Tény, hogy diadalútja révén a katolikusokban tudatossá vált Mária szeplőtelen fogantatásának titka, s hogy nagy örömmel fogadták, amikor azt 1854-ben dogmaként hirdette ki IX. Pius pápa.

Katalin negyvenhat éven át élt irgalmas nővérként Párizsban az öregek otthonában. Először a konyhában foglalkoztatták, majd az öregek és betegek ápolásában, végül pedig a kapunál. Tökéletes példája lett az irgalmasságnak, amely nem ismer mást, csak a betegek, öregek, gyermekek gondozását, feladatát egészen csöndben, szerényen, alázatosan teljesíti, mert szívében az istenszeretet emésztő tüze ég.

Amikor egyszer az iránt érdeklődtek, hogyan imádkozik, ezt válaszolta: „Imádkozni nem nehéz. Amikor a kápolnába megyek, letérdelek a jó Isten előtt, és így szólok Hozzá: »Uram, itt vagyok. Add, amit akarsz!« Ha ad nekem valamit (lelki vigasztalást, felüdülést), vidám vagyok és megköszönöm

neki. Ha semmit sem ad, azt is megköszönöm, mert tudom, hogy semmit sem érdelek. Utána pedig elmondok Neki mindent, ami az eszembe jut, elbeszélem szenvedéseimet és örömeimet, és hallgatom Őt. Ha ti is hallgatjátok, hozzátok is szól majd. A jó Istennel ugyanis beszélni kell és hallgatni kell Őt. Mindig szól, ha egyszerűen és szerényen átadjuk Neki magunkat.”

Fiatalabb rendtestvéreinek ezt tanácsolta: „Ha bánatod van, menj a szentség ház elé, és mondd el mindent a jó Istennek! Ő senkinek sem adja tovább, és megadja az erőt elviseléséhez.” – Az otthon egyik öregje, aki meghasonlott Istennel, a világgal és önmagával, minden alkalmat felhasznált arra, hogy a nővéren töltsse ki a mérgét és bosszantsa őt. Valaki egy ilyen alkalommal vigasztalni akarta, és így szólt hozzá: „Nővér, ez az ember itt... micsoda közönséges lélek!” „Hát akkor – válaszolta ő – imádkozzék érte!” Máskor ilyen nehéz esetekben ezt mondta magának csöndesen: „Ezt a jó Istenért”, vagy: „Istent kell keresnünk mindenben.”

1876. december 31-én halt meg. Teste épen maradt, és az Irgalmas nővérek párizsi templomában nyugszik. 1933-ban boldoggá, 1947. július 27-én szentté avatták.